J.230
Gal

J. 230
Fial

Holl og einföld

Vnderrietting vm hid Hæleſta Sacramentum Hollds ꝛ Blods vors Herra Jesu Christi.

Skrifud j fyrstu af Iohanne Gallo Doctore Heilagrar Ritningar.

Item / Biuissingar þeirra Hellstu Kiennefedra / a vorum Dogum / Ad j Kuölldmaltijd Drottins veitist og giepest Herrans Christi sañ arligt Hollds og Blods.

Enn nu vtlögd a Norrœnu Sronskum Mölum a Islande til Gagns og Godz

Ieremiæ 32 Cap.

Eg er Gud alls Hollds / skyllde mier vera nockur Hlutur omoguligur ?

ANNO M. D. XC IIX.

INSIGNIA
ISLANDIÆ.
8 II 9

AD eg þessa Vnderrietting vm þad Haleita Sacramentum Drottenligrar Nattvardmaltydar hef vtlagt a vort Modur mal/ þar hafa mier til þreyngt og komed nockrar sierligar Greiner/ Sem er fyrst Fapræde Almugans hier a Lande/ sem lijted hefur lært ad skynia vm þessa Grein Christeligs Lærdoms/af þui ad vm þrta Epni ne er miog stalldan kient og predikad j. Kirkiu Sofnudonum/ ei helldur eru þar vm neinar Vndervijsaner skrifadar þad eg af veit/. þad ætla og marger ad hier vm varde lijted huad huor veit/truer/hefur edur helldur/ Huar af so skiedur ad Folked lærer eckert/ veit eckert vm þenan haleita Leyndardom Heilags Sacramentis / enn flyckiast þo þar til/ ad med taka Sacramentum/ ecke vtan af einfoldum Vana/ ann Jdranar ann rietteligs Vidurbunings / og huxar sijna Sælar velferd þar vnder komna/ ad ganga sem optast til Guds Bords/ huorsu oskickanliga sem þad þeir eru þar vnder buner/ Og sumer heimta Sacramentum/ ad prestonum so sem adra Vitaskuld/ ella þeir bifala þeim Lijf og Sæl/

og seigia þeir þirre sig jnne Sæluhialp/ með ödrum þleirum þeirra heimsku Grdum sem ecke eru hermande/ Þetta allt kiemur hier af ad þeir Menn hafa öngua goda Skynsemi a Sacramente Drottinligrar Kuölldmæltydar. Huörsu Froder og Lærder prestarner sialfer velþlesier mune j þessare Grein þundner verda vil eg eckert vm tala. Marger eru þeir/einkum af þeim Gömlu/ sem j sumum Greinum hallda med papistum og eru til þeirra röngu Meiningar hneigder.

J añare Grein/þa tekur hier jnn ad læda ast og koma j Landed einn nyr Lærdomur/ huör hingad berst j Bokum þeirra nu kallast Zuingliani/ Caluinistar / Sacramentarij/ eg læt þa alla heita Sacramentista/ huör Villa nu j mörgum Löndum tekur ad magnast og ad þa þraungang. Og oskanda være/ ad þeir þiñist ecke hier a Lande sem þeim þrahuörþa jlla Lærdome Veg og Götu tilreida og greida/ eda adra leida a þañ ranga Veg og Villulærdom. Ztu vppa þad/ ad Almugeñ og so þeir þleire adrer sem ad ei hafa so þullkomligañ sannañ Grunduöll þeinged þessa rietta Lærdoms/ vm þad Heilaga Sacrament um/mætte þa nöckra Vnderuisan af Guds Orde / huad þeir skulu trua og hallda/ So þr mætte þui helldur vakta sig/ og þordast allann rangañ Lærdom/ bæde þornan og nyan/eg meina bæde papistañ og hinna sem kallast Sacrament

istar/

ætar/ þa hefur mier Naudsyn synst a vera/ ad læta þessa Vnderrietting augliosa verda sem þlestum/ heim til Truarstyrkingar sem sier vilia giarnan vid Sañleikañ halda/hinum ödrum til Vidvörunar/ sem veyker eru/ ad þeir laate ecke leida sig abvega a Villustigu rangs Lærdoms/ þyrer nöckra Mañliga Slægd og Visku/helldur bliþe einþalldliga vid Herrans Jesu Ord/ so sem þau haþa ab þeim Gömlu godu Lærefedrum vnderstadiñ vered alla tijma/ og enn nu eru skiliñ ab öllum Gudhræddum og Fromum Kieñefedrum kristeligrar Kirkiu a þessum Dögum/ so og lijka vil eg hier med mijna Tru j liose læta/ sem eg hefe vm þetta haleita Sacramentum/ Ad eg helld mier vid Catechismum Lutheri/ hans medkieñing og Jatning/ og þeirra annara sem hönum eru og vered haþa samhlioda j þeirre sañre Euangeliskre Kirkiu. Og þar þyrer hef eg vid þeinañ Bækling þessa hælærda Herra og Doctors Johañis Galli/ auked enn liosare og pleire Greinum (vm þad haleita Sacramentum) þeirra hellstu Lærefedra j kristeligre Kirkiu nu a vorum Dögum/ huar ab eg vona (med Guds Hialp) ad Menn meige þa riettañ sannañ Stilning vm þad heilaga Sacramentum/ og setia hañ a mote þeim Sacramentistum og þeirra Læresuetnum.

Argumenta og þiuþingar þeirra Sacramentista/og þeirra Spurningar og Ord þræ

tur hiar med þeir sueygia og beygia Herrans Christi Jñsettningar Ord wr sjnum einpöllduum riettum Skilninge og epter sjnu eigenligu Höfde og Hugbode og Mañligum Skilninge vil eg hier ecke j þeñan Bækling setia. Þuiad þad epter sig leider/ecke añad enn illt/so sem S. Paull aminñer Titum 3. Cap. Eñ þaviss ligar Spurningar/ættarhulur/ Þrættaner/ og Lögmals deilur þa þordast þu/þuiad þær eru oharþar og þapeingar. Hitt er myklu þarfara/ad þa sañan Grunduöll Christeligs Lærdoms/ og hañ sier kunnugañ og rotfastañ ad giöra/ Huör so giörer/ hañ lætur ecke audueldliga rykia sier j þra þrre riettre einpalldre Meiningu a rangañ Veg eda Villu þeirra Sacramentista eda annara/ þar þyrer hef eg auked so myklu vid þennan Bækling/þeim til nogligrar vnderuisunar sem vid þañ einpallda sanna Lærdom blyþa vilia.

Og þo þeir sieu nöckrer / sem ad hallda ad eins edur annars Doctors Meining hefde matt hier til nægia/ þa hefur mier virdst þarfligra vera / til meira Skilnings a þessu Efne ad leida fleire votta til meirg skilnings a Male þessu/og til vitnisburdar opalluallts sañleika. Þuiad nær marger tala eda skrifa vm hid sama Efne/ þa er von ad þeir einpölldu tæe þar af liosara Skilning. Hiner adrer sem hafa lyst ad disputera og deila vm þetta Efne/ þeir meiga giöra þad allt þar til þeir

verda

verda þreyttir/ enn vm sijder munu þeir eckj meira vita enn þa þeir tokv þyrst til/ þar þyrer er/ þad ohættast og glögguast ad halldasijer vid Christi Ord/ so sem þau hlioda/ og trua þeim einþalldliga. Gia eilyþe Gud sijd hid goda hepur vid oss vppbyriad/ j þui a saþna sier Christeligre Kirkiu vor a medal/ hiñ þylle þ og þramkuæme/ og vardveite oss j sijnum Sañleika/ þra öllum rönguni Kær vome og allre Villu. Hans Nafne sie Lof og Dyrd ad eilyþu Amen.

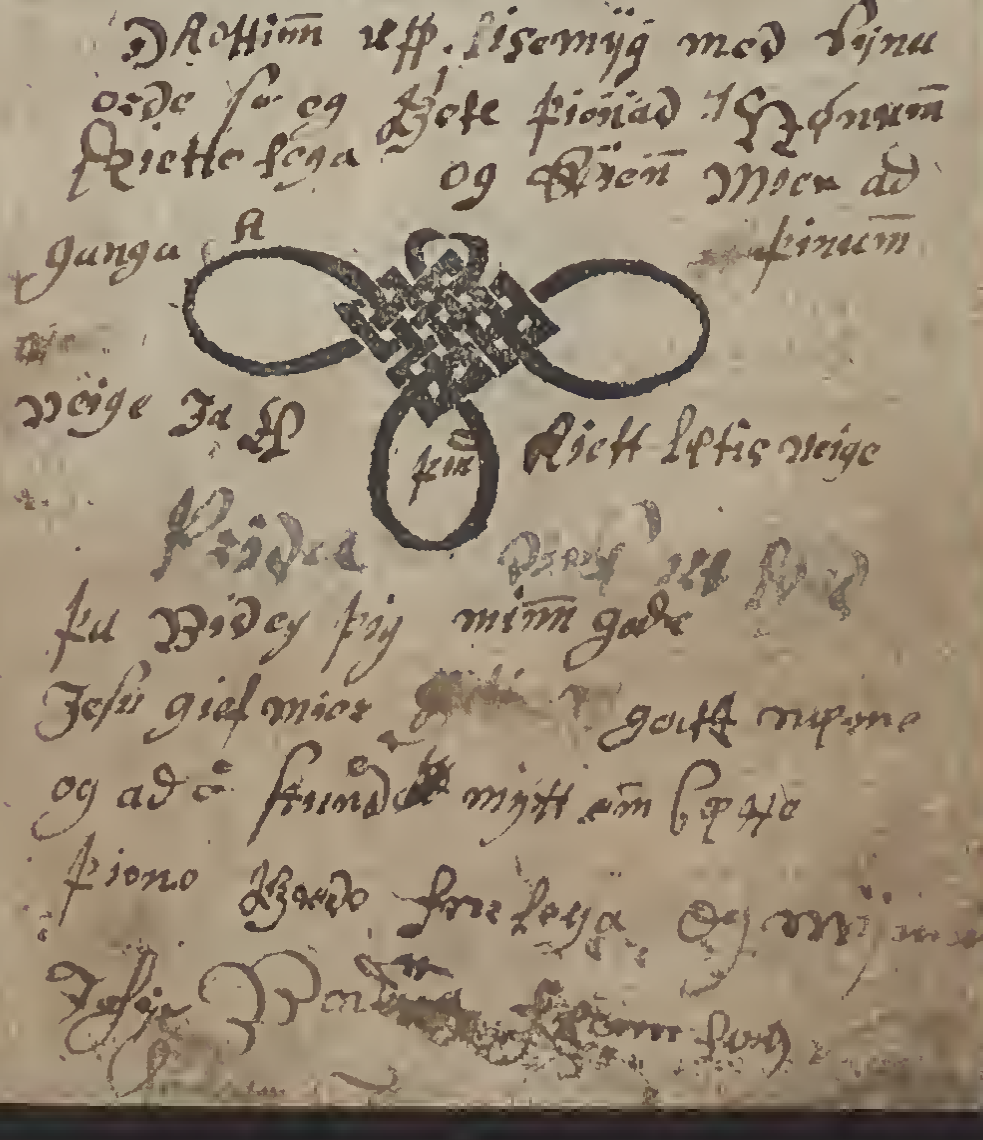

Vad er Embætte eins Byskups og Kiesefödurs/ sa hann vill vera trur j sinne Kallan/ ad læta froma kristna Menn fa j fyrstu rietta og sanna Vnderuijssan a þeim hreina Lærdome Guddomligs Ords/ so ad Menn sieu stadfaster þar jsie j mote Aræsum og Gudlöstonum þess hins vonda Anda. Þar næst/ ad hann eirneñ vt af Grunduelle Guds Ords med sönum Rökum og Biuijssingum nidur keyre allan falskan Lærdom/ og rangsnunar Kieninga/ og þeim j mote mæle.

Þar fyrer/ Med þui ad eg hef mier asett þessa Grein kristeligs Lærdoms ad vtskyra/ sem hliodar vm þad heilaga Sacramentum og Kuölldmal tijd Herrans Jesu Christi/ þa hef eg þenann hatt mier fyrer hendur teked epter ad fylgia/ sem hier stendur.

I.

Fyrst vil eg framsetia nockur þau Ord/ med huorium þesse Kuölldmaltijd hefur nefnd vered af þeim Heilægu Lærifedrum.

Þar

II.

Þar næst vil eg liosliga skyra fra huad þetta Sacramentum er.

III.

Í þridia mata skal sagt verda huer þetta Sacramentum hefur innsett og skickad/og fyrer husriar Greiner/ Og huort ad sie Gagn z Nytsemd þessarar Kusldmaltidar.

IIII.

Í fiorda mata skal sagt verda husr neñ husr og einn skal riettelega neyta þessa Sacramentis.

V.

Í fimtu Grein vil eg med sønnum Ordum framsetia allar rangsnunar falskar Opiniones og Meiningar sem marger hafa vm þetta Sacramentum bæde Papistar og Sacramentistar /og framsetia søñ Rsk z rett" skynsemdar Greiner/ huar fyrer vier verdum ecke þra Villu z røngū Lærdome sāþycker.

Þig bid eg Jesu Christe/ þu Sona

ur lifanda Guds / þu Ord og eigen Mynd þijns Fodurs / ad þu helger mig j þijnum Sannleik / sem er þitt Heilaga Ord / so sem þu lofad hefur / Leid þu mig og so med Heilögum Anda þijnum og styr mier / so ad eg þad eina kienne ödrum og giöre / sem þijnu Nafne er til Dyrdar og Lofs / en mier og ödrum til Gagns og Nytsemdar fyrer Lyf og Sal / Pad veit þu v gief vegna Dyrdar þijns Heilaga Nafns / Amen.

Fyrste Capitule.

Vtskyring nockra Orda / med hvorium Kuolldmaltijd Herrans Christi nefnd verdur

1 Þesse Kuölldmaltijd hefur mörg Nöfn / hvar med hun nefnd verdur / Þviad fyrst nefnest hun Kuölldmaltijd Drottins / og hefur þad Nafn af Jesu Christo sem hana hefur jnnsett og skickad / hvör ad er sannur Gud og Drottin vor Riettlætare / Jerem. 22. v. 33. Hvör ed þetta Sacramentum jnn sette j sinne sijdustu Kuölldmaltijd / hvöria ed hann hafde v hiellt med sijnum Læreinnum

sueknum / adur enn pad hann gieck til sinnar Pijnu:

2 Jannan mata verdur hun nefnd Guds Bord / Puiad pesse Ceremonia er af Herranum yfer Bordum hallden / po so ad vier skulum mismun giöra og hallda a mille pessa Bordalags og allra annara Maltijda / huöriar vier hallda verdum vorum Lijkama til Upphelldis og Næringar / par fyrer kallast pesse Maltijd ein Heilög Knöllduaaltijd.

3 J pridia mata kallast hun Sacramentum Alltaris / af pui ad j pessare Handteran og Höndlan og Pionustu giörd / sem skiedz yfer Alltarenu / pa verdur einum og sierhuörium med og jafn framt pessum ytre synelegum Teiknum veitt og giefid til Eignar sannarligt Holld og Blod Jesu Christi / og hans Aarnan t Forpienan / pad er / Syndana fyrergiefning. Peim einum (seige eg) sem pad medtaka med riettre Tru og sannre Idran.

4 J fiorda mata kallast pesse Knöllduaaltijd Herrans Testamentum Puiad hann hefur hana jmsett og skick-

ad litt eitt fyrer sinn Dauda / j huörium Testamente ad hann so sem eiñ Testator (pad er sa sem sijdustu Skipan giörer j pessu Lijfe / huöria Skipan vier köllum Testament) veiter og giefur oss sijnum Aurfum / pad er / öllum riettrunduñ pau vegligustu Gods og Audæfe og dyrmætöstu sem er sitt eiged Holld og Blod / asamt med sinne Naad og Nyskun og Syndaña fyrergiefningu.

5 J fimtu Grein kallast pesse Kuölldmæltijd Synaxis / pad er eitt grisk Ord / og merker so mijked sem Samfund edur samkomu / Af pui ad so var Sidur j Fyrstuñe / ad vtgiefa Pt ta Sacramentum j peim einum Stad / par kristner Menn komu almeñeliga til samans / so sem S. Paall hañ liosliga avijsar / 1. Cor. 10: Pegar pier komid nu (j Samkunduna) til samans / r ct.

6 J siötta mæta pa er hun köllud Eucharistia / Pad er eitt packlætis Offur / Puiad j allañ mæta vill Herrañ Christur pad / ad peir sem neyta pessa Sacramentis / peir sieu minnuger Herrans Christi Velgiörninga / r packe

Pönum

Honum openberliga fyrer þa/ Þar fyr er seiger hañ so/ Giorid þetta j mijna Minning.

7 J siöunda mata kallast hun Liturgia. Þetta Ord merker eina Pionustugiörd/ j huörre ad sa pionar mörgum/ sem þessu Sacramente vtskipter. Og hlyder þetta Ord sierdeilis einkum vppa alla Handtieran og Höndlan Sacramentesins/ Og þesse þriu Nöfn hefr nu Kuölldmaltijd Drottins j Griesku Male.

8 J attunda mata/ hafa Klenn kallad hana Messu/ hia þeim Latinsku huört Ord ad merker Korn edur Offr/ Þuiad j Fyrstuñe var su Vijsa/ ad þessare Kuölldmaltijd var offrad/ henne var vtskipt af Kirkiu Pienaranum og giefed þm sem Sacramentum medtoku so sem enn nu er plagsidur (Þetta biuijst ast og eirnen a voru Modur Male/ og gamallre Malysku/ ad oppra/ þad er ad giepa/ og su Gapa kallast Oppur/ Huörtu opprar þu til Alltaris? Þui og þui hep eg opprad ect)

J annañ mata var sa Sidur/ ad þeir sem geingu til Sacramentis/ þeir Gafu med sier Braud ↄ Vijn handa þm

Fatæku / hvörre Aulmusu Æfenemen
edur Diaknarner sijdan þar epter a vt-
skiptu med þeim Fatæku/og þesse Cere
monia og Skickan var kölluð hia þeim
Gömlu Agape / það er Kiærleikur.
Þuiad soddañ Giörningur og Aulmusa
sem þeim Fatæku veitteſt j vtdeilingu
Sacramentesins / það þesur þa vered
einn lios og openber Vitnisburdur vm
christeligañ Kiærleik til Þſſ Fatæka Na
unga. Hier j hia oss kalla Menn hana Pion
ustu/ Innargöngu / huör. Ord aller Fromer
ættu ad lasta og straffa/so þau aþ legdeſt/þur
ad þau eru aþ önguum Rökum til þundeñ/held
dur aþ eirne saman Heimsku og Vana þaþrod
ra Manna / og eru mykiu audurſeldigre og
minkunarsamare/ enn soddan dyrdligu Stork
merke hæfer.

Annar Capitule.

Huad/edur huilijkur Nytur ad þes-
sa Sacramentum er.

Adur enn vier tölum meira vm Herr
ans Kuölldmaltijd / þa helld eg Naud
syn/ ad eg setie hier fraṁ/ mijna Tru
og Jatning/ hvöria eg hef vm Sacra
mentum / So ad hvör Madur meige

það

Það sia og heyra / að eg er í öngumm mata þeim samhlioða / helldur er eg þeim af hiarta motstadligur / Og hef viðbiod bæde við þeim Gömlu Villu öndum / sem vmsnua og falsa þann sanna Lærdom vm Drottins Kuölldmaltíd / so og líka við þeim Sacramentistum / huörier (Gud nade) sinn Ban uænligañ Lærdom nu vt bera og breida alluíða vm Christnena.

Þar fyrer er þetta mín Tru og Jatning fyrer Gude Almattugum og allre Christeligre Kirkiu / Að eg true full komliga / Að Jesus Christus Guds og Marin Sönur / hañ sie nalægur í Heilagre Kuölldmaltíd / huöria hañ hefur sialfur innsett og skickad / alla tíma og huar sem hellst ↄ í huörium stöðum / vm alla víða Veröld / þar að hun er övönud / ↄ epter hans Innsetning höfd og hallden / þar er hañ nalægur / og þar veiter hañ og fraim giefur / ept er hliodan hans obrigdanligra Orda sitt sañarligt Hollð / ecke so sem eina Mynd / Teikn edur Vtþyding og Merking sijns Hollds / eige helldur so sem Krapt edur Leyndardom sijns Hollds /

og eckr so sem Missyning syns Holds/ heldur pad sana natturliga Hold/ hu ört hañ tok a sig af Jonfru Mariu/ hu ört hold hañ liet lyda pijsl og pijnu/ Mannkynenu til Endurlausnar/ Petta sama Hold (seige eg) veitir hann og gefur vnder Braude/ edur med Braud enu/ edur j Braudenu (huört heldr sem Hladur vill tala) til ad medtaka pad/ og neyta pess Munnliga/ Sömuleidis og eirnen sitr samarligt Blod/ huört co vt er hellt a Krossenum til vorrar Endurlausnar/ petta sama Blod/ lætur hann med sama mote vtdeilast og skiptast/ med Vijnenu/ edur j Vijnenu/ öllum peim sem par af eta og drecka/ Gódæ Verdugum og Overdugum. Overdugum ad sönu til Doms/ eñ Verdugum til eins Merkis og Vitnisburdar/ ad peir eru niotande t Hluttakarar ord ner Syndana fyrergiefningar/ og allra annara Gagnsemda og Gæda/ peirra sem petta Sacramentum hefr med sier. Pessa mijna Medkiennig veit eg full komliga samhlioda vid Herrãs Christi Ord/ og hins Heilaga Pals/ so og eirnen vid Meining Doct: Lutheri/ og

allra

allra þeirra Kirkna og Lærefedra sem med hönum hallda: Þar fyrer læt eg fara sinn veg/ og eg fordæme allar adrar Kieníngar / hvört þær kienna Papistar/ Sacramentistar / edur hvörium Nafne sem þeir Villuandar kallast/ Og vil stuttliga vtskyra / hvad Kvölld mæltíd Drottins er.

Drottins Kvölldmæltíd er ein heilög Þionustugiörd / edur heilagur Giörníngur / af Christo jnnsettur og skickadur / hvar jñe ad Herrañ Christur j Braude og Vñne/ sañarliga veiter og giefur sitt Hold og Blod ad medtaka muñligа / öllum þeim sem epter hans jñsetaningu neyta þessarar Kvölldmæltídar/ Gudliga og verdugliga / til eilífligrar Sæluhialpar ↄ Lífs / En hinum sem omaklíga ↄ overdugliga ganga hier til til Doms afellis/ og eilífrar Fyrerdæmníngar.

Eg blíf og so eirnen vid þa naudsynligu agiætu Definitionem og Vtskyring Sacramentis sem Doctor Lutherus hefur j sínum Catechiſmo / hvör ed so er lætande.

Sacramentum Altaris er sannar-

ligt Holld og sannarligt Blod vors Herra Jesu Christi/ af Christo sialfum innsett og skickad oss kristnum Mønnum til ad eta og drecka.

Vid þesse skrifud Ord Lutheri (sei ge eg) helld eg mig/ þess vegna og þar fyrer/ ad eg sie og merke þau verda ecke reingd edur afbókud med nockrum Papistaskap edur Slæguisku. Og þad/ ad i þessum Ordum verdur klarliga liosliga fordæmd Villa og rangur Lærdomur Papistanna/ sem kallast Transsubstantiatio / þad er vmbreyting/ vmskipting Brauds og Vyns i Holld og Blod Christi/ so og lyka villa þeirra Sacramentista/ þeir sem vondsliga afneyta/ ad Holld og Blod Herrans Christi sie nalægt i Kuollldmaltidinne.

En huad ed ahrærer þa Papistanna Transsubstantiationem/ þad vilium vier med Guds hialp fram setia hier epter a/ þa vier og tölum vm Villu þeirra Sacramentista. Enn nu ad sine vilium vier sia og skoda/ huórier ad sie hellstu Partar/ og þær sierligustu Greiner þessa Sacramentis/ Sem er þetta

ment

tuent Materia / sem heyrer til þessu Sacramente / og FORMA edur Substantia / það er / Vera / Vnderstada Sacramentis / hvar inne það Sacramentum er komed og fałed.

Materia Sacramenti / edur það sem Sacramentenu til heyrer / af hvörju það verdur / það er tvöfalldligt / það fyrra er þreifanligt / edur hid ytra / Añ ad er hid innra edur osyneligt / edur so sem Ireneus / einn af þeim elldstu Kiene fedrum kristeligrar Kirkiu ad Orde kuedur / Tueir hlutir (seiger hann) eru j Sacramentenu / einn Jardneskur / annar himneskur / Sa Jardneske hluturi.ñ er Braud og Vijn / þañ himneska hallar hañ holld / Blod Christi. Prosper einn añar Lærefader seiger so og liķa / ad j Sacramentinu sie tuent / það eina sie syneligt / það annad osyneligt. Það ytra / þreifanliga Jardneska og synelliga það eru þau Elementa / Brauds og Vijns / þau eru það syneliga Teikn sem Madur sier med Augonum / og med berligu Guds Orde er sett og skickad til ad vera j þessu Sacramente / sem ad er Braud og Vijn / enn ecke Kiöt nie Fiskur

ecke Bior nie Vatn / edur annad hreinlyktz Þuiad lyka so sem ecke er leyfeligt ad skyra j nockru ödru vtan Vatnenu / so skal og ecke hafa annad til Altaris Sacramentis / vtan Braud og Vyn / so sem Herrann Christur hefur sialfur j sinne fyrstu Knöllduaaltyd hafst / og þar med boded oss þad sama ad hafa enn ecke annad.

Su hin jnnra himneska / osyneliga materia / j Sacramentenu / er sannar ligr Holld og Blod Herrans Jesu Christi / huört ed til lyka og vnder eins j Braudenu og med Braudenu / og med Vynenu giesst og vtskiptest / epter Jnnsetningar Ordanna hliodann / Medtaked / eted / Þad er mitt Holld / Item / Drecked / Þad er mitt Blod / A huörium Ordum vier eigum stadfast liga ad standa / og þau skilia epter riettre hliodan Bokstafanna og Ordanna / og þeim framfylgia / og þau verda og forsuara j mote Fundingum og Flærdarsamligum Vtleggingum allra Sacramentista / so sem hier sydar meir mun sagt verda.

Sa annar Partureñ / vm huörn ad

sagt

sagt var / ad heyrde til Sacramentis / þad er / Forma, Quę conſtituit Sacramentum / ſ þui gieſur þad / ad þad er Sacramentum / Þetta ma kallaſt med rietru Form / af huórin Sacramentum fær / ad þad verdur Sacramentum. Enn þetta Form / þad er ſaled og folged / j allre þeſſare Actione / og Handteran og Hóndlan / huór ad ſett og inn ſtickud er af Herranum Chriſto / huória S. Paall (ſkrifande þeim j Corintho) ſeigeſt hafa þeim giefed j ſama mæta ſo ſem hañ medtók hana af Herranum Chriſto. Og þa Chriſtur ſeiger ſo / Giøred þad / þa meinar hañ alla þeſſa Hóndlan og Innſetning / ſo ſem hun er af hónum ſett og innſtickud / Þar fyrer ſkulu Menn giøra eins og Herrañ Chriſtur hefur adur giórt fyrer oſſ. Þad er / Innſetningar Ordeñ þau ſkulu fyrſt af Ordſins þienara openberliga leſen verda / Ecke ſo ſem ad ſie j þeim falenn nóckur Mattur edur Kraptur / ſo ad nær þau ern leſen / þa vmbreyteſt og ſkipteſt þau Elementa / Brauds ſ Vins j Holld og Blod Chriſti / ſo ſem Papiſtar halda og kienа med ſtorre Hiatru.

Helldur skal þsse Jnsetningar Ord þui lesa/ so ad Kirkiañ og Sofnudureñ ver de amintur/ huor ed þetta Sacrament um hefur jnnsett og skickad/ og huad hellst þar verdur frañ lated og giefed jafnframt med Braude og Vijne þeim sem Sacramented medtaka/ Jtem hu ar til þesse Kuolldmaltijd er jnnsett/ og bad ad Christus hann vilie ad vier skulum fara þar med og þess neyta j allañ maata so sem hañ hefur þad jnn sett og skickad. Þuiad þad er ecke nog ad eta af Braudenu og drecka af Vijn enu/ ef vier vissum ecke ad þetta tuent er hier til lagt/ sem er Fyrerheite vm Syndaña fyrergiefning fyrer Truna a Jesum Christum/ og su Bifalning þar jnne ad Christur bydur oss ad neyta þessa Sacramentis.

Þar fyrer þa skulum vier þeim ytre Elementoñ vtskipta/eta Brauded t drecka Vijned/ huad ef ecke er giort/ þa er þesse Kuolldmaltijd eckert Sacramentum. Þuiad nær sem hellst Sacramenta eru ecke brukud/ so sem Christur hefur þau jnnsett og skickad/ þa eru

þau

þau ecke leingur nein Sacramenta. Huór Regla vandliga skal athugud verda/ vegna Papistaña/ þeir ed i sijnum Messum Gude Almattugum offra þui bleſſada Braude fyrer Synder lifande Manna og Daudra. Jtem þeir taka þad bleſſada Braud / lata þad j eitt Monstrantz/ og bera þad so vm kring j Processíum og lata so tilbidia þad. Til slijks hefur Christus alldrei jnnsett og skickad þetta Sacramentum. Enn þesse Villa med ödrum fleirum/ sem Herrans Kuölldmaaltijd eru þuert a moti/ skal hier sijdar meir med sönnum Greinum eydelögd og refuterud verda.

Pridie Capitule.

Vm þañ sem jnnsett og skickad hefur þetta Sacramentum/ og huar fyrer þad er jnnsett/ Og huort Gagn ad sie ad þessare Kuölldmaaltijd?

Jnsetningar Ord Drottenligrar Kuölldmaaltijdar þau standa liosliga j hia þremur Gudspialla Mönnum Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22.

Þar med hia S. Paale j fyrra Pistle til Corinth. 11. Cap. Og eru þau so latande.

Vor Herra Jesus Christus/a þeirre Natt sem hañ Forradeñ vard/ Tok hñ Brauded/ Giørde packer/ og braut þad/og gaf sijnum Læresueinum ꝛ sagde/ Taked og Eted/ þad er minn Lijkame sem fyrer ydur verdur giefeñ/giørted þad j mijna Miñing.

Sømuleidis epter Kuolldmaltijdina/ Tok hñ Kaleikeñ/ Giørde packer/ gaf peim hañ og sagde/ Drecked aller hier af/þad er Kaleikur hins nya Testamentis j mijnu Blode sem fyrer ydur vthelleſt til fyrergiefningar Syndanna/ Suo opt sem þier giørued þetta Drecked þad j mijna Miñing.

Hier verdur liosliga auijsad/ huørted sett og stiftad hefur þessa Kuolldmaltijd/ sem er Jesus Christur Sonur Guds og Mariu/ sa myklu er merkeligre ꝛ Dyrdligre/eñ allar adrar Skiepnur huørted þessa Kuolldmaltijd hefur jnn

sett

sett og stiftad/ epter þad hann hafde eted Paskalambed med sijnum Læresueinum vm Nottena/ adur enn hann vard svikenn/ þa hefur hann þessa Heilögu Knöllo maltijd jnnsett/ecke epter Raudum sinna Postula/ helldur epter Rade og Vilia sijns Himneska Födurs/ fyrer vtan hvörs Vilia hann giörer eckert / so sem Joh. 5. Og vijdar annarstadar vott er. Þar fyrer er þetta eingen Manlig Skickan edur Setningur/ helldur Almattugs Guds Verk/ Og hefde þetta jnnsett og skickad vered af nöckre Skiepnu/ so sem Ferming og seinasta Smurning Papista var/ þa være þetta j öng van mata nöckurt Sacramentum

Enn hvad Herranum Christo hefur til geinged þessa Knöllomaltijd jm ad setia/ þa skulum vier og vita/ ad þar til hefur hönum komed hans ovmrædelig Hiartans ast og Elska til sinnar christeligrar Kirkiu og Samkundu. So ad i christeligre Kirkiu skyllde ætijd og alla tijma fyrer hende vera/ openberlig ein eilijft Teikn og Vitnisburdur slijkrar hans astar ok Elsku til vor.

I annare Grein þa hefur hann viliad

ad fyrer þetta Medium medal og Mata þa skule þeim Riettruudu veitast og giefast fyrergiefning Syndanna Riettlætted og eilifft Lif: Þuiad lijka sem Herrañ Jesus hañ er Kröptugur og verkar fyrer Orded/ nær þad verdur medteked af godu o g riettruudu hiarta/ so verkar hañ lijka eirnen og er kröptugur fyrer Sacramenten / so lijka og eirnen fyrer þetta Sacramentum/ og vtskipt er fyrer þad þessum sömum Giædum. Þetta er þad sem Lutherus seiger j sijnum Catechismo.

Nuad stodar oss. med soddan hætte ad eta og drecka hier af?

Andsuar.

Þad vötta og avijssa oss þesse Ordzen/ fyrer ydur er giefed og vthellt til fyrergiefningar Syndanna / sem er / Ad j þssu Sacramente verdur oss fyrer Tru þessara Orda giefen Syndañ fyrergiefning Lifed og Sæluhialpeñ/ Þuiad huar ad er Syndañ fyrergiefning/ þar er lijka eirnen Lifed og Sæluhialpeñ. Þad er so mijkid sagt/ Huör hañ truer ad Jesus Christus/ hafe sinn Lijkama vt giefed/ og sijnu Blode vthellt til fyrergiefe

ergiefningar Syndaña/ hañ audlaſt oJ fær Syndaña fyrergiefning/oJ þar ad auk eilyfa Sæluhialp:

J þridia mæta þa er þetta Sacramentum þar fyrer jnnſett/ ad Chriſtur hañ vill ad Fyrerheit og Lofan Guds Nædar (ſem añars er almeñelig) hun ſkule huórium og einum ſier j lage til ſögd og eignud verda / ſem þetta Sacramentum med riettre Tru verdur medtakande / ſo ad Trueñ hun ſkule j huórs eins Manns Hiarta vaxa og þroaſt og ſtyrkiaſt hier vid/ſo ſem vid eitt viſſt og ofallualt Jnſigle. Þuiad Chriſtur hañ vottar hier med / ad ſyner vel giórningar heyre þier til ſierilage og ſier deilis / þegar hañ bifalar þier ad eta ſitt Hollð og drecka ſitt Blod.

Soddan Gagn og ſlykt Trauſt er j allan mæta miög ryktugligt og kröptugt. Þuiad med þui vier erum veykare j Truñe/ enn þad vier alla tyma/ og j huórium ſtad gietum huór einn fyrer ſig/ ſierilage/ jnneluckt oſſ vnder þau almeñeligu Guds Fyrerheit edur þeim ſtödugliga truad/ ſo ſem ad eru þeſſe/ Joh. 3. So hefur Gud Heimeñ elſkad.

Matth. 11. Komed aller til mín/ & ct. Luc 24. Og predikast láta í sínu Nafne Syndanna Fyrergiefning & ct. Optsinnis verdum vier yfirfallner/ og felldir med soddan Synonum / Ad Fyrirheitin vm Guds Nád kome oss ecke vid og vier vørum hennar óverdugier/ Dar fyrir/ vppa bad/ ad þu siert nu fullvissr hier vppa/ ad þu ert sa hinn sami hvórium þesse Endurlausn er gædde Fyrirheiten/ og so med Raun og Sannleika til eignar veitt og giefen/ þa hefur Herrann Jesus viliad þetta Sacramentum / so sem eitt oraskanligt Insigle hengia fyrir sitt Ord og Fyrirheit/ so ad nær þu neytir þessa Sacramentis/ ad þu látir þa alla efasemd med riettu fara/ & stadfastliga truer Guds Fyrirheitum.

I fiorda mata hefur Christur bui sinn sett þetta Sacramentum/ so od vier med hónum (sem er Lyf sins Hófdinge) yrdum eitt/ ecke alleinasta epter Andanum/ helldur og eirnen epter Holldenu / Þuiad Guds Sonur hann giórer oss alldeilis eitt med sialfum sier/ vier sem etum hans Holld & dreckum hans Blod. Og (so sem Chrysostomus talar Homilia 83.

In Matth) giörer oss eitt Deig m3 sier/ so ad vier sieum med hönum/ og hañ med oss. Og so sem Hilarius seiger/ Lib. 8. de Trinitate/ Þesse Neytsla + Dryckr/ kie mur þui til leidar/ ad vier erum j Christo og hann med oss. Cyrillus seiger og lysa / Libro 4. yfer 17. C put Iohannis. Hvar hañ m:dtekur til sijn Christi Holld og Blod/ þá hlytur hañ ad samteingiast Christo/ so ad Christur er med hönum/ og hañ verdur sundeñ ad vera med Christo.

Og af þessare Grein/ þa faum vier marga agiæta og merkeliga huggun/ Sem er/ Ad med þui vier etum Christi Holld og Blod/ þa kañ hañ et/ nie vill oss forlysta nie yfergiefa / Þuiad eingeñ hefur nockurn tyma harad sitt eiged Holld/ helldur annast Madur þad og endurnærer/ so sem Christur sinn Söfnud/ Ephe. 5. Þar fyrer elskar hañ oss af hiarta/ og hefur Umhyggiu fyrer oss/ af allre Tru og Dygd/ so sem fyrer sial fum sier/ hañ bænheyrer oss/ hañ huggar oss med sijnum Heilaga Anda/ hañ hialpar oss j allre Neyd/ Snögt ad seigia/ hañ skipter med oss Dagliga all-

re sinne Nad og Giæsku / so sem med signum elskuligum Börnum / So ad vi er meigum vel seigia med S. Paale / Huór vill skilia oss j fra Elsku Jesu Christi / vid huórn vier erum so oleys anliga teingder og Bundner? Hórmung edur Angist / edur Ofsokn / Klædleyse ed ur Hungur / Haskaseme edr Suerdr t ct. Rom. 8.

Jæ / Vier vitum pad til Sans / ad þo vier deyium / þa munum vier þo med voru Hollde vpp ryssa til eilýfs Lýfs / Þuiad vorer Lýkamer huórter ed Syndaña vegna eru vnder orpner eilýf t'm Dauda / þeir verda med þessare heilnæmre Fæda og Heilsudryck þess dyr mæta verduga Holds og Blods Jesu Christi / so sem syrer eina sæta og kröp tuga Lækning / so til reidder og vardue itter / ad þeir hafa eina vissa og obrigd anliga Von vppa Vppriszuna þess sýd esta Dags og a þad eilýfa Lýf. So skrifar S. Ireneus, Lib. 4. Cap. 34. Vorer Lýkamer (seiger hañ) sem Gudræk eliga medtökum þad haleita Sacramentum eru ecke framar meir Fordiórfuneñe vnd ergiefner / helldur eilýfer og hafa lif

and e

ande Von dyrdarsamligrar Uppriſu: Ambroſius ſeiger ſo/ Þesse Fæda sem þu medtekur/ og þad lifanda Brand sem komed er af Himnum ofan/ þad giefur Lýfed/ og huór hañ neyter þessarar Fæ du/ sa mun ecke deyia eilýfliga. Og þessar fiorar Ordsaker ſ. agiætar Hugg aner verda oss fraṁ settar j þessum Ordonum Christi/ Taked eted/ þad er minn Lýkame sem fyrer ydur verdur giefeñ / Drecked/ þad er mitt Blod sem fyrer ydur verdur vthellt til fyrer giefningar Syndaña

Su fimta Grein huar fyrer þetta Sacrament er jnn sett/ hun er þesse/ Ad fyrer þessa Ceremoniu sem so er synelig fyrer huórs Manns Augum skule oss fyr er Hugskots Augu og til Miñingar sett verda Pýnaṁ og Daudenn vors Herra Jesu Christi/ og su Endurlausn sem hañ med sinne Pýnu hefur oss afrekad og vtvegad/ huóriu vier eigum ecke ad gleyma/ so ad vier vnder eins missum ecke þa Velgiórninga sem hañ hefur vtvegad oss/ epter huóriu Andskotenn allra mest stundar og sæker. Og j þeṁan max

ta skal þetta Sacramentum vera oss ein Eucharistia/það er þacklætis Offur/ Það er að skilia/ fyrer Neytslu ↄ Berg ing þessa Sacramentis/skulū vier vpp- uakter og aminter verda til að þacka Almattugum Gude/ fyrer sinn Son/ huað hid sama Gude er þægeligt Offur og Giedfelld Þionustu giörd.

Vnder þessa Grein talar Christur þesse Ord/Giöred Þ j mijna Miñing/ Sem hann vilde so segia/ Þo að þier siaed mig ecke med Lijkamligum Aug- um/ og þreifed ecke a mier med ydar Hǫndum/ þa skal þo þetta Sacramen tum vera eiñ Pantur/huǫr ydur skal a- minna a þa Velgiörninga/ sem eg hefe fyrer mijna Pijnu og minn Dauda ydur veitt og giefid/og skulu þier med Hia- rta og Munne og Þackargiörd þetta þrijsa og vegsama. Þier skulud ↄ hug leida/ þa hrædeligu Reide Guds/ og Þ hryggeliga Refsingar straff sem eg hef ydar Synda vegna lided. Og hallded Þ fyrer satt/ og trued þui sannarliga/ að þier erud fyrer minn Dauda frelsader og leystir fra Reide Guds og Lǫgmalsins Bǫlvan fra Synd og Dauda/fra Diǫfle

og

og Helluſte / og erud med ǒllu vid Guſ fridpægd † forlyſter / † til eilyſs Lyſa medtekner. Og þesse sama endelig Ordſök / er skrifud af S: Pæle 1. Cor: 11. Þar hỹ seiger / Þier skulud boda Dauda Drottins / þangad til hañ kiemur. Og j vorum Kirkiu sõng eda Psalme syngium vier so.

Jesus Christus er vor Frelsare / sẽ þra oss Guds Reide snere / med sĩe Pỹnu og særre Nẽyd / suipte hañ oss þra eilyþum Deyd.

Og ad þui alldrei skylldum gleyma / oss bauad ad eta sĩn Lykama / þad helga Braud hans Holldod er / hans Blod j Pỹne dreckum vier.

Ad auk þessara nu sagdra Greina / fyrer huǒriar ad þesse Nuǒlldmaltyd er af Christo jũsett og skickud / þa eru enn þessar sem epterfylgia.

1 Fyrst vill Christur ad þetta Sacramentrum skule vera eitt Band / almeñeligrar og openberligrar Samkundu / j huǒrre GUD hann verdur akalladur / og j hia huǒrre þesse Lærdomur / vm Christi Dauda og hans eilyft Ryke / hliodar † Gluſur vid Magt / † verdur so sem geymdur og vardueittur handa Epterkomendum vorum / þui kuedur S: Pall so ad

Orde/ 1. Cor: 10. Þegar þier komed til samans (j Samkunduna) Og af þessu Efne er þetta Sacrament kallad Synaxis/ so sem fyrr var sagt/ þad er Samkoma/ Samkunda/ ꝛ ct.

2 Þar næst er þetta Sacramentū eitt Band teikn og Merke Christeligs Kiærleika jnnbyrdis vor a mille Christenna Manna/ aminnande oss vandliga/ ad hafa Christelega Eindrægne Frid ꝛ Samþycke vor a mille / Þuiad likia so sem af mörgum Kornum/ þa þau eru malen/ verdur eitt Braud/ og af mörgum Vinberium verdr eitt Vin/ Med sama mote hliotum vier aller fyrer kiærleikan saman ad vaxa/ og verda ein Likame/ Þar fyrer seiger S: Paall so/ 1. Cor. 10 Marger vier erum eitt Braud og einn Likame/ med þui ad vier verdum eins Brauds hluttakarar. Fyrer þessa Grein hafa þeir Gömlu kallad þetta Sacramentum/ Agape/ þad er/ Kiærleikur.

3 Næst þessu/ þa giefur þetta Sacramentum eitt agiætt lag/ og fina Ordsök til einrar openberligrar Truarjatningar/ huar med ad sa sem openberliga j Söfnude Christeligrar Kirkiu neyter þessa

þessa Sacramentis / hañ openberliga j liose lætur / ecke alleinasta huad hañ helldur vt af Euangelio ꝛ Sacramentenu / Helldur og eirnen þad / ad hann af öllu hiarta sie fra skileñ og hafe eckert samlag vid Gydinga / Tyrkia / Sacramentiska og alla adra villu Anda j heimenum / huórju Nafne þeir nefnast / 1. Corinth: 10. Þier kunned ecke vnder eins ad drecka Herrãs Kaleik / ꝛ Kaleik Diófulsins / ꝛ ct: Hañ lætur og j liose ad hañ er eiñ Lidur og Limur christeligrar Kirkiu / huór ed alleina truer / jatar og med kieñer / ad Guds Sonur hafe giefed sinn Líkama j Daudañ Mañkynenu til endurlausnar / og hafe wthellt sínu Blode til Syndaña Fyrergiefningar.

4 J fiorda mata er þta Sacramentum ein daglig Predikun vm Kross og Motgãg christeligrar Kirkiu. Þuiad mz þui ad vier etum og til vor tökum / Líkamañ Christi fyrer oss a Krossenum vt giefeñ / og dreckum hans Blod sem fyrer oss var vthellt / þa skulldbindum vier oss þar med / ad vier erum reidubuner ad verda Herranum Christo samlíker / ꝛ lída med honum / Só sem S. Petur

vottar/1. Pet: 2. Christur hefur lideb fyrer oss/oss til Fyrermyndar/so ad vier fylgium hans Fotsporum. Og vm þetta amiña oss þesse ytre Teiknen/sem er Braud og Vijn / So sem einn af þeim Heilögu Pijslar vottum fordum sagde/ ad Nafne Ignatius/ þa ed hañ visse ad hann atte ad kastast fyrer Olm oarga Dyr/ ↄ hañ heyrde þeirra óskur ↄ Grenian/ þa sagde hann/ Eg er Miölkorn Christi/ ↄ skal med Dyra Tönum sundur mcliast og malast/ so ad eg verde fyrer mijnum Herra Jesu Christo eitt hreint Braud. Jm ad vijsu/ þetta Sacramentum/ þad styrker og hughreysster oss j Kuölum og Krosse og öllum Motgange/ so sijn sa Heilage Cyprianus seiger Lib. 1. Epist. 2. Huörnen kuñū vier Guds Pijslar votta duganliga ad giöra til ad vtgiefa sitt Blod fyrer Christi saker/ef ad vier latum þa ecke fyrst drecka Christi Blod j christeligre Kirkiu ↄ Samkūdu.

Soddan hæleitligar Gagnsemder og merkeligar Greiner/ huar fyrer Kuölld maltrijd Drottins er jñsett/ættu mz riett tu vpp ad vekia alla meñ/og bryna þa þar til/ad medtaka þetta Sacramen-

tum

tum opt og osialldañ. Þuiad huór er sæ
sem ecke sier t skyniar/ ad dagliga þarf
hañ vid Fyrergiefningar Syndaña Riett-
læteſſins og þeſſ eilijfa lijfs/ og alls añ
ars godz/ huad allt oſſ veitiſt j þeſſu
Sacramente. Huór er sa hañ medkieñer
ecke/ ad dagliga þarf hañ þeſſ vid/ ad
hans Trua styrkeſt og stadfesteſt? Huór
ed torfellega t naudugliga trua kañ ein
fölldu Ordenu/ og audueldliga j Freiſt
inguñe linaſt og veykeſt og vtſloknar/ ef
ad hun þroaſt ecke og styrkeſt fyrer þta
oraskanligt t obrygdult Jnſigle? Huór
er sa/ hann vill ecke giarna hafa og eiga
miñingar Teikn og merke þeirrar allrar
heilögöſtu Forþieñuſtu Herrans Chriſti/
Med þui ad mannlig Nattura/ gleym-
er ongud so snart sem Chriſti Velgiórn-
ingum? Huór vill ecke jæta og med-
kienna/ ad hann er skylldugur oaflatan-
liga Gude ad þacka fyrer soddan Vel-
giórninga hans Sonar Jesu Chriſti?
Huór er sa sñ ecke vill vera giarna Lidr
og Limur Chriſti/ og verda so sem j
hans Skaute geymdur og vardueittur j
allskyns Offoknum og aræsum Likam-
legra og andligra Ovina? Huórium er

skuñug þessa Lýfs Eymd ↄ anaud Ve
fölld og Veyke? Þuiad ecke blýfum vier
hier eilýflega / helldur er huórium og ein
um Skamptur og týme settur nær hañ
skal burt hiedan / og epter þad er Dom
ureñ / Hebre: 9. So er og Daudeñ výs
eñ Dauda stunden ovýs huóriñ Mañe.
Þar fyrer er sa eingeñ hañ þurfe ecke
vid godrar og kröptugrar Lækningar j
mote skielfingu og ognan Daudans og
Helvýtis / og þesse Lækning su hin allra
Besta / þa er þetta Sacramentum. Huór
villde ecke feigensamliga vera einn Lim
ur þeirrar riettu og sönu Guds christne /
fyrer vtan huória ad eingen Sæluhialp
er? Huór sa hann skilur ecke og vnder
stendur / ad hann þarf dagligrar Hugg
unar vid j Krossenum og motgangenu /
sem aller christner verda med Christo ad
lýda? Rom. 8. Huória hann hefur vt
valed / þa hefur hann fyrerhugad / ad
þeir verde lýker Jmynd Guds Sonar.

Fiorde Capitule.

Huernen þad huer einn skule riet
telega medtaka þetta Sacramentum /
Drottenlegrar Kuolldmaltýdar.

Fyrst

1 Fyrst og yfer alla hlute fram̃ heyr-
er þad hier til / ad sa sem rietteliga vill
medtaka þetta Sacramentum / han̄ pro
fe sialfan̄ sig. Þesse Profan og Reynsla
hun er alleinasta falen i folgen j riettre
sannre Jdran / en̄ j ongvum hlut odrum.
Huor hann geingur hier til an̄ jdranar /
sa er overdugur / sa etur og dreckur sier
Doms afelle til eilijfrar Fyrerdæmning
ar / Þuiad til þessa Sacramentis skal
eingen̄ ganga / nema sa sem syrger sijnar
Synder / hrædest Guds Reide og Riett-
lætes dom.

Nu hefur riett og so̊n̄ Jdran þessar
þriar greiner / huorra sa skal vel gieta
sem ganga vill til þessa Sacramentis /
Sem er / ad hann hlytur fyrst ad med-
kienna sig fyrer einn aumasn̄ Syndara /
sa eckert hefur sier til Riettlætis nie af-
sökunar fram̃ ad bera / sa ecke hefur for
þient nema eilijfa Reide og Refsing / en̄
villde þo giarna af hiarta verda þar
frij fra / Soddan̄ Giefte vill herran̄ Je
sus hafa til sinnar Maltijdar / og þess-
er eru vm huoria Gud talar fyrer Spa
manen̄ / seigande / Yfer huorn skal eg lij-
ta nema þan̄ sem hefur hrygdarfullan̄

Anda/og hrædest fyrer mijnum Ordum.

Sa annar Pattur sañrar Idranar er TRVEN a Jesum Christū/huǒr ed af Guds Nad ϸ Giæfsku medtekur ϸ þiggur Syndaña Fyrergiefning/fyrer Dauda og Pijnu og Bloded Jesu Christi/og þui fullkomliga truer ad Jesu Christi Blod sie fyrer vorar Synder wtgiefed/ huǒr hañ truer þessu/sa fær Syndaña fyrergiefning/so sem ad hier stendur/ Fyrer ydur giefst og vthelleſt til fyrergiefningar Syndaña.

Hinn þridie Partur Idranar er þesse ad syna rietta Auǒrtu Idranareñar/ fordast Syndernar vpp þadan/og giǒra god verken/ϸ byria nyañ Lifnad Gude þægañ/ huǒr hellst so geingur hier til/sa medtekur Kuǒlldmaltijd Drottens verdugliga. Hiner adrer sem ganga hier til med idranarlausu Hiarta/hafande ecke þad Aform/ad lata af Syndönum/og meina ad fyrer þessa Bergving Sacramentis/verde þeir sinna Synda kuitter/þeir medtaka Sacramentū sier til asellis doms/so sem S.Paull segier/huǒr hann etur af þessu Braude/ϸ dreckur af þessum Kaleik overdugur/sa hañ

hann etur og dreckur sialfum sier Dom/
Jtem/ hann er sekur vid Holld og Blod
Drotens. Pad vtleggur Oecumenius so/
Par Postulen seiger/ Hann er sekur vid
Holld og Blod Drottens/ par med vill
hann so myked sagt hafa/Alyka so sin
Judas sueik Christum/ ok Gydingarner
yfirfiellu hann med Grimd og Ade/
Eins lyka vanuirda peir hann/sem hans
helgasta Blod med ohreinum Hondum
(so sem Gydingarner j pan Tijma hof
du Hendur a honum)til sijn taka/ og
pad lata j sin sauruga Mun. Chrysosto
mus seiger so/ Huorier sem saurga Kon
unglegan Purpura/ peir verda straffad-
er/ ecke sijdur enn peir hefde rifed hann
eda slited/ Skal pa vndarleyt pikia/
ad ef nockur medtekur Christi Likama
m3 saurugre Samuisku/po han fae pa
Refsing sem peir feingu er hann negldu
a Krossenn.

Jtem/ Ef pannen vill nu eingen for
gripa sig a Klæde Mans/Med huorin
hætre vilium vier pa/ med soddan sma
can og Vanæru/til vor taka pan hreina
ofleckada Likama/hins sem ad er Herra
allra hluta/ huor ed Suddomlegrar

Natturu er Sluttakare ordeñ/fyrer huörn vier erum og lifum/fyrer huörn ad Helvitis Port eru Broten/enn Himnaña Port opnud ↄ vplaten. Idem/ Pad er ecke litel Vegsemd sem Munur vor fær og ödlast/ þa hann medtekur Solld og Blod Drottens / Sugleide þeir þetta sem ad tala skañlega med sijnū Muñe/ og skielfest þar fyrer/ ad þeir suiquirda og saurga soddañ tMunn.

2 Pad annad sem hier til heyrer/ ad medtaka riettelega Drottins Kuöldmal tijd/þa er þetta/ Ad vier skulum giöra þad opt og tijdum. Þuiad so er ad merkia af Jnsetningar ordū Herrans Christi/ad ecke hefde hann þetta Sacramentum jnnsett/ hefde hann viliad ad þad skyllde j christelegre Samkundu ecke vtan eitt sinn handteraſt og brwkaſt/ Þuiad þott hañ segde ecke med berum Ordum/ huörsu opt vier skylldum þessarar Kuölldmaltijdar neyta/ helldur setur hū; þad tMönonum j sialfrœde/ þa hñ seiger/ Taked eted/ Þa er þo augliost med þui hann leggur þetta til. Giöred þad/so opt sem þier drecked. Ad hañ

vill

vill fullkomlega ad þu skuler neyta þess Sacramentis / ecke eitt sinn a Aare / ecke einu sinne a Æfe þinne / helldur opt og osialldan. Og þetta hefur su gamla christelega Kirkia j Fyrstunne rækelega hallded / j huórre vanaligt var opt sinnis ad ganga til Guds Bords. Og af Ordum S. Pals 1. Cor. 11. Er þ augliost / ad þeir j Corintho hafa optsinnis geinged til Drottinlegrar Kuólldomaltijdar / þar hann so seiger / So opt sem þier eted af þessu Braude ꝛ drecked af þessu Kaleik / þa skulu þier kunn añ giora Dauda Drottens / þangad til hann kiemur.

Skijrnena Brwkū vier ecke nema einu sinne / og ecke optar / þuiad hun er vor Endurfædingar Laug. Þuiad lijka so sem ein Barnkind fædest einu sinne og kiemur j Heimenn / hun kann ecke optar ad fædast / helldur þarf hun vid godrar Vøktunar ꝛ næringar / So skal ꝛ Madur huór skijrast ecke vtan eitt sinn / Eñ Drottins Kuólldomaltijdar skal hñ optar neyta / þuiad hun er su andlega Fødslan / er þm tilheyrer sem endurfædd eru ordner / huór Fæda þa nærer ꝛ styrker.

3 J þridia mata eru hugleidande bæ-
de almennelegar Refsingar plagur / og
so heimuglegar huórs t eins / huar m3
Gud Drottenn hann hefur straffad þa
opacklatu Forakttara sijns Bodords og
sinar Skickanar. Þuiad obrigdanlega /
med þui ad nu a vorum Dögum liggur
so þungt hrijs Gudlegrar Refsingar a
þeim christnu j öllum Löndum / þa er
þad visslulega Straff t Refsing opack-
lætis vid Predikunar Embætted og for-
ökt unar þess heilaga Sacramentis.

4 J fiorda mata er ecke gleymanda
þm haskasamlega skada / huór ed viss-
lega kiemur vppa Lijf og Sal af fyr-
erlitningu og forsoman Sacramentis /
og þeirre Ohlydne sem Menn veita Gu
de þar wti. Þuiad þeir Menn sem so
motproanlega forakta Sacramentum /
þeir missa Guds Otta / verda forherter
og athugalauser vm sig / reka burt þañ
heilaga Anda fra sier / missa Truna og
vöa af ohreinum Anda hertekner / huór
ed þa dregur hingad og þangad epter
sijnum Vilia / og hnepper þa til Synda
og Glæpa / so sem nogleg Dæme til finn-
ast / þau ed lioslega mvtta huad haska-

sam-

saimlegt það er að óttast ecke Gud / að vera athugalaus/forsoma að ganga til Guds Bords/þuiað soddañ Forsmanarar þeir eru vnder orpner Diófulsins Freistingum/og verda fellder optsinnis j hrædelega Glæpe og stor synder.

Og að vísu/þa skilia slijker † snijda sig fra Herrans Testamente/ og vallda þui/að Christur hann byr ecke med þm/ það er / þeir fella yfer sig Bann og Bóluan/og crú j storum Voda † haska og vita ecke nær Gud yfergiefur þa til eilijfrar Glótunar † Fyrerdæmningar: 5 J fimta mæta/skulu Menn giæta að aluarlegre Hotan Guds Sonar/sem hañ hotar þeim sem ódrum eru til hneyxlunar/Matth. 18· Vei þeim Mañe fyrer huórn að hneyxlan verdur giefen/ † ct. Nu er þetta full hneyxlan og hid vesta Epterdæme/ sem þesser giefa af sier sem fyrerlijsta Herrans Ruóllduæltuid/ þuiað þar med giefa þeir ódrum Ordsók og tilefne/ að hallda sier fra Heilógu Sacramente/þar þr ættu heldur med jduglegre Tijdkan Sacramentis/að vijsa ódrum þar til.

Þetta eru nu þær hellstu og stærstu

Greiner/sem Mönnum skulu halldа vid Guds Orda/ so Þr forsome ecke Christi Sacramentum/ Og huörier hellst sem þetta læta sier ecke til Hiarta ganga/ helldur fara meir og meir afram/þetta dyrdlega andlega Gestaboð ad forsmæa og fyrerlijta/þad sama er fullt og allt Merke þar til/ad þeir eru aðad huört Blinder/og hafa ecke skilning a sijne eig enlegre Neyd og Veykleika/ellegar hitt þeir eru Qviner Christi og hans christene/ med þui þeir vilia ecke annad enn Bljfa j Syndonum mote þeirra eigen Samuisku/ellegar og þad/ad þeir eru Villuandar og Sacramentistar/ huerier og ecke munu sig afsakada fæa syrer Guds Dome. Og er hryggelegt vm ad hugsa/ad nockud christens Manns Hiarta skal læta slijka Fyrerlitning Christi hia sier rijkia.

Hier er eg amiñade t vm bidiade/ad Þr ogudlegu Foraktarar Drottenlegrar Kuöllidmaltijdar villdu hugsa vm/huad hier vill epter koma/og huad Herrann Christus hann mun a sijdasta Deige til þeirra talande verda/sem eru þesse ed ur ofnur þuilijk Ord/ Ertu sa sem mitt

Testa-

Testament hefur ecke viltad medtaka/ so sem eg hef þier þad fyrersett ↄ lagt: Eg hef fyrer þig og þýnar Synder lid ed olýdanlegt Straff/ Pýnu og Dauda/ Eg hef giefed mitt Holld fyrer þig j Daudañ/ og lated þad heingia vppa Krossen/ Mitt Blod hef eg lated wtrenna a Krossens galga/ og þar med endurleyst þig ↄ forlýkt vid miñ Himneska Fodur/ Og vppa þad/ ad þu skyllder ecke gleyma so haleitum Velgiörninge/ þa hef eg þier til minningar jnnsett og giefed Sacramentum mýns Holld og Blods/ fyrer huört þu ætter ad verda niotande og hluttakande allrar minnar Forþienustu og Velgiörninga/ so þu yrder mier jnnplantadur/ fyrer huört Sacrament eg villda og so hafa þig giört Heilagañ Lifande og odaudlegann/ so þu ætter vissa von vppa Holdsins Vpriss og Eilýft Lýf. Og ad þu skyllder packa mier fyrer soddañ Velgiörninga og kunnañ giöra ödrum mim Dauda. Enn med þui þu hefur forsmad þa Himneska Fædu/ og þann heilsusamañ Dryck/ og giört þig alls þessa overdaugañ/ so far nu hiedan j þañ Helvýska

Elld / þar þu nu epter þetta med Ope, og Tañagnýstran skallt fa ad eta og drecka heluýskañ Elld og Loga / ad eilýfu Matth. 22. ℣ 25. Apocal: 22.

Fimte Capitule.

Vm rangar Meiningar / og Opiniones / sem ad þessum sanna Lærdome / vt af Drottens Kuølldmaltýd eru þuert a mote og gagnstadlegar.

Med þui ad vier høfum nu kient ℣ skrifad huór ad sie su rietta Meining þessa Lærdoms / vm þa heilógu Kuølldmaltýd / þa krefur nu Naudsyn / ad vier komum og eirnen vid þañ ranga Lærdom og þa Villu sem hier er þuert a mote / og vnder Yfirskyne Sannleikans er vt komeñ og dreifdur / bæde af þeim Papistum / ℣ so hinum ódrum sem kallaest Sacramentistar / huórium róngum Lærdome / vier skulum med sónum greinum eyda og hann onytann gióra.

Pauans Villa og þeirra Papista / mz huórre þeir hrædelega lasta og vanhelga þa heilógu Kuølldmaltýd hun er

komen

Romeli og falen j þessum sex epterfylgiande punctum og Greinum.

1 Hin fyrsta kallast Transsubstantiatio/ Med huörre þeir vppdikta ad Braud ↄ Vijn vmsnuest og breytest og verde ad Hollde og Blodi Christi/ ↄ sie ecke leingur Braud og Vijn/ þo þad synest fyrer Augonum/ helldur sie þad nu orded ad Hollde og Blode/ strax epter þad þa Sacramentis Orden þau verda lesen yfer Braudinu.

2 Su önnur þeirra Villa er / þa er þeir geyma þad Blessada Braud/ og bera þad vm kring j þrra Processium.

3 Hin þridia er Bæn ↄ Akall og lofning sem þeir veita þessu Blessada Braude.

4 Fiorda Villa / er sialf Papista Messan.

5 Fimta Villa/ er su ranga Gudlöstunarfulla Meining/ ad tilleggia og eigna Messuñe Forbrenan þeirra Sæluhialpar.

6 Þad sietta og sijdasta er þad/ad þr hafa haft Diörfung ad vana Kuölldmaltijd Drottins/ vtdeilande ecke nema Brauded/ eñ takande fra öllum Leik-

Mönnum þañ aññañ Parteñ sem er Vijn
od/ þessar eru Villur Papistaña.

Vm þa Transsubstantiationem

1 Ad Meining Papista sie fölsk ↄ röng
þeir od seigia/ þad Braud og Vijn ver-
de ad Holde og Blode Christi. Þar næst
ad j Sacramente sie og blijfe natturligt
Braud og Vijn/ Þetta huórttueggia er
liost og bert þt af þui / ad aller Gudspi
alla Meñerner eru samhliodande þar vm
ad Herrañ Christur hafe teked Brauded/
og giefed þad sijnum Lærisueinum/ og
ecke med einu Orde er þess gieted/ ad Ele
mentum Brauds og Vijns skylde vmbre
ytast vr siñe Natturu.

2 Þar næst/ þar Herrañ Christur seiger
so/ Matth. 26. Epter þad hñ hafde
giefed þeim af Kalcknum/ Eg seige yd
ur/ eg mun ecke hiedan j fra leingur
drecka af Vijnuidar Auexte.

3 J þridia mata/ þar S. Paall tal-
ar vm Braud Kuölldmæltijdariñar/ þa
nefner hañ þad Braud/ seigande so 1.
Cor. 11. Eñ huer Madur reyne og
profe sialfañ sig / og ete so af þessu
Braude.

Braude. Item/hvor hañ etur overdug ur af þessu Braude &c. Yfer allt þet ta fraṁ/ þa lýdur Art & Nattura Sacramentisins ecke añad eñ þad / ad Elementa / þad er / þau ytre synelig Teikinen hafe og bihallde þarra eigenligre Natturu Art og Edle og allre Veru. Quiad þetta tuent heyrer huórtu Sacramente til. Fyrst Guds Ord/ þar næst synelig ur hlutur/edur þreifanlig Skiepna/ þad köllum vier Elementum / epter Meiníngu hins hælaga Agustini jn Libro de Catechismo Capite 3. og Tractatu 80. jn Johannem / Þar hañ so segier/ Þegar Ord Guds kiemur saman vid Elementum/ þa verdur þad Sacramentum. Þar fyrer so sem þad j Skýrnneñe/ ad Vatned breytter ecke síñe Natturu / helldur er þad Vatn bæde fyrer Skýrnena og epter/ So er & hattad vm Sacramentum Altarisins/ þar hlytur Braud ad vera Braud/ og Vín verdur Vín ad blýfa/ þegar Sacramentum er hanticrad og medteked. Nema þad / Ad lýka so sem Vatned j Skýrneñe/ þegar Ord Guds kiemur þar til/ þa verdur þad eitt hælagt Vatn/ &

er fra skiled öllum öðrum Vötnum/ Sö lyka/ þegar Guds Ord kiemur til Brau ds og Vijns/ j Sacramente Alltaris/ þa verdur þad eitt Heilagt Braud og eitt Heilagt Vijn/ j huóriu/ edur med huóriu Braude og Vijne ad Christur giefur oss sitt sañarligt Holld og sitt sañarligt Bl od ad eta ᵭ drecka/ fyrer Krapt sijns Al mættugs Ords og siñar sijnsetningar.

Þar fyrer seigir hiñ Heilage Ireneus so/ ad j Sacramentonu sie tueir Hluter / eiñ Jardneskur (þad er Braud og Vijn) añ ar Himneskur/ þad er Holld og Blod Christi. Vnder sömu Meining talar sa Lærefader Prosper/ ad j Sacramentenu sie tueir Hluter/ añar synligur/ añar osynligur.

Af soddañ Grunduelle ᵭ Sañinda rök um kiemur þad/ ad vier med riettu þess are Pauaña Villu og röngum Lærdome j fra oss köstum/ þar ed halldá/ ad Br aud vmbreytzt og verde ad Hollde Chri sti/ huór Villa ad nýkomen er vpp j hia þeim Romuerska Anthachriste Innocen tio tertio/ so nær sem fyrer 370. Aarum og sydañ hefur a ymsum Samkundum af hiñs Epterkomendum Pafum j Rom

styrkt

styrkt og stadfest verid. Og nu allra seinast In Concilio Tridentino/ þa eru aller þeir setter j Bann og Forbod/ sem ecke trua þessare furdanligre Transsubstantiatione/ edur Umbreytingu Brauds og Vijns j Holld og Blod Christi.

II.

Um geymslu Braudsins og Processiu burd/ j kringum Hws og Garda.

Þetta var sijdur j Pauadomonum Chuad nu er þeim Ungu alls okunnugt ordeded Menn toku eina vijgda Oflatu geymdu hana j Hwskorne er þeir kölludu Monstransium / og baru hana so vm kring a tilsettum Tijmum/ med Skrautligre fylgd j Processiu. Slijkt er ein Auöxtur þrar hrædeligu Pauans Villu/ sem er su Transsubstantiatio vm huöria nu var talad/ j verdur su Villa med hossa Herrans Christi Ordum eydd og ad öngu giörd/ þar hann seiger hossiga / Taked/ Eted/ Jteni/ Drecked aller hier af. Nær nu ödru vijs er fared med Sacramentum eda þesse Orden Christi

hlioda/ þad er berliga rangt / þviad so segier Gud Deutro. 4. Huad hellst eg skipa þier / þad alleina skaltu gisra/ Þu skalt ecke auka þar vid/ þu skalt og ecke vana þad/ Þier skulud ecke gisra neitt epter ydar sialfs eigenligre Giedþeckne. Þar fyrer ma þetta heita stoor Ofdirfd/ og hin mesta Heimska / Ja / ad vijsu ein hadeñ Galenskapur/ann nöckrar Bifalningar/ Ja/ i mote Guds Skipan/ af eigenligu Hugarbode/ soddã hrædeliga Vanbrukan Guds Sonar Testamentis ad vppbyria og skicka.

III.

Vm lotning/ Bæn og Akall til þess Blessada Brauds.

Þetta er sa annar Auðrtur / sem su Transsubstantiatio hefr epter sig ladt/ sem er Lotning og Akall til Braudsins/ huðrt Braud þeir hielldu nu orded ad Christi Lijkama og Blode/ Ja/ þeir meintu þad være nu orded sialfur Gud / fyrer Krapt Jñsetningar ordaña/ þegar þau voru yfer Braudenu raulud/ af Messu Preste bæde smurdum og Krœnu rökoðum.

um: Og er slijkt ein hrædelig Gudlastan
ı Afgudadyrkan. Þuiad eñ þo ad þad
sie vel hæfeligt og tilheyreligt ad tMeñ
med storre Virdingu og Lijtelæte þad
Heilaga Sacramentum til sijn take / og
Christum tilbidie ı akalle/epter þui sem
Heilagur Ande hañ oss bydur og bifala
ar/ hañ ad akalla og tilbidia j allum
Stoodū ı Stundū/ þa er þo ecke tilheyr
eligt Bæn og akall Braude og Vijne ad
veita / þuiad þetta Sacramentum er
ecke þar til mie þess vegna jñsett / Held
ur þa skulum vier Herrañ Christum sialf
añ j Handtierā þess Heilaga Sacramen
tis / med þessum edur þuilijkum Ord
um tilbidia. O Herra Jesu Christe/ þu
Sonur lifanda Guds/ miñ Endurlausn
are/ miñ Frelsare/ þu sem hier j Braude
og Vijne ert nalægur/ ı mier giefur þitt
Hollð og Blod til Fædu og Dryckiar /
þig akalla eg/ þig tilbid eg. Þo ad vier
nu j þeiañ mata(segge eg)tilbidium Her
rañ Christum/ þa skal Bæna akalled ecke
j nockrum mata til leggiast þui Braude/
huort helldur þar verdi j tMessuñe vpp
halded/ edur sie þad j tMonstrantiu gey
mt/ edur j Processiu j Kring borid/ þui

ad slijkt er ein hrædelig Gudlastan ϸ Af gudadyrkan/ ϸuiad Braud blijfr Braud og Vijn er Vijn/ so epter ϸañ Orda lest ur so sem fyrer/so sem hier litlu einu fyr re var benijsad: So er nu Christur fyr er vtañ rietteliga Hendlan og Handter ing ϸessa Sacramentis ecke bundeñ vid Braud og Vijn / ef ϸar er ødru vijs med fared/ eñ hans Ord og Jñsetning vppa hliodar.

IIII.

Vm Messuna.

ϸesse Messa sem ϸeir kalla Offur Messu/j huørre ϸeir segast offra Guds Syne bæde fyrer Lifande og Dauda/hñ er eñ ein hryggelig og hrædelig Afguda dyrkan/ huøria aller Meñ christner ættu ad flyia og fordast/ sem sialfañ Daud añ. ϸesse ϸaua Messa hun er fyrst hu ert j mote Jñsetningu ϸessarar Kuølld mæltijdar/ so og j mote øllum ϸessum Greinum sem ødur voru vpptaldar hu ar fyrer Christur hafdi sijna Kuølldmæl tijd jñsett. ϸuiad lijka so sem Herrañ Christur hañ hefur tilsett og skickad/

ad ϸr

ed þeir Lifondu skylldu eta hans Holld og drecka hans Blod/ Ēn med þui ad þeir Daudu og Framlidnu kuña huorke ad eta nie drecka/ þa hefur Christur þeim einum giefed sijna Kuolldmaltijd/ sem hennar kunna ad neyta j hans Miñing.

J añañ mata/ þa er þsse Villa þuert a mote Heilagre Rimingu/ huor ed vottar/ ad ei sie nockurt þad OFFUR/ og alldrei hefde þad vered / og alldrei munne vera/ sem forþiene Syndaña fyrergiefning/ + kuñe odrum til ad reiknast vtañ alleinasta þad einka Offur vors Herra Jesu Christi/ huor ed einu sinne hefur sig j Korn fært sijnum Himneska Fodur a Krossins Alltare/ sem þar stendur Hebre: 9. 10. Esa. 53.ª Joh. 1. Og þetta Offrid þad verdur einum og sier huorium sierilage giefed og eignad/ fyr er sialfs huors eigenliga Tru / enn ecke fyrer annars nockurt Verk / Abacu. 2. Rom. 3. Sa Rietlate lifer af sialfs sijns Tru/ Item Joh. 17. Galat. 3. Þar fyrer/ og vnder þa Grein medtekur huor eiñ fyrer sig Sacramentid/ huor medtekning ad ecke vare j nockurn

mæta naudsynlig/ ef ad nockur hañ kyñe fyrer añars Verk soddañ haleitañ Velgiörning ad fa og odlast/ sem er Synd aña fyrergiefning. Og þesse Fornfæring sem Christus hefur sig einu sinn offrad/ hun þarf ecke j nockurn mæta ad repete rast/ edur optar ad skie· Þuiad ef þetta Offur þyrfte vpp aptur ad nyiu ad fornfærast/ þa være þad liost Vitne þar vm/ ad þad fyrsta Offur hafe verid Nagtarlaust og onytt. Og er þetta hrædeligt ad huxa og heyra / ad einn Krumurakadur og smurdur Prestur dirfest ad tala (so sem þar stendur j Messu Cananum) ad hañ offre Christum/ þar Sonur Guds hefur sialfur sig sinum Himneska Fodur offrad/ og hañ alleina er bæde sa sem Fornfærer/ og sa sem Fornfærdur er/ og hañ sa sem nu er geingeñ j Rad Heilagrar Þreningar/ siaandi a og vitande Vilia Guds Himneska Fodurs/ berande a sier þa þungu Byrde Gudligrar Reide j giegn Syndeñe/ hañ er sa sem alleina veit og skilur alla orsok þess Guddomliga Radsins/ vm Mannkynsins Endurlausn/ og er ecke Mogulegt/ ad nockur Skiepna kome honum

til

til sijns Himneska Fódurs / nema hañ sialfur.

Pad er og ecke sijdur hrædeligt / Ja ad vijssu/er pad eñ hrædelegra/ad Prestureñ j peirre Paua Messu giórer sig ad einum Medalgangara/ ecke alleinasta a mille Guds og hans christne/ helldur t eirneñ a mille Guds Fódurs og Herrans Christum/ og dirfest ad bidia/ ad sa ei lijfe Gud og Fader/ villde sijnum Syne Christo vera nædugur/ og alijta og medtaka hañ. Og er furdanda/ ad eiñ aumur Messupresture skaiñast sijn ecke ad læta slijkt sier wr Halse koma/ par sem aller vita/ ad par er ecke nema eiñ Medalgangare a mille Guds t Manña/ sem er Madureñ Jesus Christur/ 1. Timoth. 2. Og pad/ad Gud hañ elsk ar siñ Son/ po Prestureñ bidie ecke fyr er hónum / so sem stendur j pessum ogudliga Messu Cana.

Nu seigia Papistar so / Hafa ecke peir enn Gómlu Lærefedur j Fyrstuñe kallad stundū Drottenliga Kuólldmal tijd eitt Offur? Andsuar/ Pad er vijst og satt/ eñ ecke j pa Meining/ ad peir hafe hallded edur meint/ so sem ad skyll

þe Holld og Blod Herrans Christi Gude Himneskum Fodur / af einum Messu preste verda j Korn færdt og offrad/ so ad þar med/ og fyrer þetta Verk skylde Fridþæging skie / og fyrergiefning Syndaña veitast bæde þeim Lifondu ↄ Daudu/ þetta stendur hvörge hia nockrum þeirra. Helldur hafa þeir haft þessa Meining / so sem þeir sialfer liosliga hafa vtlagt/ad soddan Ceremonia og Þionustugiörd skylde miña oss a þ saña Syndafornar Offur / sem Christur eitt sitt hefur vorra vegna/ a Krossins Trie offrad ↄ Kornfært / þar med eirneñ/ þa skylldu Meñ jafnframt þess are Þionustugiörd og Ceremoniu færa Gude Þackoffur/ þad er/ad þacka hönum fyrer soddan hæleita Velgiörninga sem Christur hañ veitter oss og giefur j sitte Kuölldmæltijd. Og þar fyrer kallast hun Eucharistia, þ er þacklætis Offur Lofgiörder Korn / ad sijdustu verdur þesse Kuölldmæltijd nefnd Offur / so sem fyrr var ahrært/ af þui ad þesse Mæltijd er offrud þad er/ hun er giefen/ heñe verdur af Prestenum wtskipt j Bland þeirra sem þar til ganga / Lijka

hefur

hefur plagsidur verid j fyrstuñe / ad Menn bæru med sier Braud og Vijn / so sem adra Aulmosugiof / handa peim sem pionudu j Kirkiuñe / og Fatækum par fyrer hafa peir kallad pessa Pion ustugiord Offur.

V.

Vm Verkan Krapt og Forpienustu Messuñar Ex opere operato / sem Mess kalla.

Petta er ecke miñe Galenskapur og Gudlastan enn pad fyrra / ad hallda / ad Messan hun forpiene fyrergiefning Syndanna vt af Verkenu sialfu / an Truareñar / huort sem Madur er rietttruadur edur ecke. Slijk röng Meining hun er puert j mote sialfum Jñsetningar Ordum pessa Sacramentis / Puiad med pui ad oss verdur j peim fyrer sett Guds Fyrerheit vm Syndaña fyrergiefning / huoria vier kunnum ecke med ödru mote ad fa nie ödlast vtan fyrer Trunna pa er augliost / ad huor hañ vill riettelliga neyta pessa Sacramentis / hañ hlytur ad hafa rietta ↄ saña Tru / So sem

þar stendur Rom. 3. Sa Rettlæte hñ lifer af sinne Tru. Þetta sama kienner Lutherus j sijnum litla Catechismo/ þar hañ seiger.

Huørneñ kañ Lijkamlig Bergíng ad veita so mykla Nytes

Andsuar.

Berging Brauds og Vijns veiter þad j aunguañ mæta / helldur þau Orden sem hier standa/ Þad er mitt Blod sem fyrer ydur vthellt verdr til Fyrergiefnin gar Syndaña/ huór Ord ad eru med Lijkamligre Neytslu so sem hófudpart ur j þessu Sacramente. huór sem þess um Ordum truer / ad Herrans Christi Blod sie vthellt til fyrergiefningar Syn daña / og ad hans Blod hreinse burt Syndernar alleinasta/ hañ same hefur þad sem þesse Ordeñ vppa hlioda/ sem er fyrergiefning Syndaña.

Þui er þetta stor Blindleike og Óvisska / ad hallda ad nockur Madur fae fyrergiefning Syndaña fyrer Berging þessa Sacramentis/so sem fyrer Verkeed sialfr edur Jñargónguna sem Nlenn kalla.

Og

Og þetta er hin þridie jllur Auðrkur þeir þar Ogudligu Transsubstantiationis papistaña/ þuiad med þui ad Menn kiendu/ ad Braud være nu ecke leingur Braud/ helldr Holld Christi/ þar Christur sialfur/ þa meina margir þad sie nog til Sæluhialpar / ad medtaka þetta Sacramentum / huðrt sem hann hefur þa riettu Tru edur ecke. Þui kalla nu marger Sacramentum sijna Sæluhialp/ af storre Hermsku/ giætande lijtt ad þeim Ordum sem S. Þæll seiger/ Reyne huðr Madur sialfann sig/og ete so af þessu Braude og drecke af þessum Kaleik/ Hann seiger og lijka/ad þeir sem overdugier eta þar af/ þeir ete og dr ecke sier Dom/ þad er eilijfa Fyrerdæmning/ sie seker j Hollde og Blode Christi/ so langt er þad fra ad þeir take og þae þar sijna Sæluhialp. Þar fyrer vakte huðr Madur sig/ og true ecke þessum ranga Lærdome/ ad Synder fyrergiefest fyrer þa ytre Berging Hollds og Blods Christi sem helgast j Messunne j so sem Almennelig Truar jatning er j hia ollum papistum.

Þessu samhliodar t eirnen þad sung ed er j christeligre Kirkiu.

Huðr sem vill þa Mæltijd þiggia/
Þeim ber vel ad sier ad hyggia/
Sa omaklegur medtekur þad/
Mun Dauda þa j Lijfsins stad.

Omakligur ad vera/ ßad er/ ad giö ra ecke rietta ßaña Jdran/ ad ßetia ßier ecke fyrer ad bæta og betra ßiñ Lifnad/ liggia ßamt j ßijnum Syndum/ hyggia ßier ßad duga/ og fullnægia til Salu hialpar/ ad medtaka Sacramentum/ ßeßer ßeir medtaka Sacramentum ßier til Doms og Glötunar eñ ei til Salu hialpar/ Par ma huör Madur ßig vpp a reida/ ßar fyrer ßiae ßig huör Madur vel vm kring og legge af ßeßa ranga Meining/ ad Meñ fae Syndaña fyrer giefning fyrer Neytßlu og Berging hins heilaga Sacramentis / edur fyrer ßa Papißta Meßu/ ßuiad ßoddañ fölßk Kieñing hun nidur brytur og af mæer med öllu bæde Truna rietta og Jdran ena/ an huörra tueggia hluta eingeñ kañ ßetta Sacramentum verdugliga ad medtaka:

VI.

Vm ßa adra Myndena edur vm Vanan Sacramenteßins.

ßetta ma heita ein ßtor ofdirßka og Sacrilegium og Andligur ßtuldur/ad taka annañ

annañ Parteñ (sem er Vísned) j fra öllum Leikmönnum / þuert j móte liosum Ord um Herrans Christi. Þad skal kennjsast med þessum epterfylgande Greinum.

1 Testament Christi skal ecke nockur Madur (huórar Tíggnar edur Tegundar sem hañ er) reingia edur kreinkia j nockurn máta. Þuiad med þui þad ma ecke gióra eins Mans Testamente ad reingia þad edur riufa / Gal. 3. Mykiu sídur þa hæfer ad nockur Skiepna gióre þad vid Testamented Guds Sonar. Nu hefur Christur tilsett ok skickad badar Mynder Brauds ok Vúns / Þar fyrer þa var þetta ofmykell pilltskapur / ad vana Drottenliga Kuólldmaltíd / og taka annañ Parteñ fra þeim sem heñar neyta.

2. Christus hefur so sagt / Drecked aller þar af / Þar fyrer hefur hañ ecke vilad lata taka Kaleikeñ fra neinú. Og skal þetta Ordkorned ALLER j óngvan máta vtleggiast edur þydast vppa Postula og Presta alleina / so sem Papistar þar vm þnætta ok þræta. Þui ad ef være þesse Vtlegging sónn og riett / þa kiæme Sacramentis Jnnsetning ecke þar vid Leikmeñ / Þuiad þeim sómir

far Christur Kaleikeñ af ad drecka/sem hañ hafde adur Branded feinged. Og ef añar Partur heyrer Leikmönnum til/ þa epterfylger visuliga/ ad þeim heyra til Baader/ ecke alleinasta ad sia þa/ skoda þa/helldur ad neyta þeirra + þa til sýn ad taka/epter Ordaña hliodan/ Eked/ Item/ Drecked aller þar af/ Item/ Giored þad j mýna Minning/ Med huórium Ordum ad Christur hañ hefur allre síñe Christne þetta Verk giefed og bifalad/ ad eta og drecka þetta/ til eiñrar eilýfrar Miñingar vm alla hans Velgiórninga / ad þeir heyre til allre Christneñe/ So sem og S. Paall/ þa ed hañ þeim j Corintho giefur vnd erwýsan vm þetta Sacramentum/ þa seiger hañ/ ad hañ hafe þad medteked af Drottne/ sem hañ hefur kient þeim/ edur j hendur feinged þeim/ Og hann setur fram fyrer Kristeliga Kirkiu giórualla Jñsetning Knóllómaltýdariñar Herrans Christi. Epter þad wtskyrer hñ liosliga Ordeñ Christi (Giored þad j mýna Minning) vppa bada Parta þessarar Knóllómaltýdar/ ad

þeir

þeir allt til hins síðasta Dags halldast skule. Hañ giörer og ónguañ mismun a mille Presta Sacramentis ꝛ Leikmaña Sacramentis/ þar hañ seiger/ So opt sem þier eted af þessu Braude og dreck-ed af þesum Kaleik/ þa giöred kuñañ Dauda Drottins þangad til hñ kiemur.

3 Þad er ꝛ so j allañ mata eflaust/ ad þm ber ad drecka Christi Blod fyrer huöria þad er wthellt. Nu er þad wt hellt so vel fyrer Leikmeñ sem fyrer Pre sta/ þar fyrer þa skal Leikmöñum þ giefed verda ecke síður eñ Prestonum.

4 Af Bokū þeirra elldstu Lærefedra Cypriani, Hilarij, Ambrosij, Hieronymi, Augustini, Chrysostomi, Theophilacti, ꝛ fleire añara þra sem síðañ j fra Dögū Post ulaña Drottins vered hafa/ allt inn til þess þa sá Romuerske Pave hafde og hiellt sīn Papista Fund og Stefnu j þr re Borg Constantia Año. 1415. Ep ter Christi Fæding. Og hier ad auke er þad benijssanligt wt af Historium christeligrar Kirkiu/ ad j allañ þañ tijma adur þa hefur vered Siduane / ad giefa heillt Sacramentum so vel Leik-möñum sem Prestum: So sinst og skrif

ad vm þa sialfa Pauana j Rom/ að nockrer af þeim/ so sem var Leo Magnus. Aarum epter Guds Burd/ 440. Þeir hafa liosliga fordæmdt þessa Villu/ ad taka fra almuga Folke þañ añ añ Parteñ Sacramentesins/ Og annar Paue med Nafne Gelasius hañ skrifade soodan Ord/ Vier erum komner j Reynslu (seiger hañ) huorsu ad nockrer/ þeg ar þeir hafa ad eins medteked þañ añañ Parteñ/ þa adra Myndena þessa Heilaga Hollds Christi/ þa hallda þeir sier fra Kaleiknum þess Blessada Blods/ Þesser eiga añad huort ad frauijsast Sacramentinu med öllu / ellegar þeir medtake þad allt samañ/ Þuiad/ ad slijta j sundr eins konar Leyndardom og hiñ sama / þad sama kann ecke ad skie fyrer vtañ stora Synd og andligt Rann.

5 Nu skal fra skyra/huorsu merkeligar Greiner Papistar hafa fyrer sier/til þess ad rana Kaleiknum fra christeligre Kirkiu/ Hin fyrsta er þesse/ Þeir seigast ottast/ ad ef Kaleiknum skylde vt skipta a medal Leikmañña/ þa meige til bera/ad nockud af Blodenu meige

vera

vera epter j Skieggenu a peim/edur o-
varliga skuettast wt af a Jörd nidur.

Merkelig Grein/ so sem peim hæfer
sem Blinder eru og Blindra Leidtogar
ar. So sem sie pad tilheyreligt/ Herr-
ans Christi Skipan og Skickan og hins
sydasta Vilia vm ad breyta/ fyrer so
hlæeliga Grein og Ordsök? huar fyr-
er hafa peir ecke skipad og boded ad
raka burt Skieggen. Par næst er pad
lijka beuijsligt/ ad j sinnum Löndum/
pa hafa Prestarner sialfer aled Skiegg
og lated pad vaxa/par fyrer ættu sod
dan Prestar ad hallda sier og lijka fra
Kaleiknum ecke sydur eñ Leikmeñ/ ef
pesse merkeliga Grein skyllde gilda/til
ad vmbreyta Herrans Christi Jñsetn-
ingu. Eñ huad vm petta lijdur/ pa ei
ga huörutueggiu / bæde peir sem Kal-
eiknum wtskipta/ hiner og lijka sem af
hönū drecka / ad handtiera þra mz god
re Adgiætne / so ad eckert skule spillast.
Ad sydustu pa skynia aller/ad Herrans
Christi Bod og Bifalning er myklu æd-
re og vegligre eñ nöckur Orte sem mañ
lig Skynseme kañ vpp ad hugsa.

2 Par næst/ pa er petta peirra Lær-

domur/ Ad eckert Holld sie an Blods/ Nu med þui ad Brauded er nu orded Holld Christi (so sem adur stendur vm talad) þa er ecke þörf ad giefa Leikmönnum nema Hollded. Þetta er þeirra hin hellsta Biniþing/til huörrar vier so andsuörum:

I þessu Male edur Prætu/ er ecke Spurning/ huört Holld hafe Blod edr ecke / Helldur er þetta Spurningen og Prætan/ huad Christur hafe jnnsett og skickad j sine Kuölldmaltijd / huörnein hann vilie ad hun skule halldast/ Huört hann vill ad sitt Blod sie drucked j Sacramentinu/eda skule þad vera nog/ad Sacramentum er so vanad ad helminge/ Og huört Mönnum sie leyfeligt/ ad vana/sundur slijta og skilia þad Christur hefur sett og skickad ad til samans skule vera? Snögt ad seigia/ huört leyfeligt sie ad vmbreyta Guds Sonar Testamente? Þetta er Spurningein og Mergur Malsins. En vier seigium hier til þuert nei/ ad so mijked giefest og veitest og medtakest vnder eine Mynd Sacramentesins/ so sem vnder Badum/ þuiad med þessum hætte er vmbreytt og rask

ad

ad Herrans Christi Jnsetningu / þa ecke verdur veitt nie giefed nema halft Sacramentum. Þar med vitum vier ↄ eirnen þad / ad Christur hañ hefur ecke alleinasta vtgiefed sitt Hollð fyrer oss / helldur hefur hañ og eirneñ vthellt sijnu Blode / Þar fyrer hefur hañ j Sacramentem jñsett og skickad bæde þesse ytre Teikn og Jñsigle sijns Hollds og sijns Blods. Og eins so sem hañ hefur boded ad eta siñ Lijkama / so hefur hañ ↄ eirneñ skipad ad drecka sitt Blod sier j lage. Og huór hañ tekur nu til sijn ecke vtañ Lijkamañ Christi / sa yfer tredur og brytur Christi Bifalning og Skipan huór ed bifalad hefur ad drecka sitt Blod. Þad er og lijka hugleidanda / ad ecke talar Christur hier vm þad Blod sem epter Nattvrligum hætte er j Hollde og Kiöte / helldur talar hañ vm þ Blod / sem hañ j siñe Ruól og Pijnu vtgaf og hellte oss til Endurlausnar. 3 Þar Papistar seigia / ad þetta sie afgamall Vane j christeligre Kirkiu / ad giefa ei nie medtaka nema adra Myndena Sacramentesins / þar snórum vier so til / Ad christelig Kirkia hun er bygd

og grunduöllud vppa Ord Herrans Christi / hvör Ord ad hlyda vppa badra Parta þessa Sacramentis / Þar fyrer er þesse Vane (ad neyta ecke nema annars) ecke komen fra Christi Kirkiu edur Söfnude / helldur er hún komen vpp hia þeim Suermorum / Villu mönnum Pauaña j Rom og þeirra Selskap / og so rangliga ↄ ogudliga jnn leiddur j Christnena. So og líka eirnen þa gilldi gamli Vane alls eckert j mote Heilagre Kirkingu. Og enn þo ad vier lietum þad epter þeim Papistum vm þann gamla Vanañ / ad lata hañ rada / þa er þo þesse Vane mykiu elldre / ad vtdeila Sacramentum vnder badum Myndum Brauds og Vijns / Þniad þesse Vijsa hefur vered a Dögum S. Pals / Ja / hún er af Herranum sialfum Christo jnnsett og skickud. Þar fyrer / skule sa elli ste Vane gilda / þa hefur hann vered fyrre j Christneñe / enn þad Paueñ hann innsette þa eina Mynd / þuert j mote Herrans Christi Jnnsetningu ↄ Skipan.

Meir skrifast hier ecki vm Papista Villu og rangañ Lærdom / Og þo ad þeir komi fraṁ med fleire Greiner / þa

er hægt

er hægt ad dæma vm pær/og peim ad eyda med sönum Rökum Herrans Christi Orda og Jnnsetningar.

VII.

Vm Villu peirra sem kallast Sacramentistar.

Villa og rangsnuen Lærdomur peirra Sacramentista/ med huörium peir pnn sanna Lærdome vm Drottenliga Kuölld maltijd falskliga vmbreyta/ ecke sijdur enn Papistar/er pesse / Ad peir leggia falskliga Vtpyding vppa Orden Christi Pad er min Lykame sem fyrer ydur verdur vtgiefen/ Pad er mitt Blod sem fyrer ydur vthellest. Med huörre rangre Meiningu peir puerneita/ ad j Drottenligre Kuölldmaltijd sie Holld og Blod Herrans Christi nalægt/ og af seigia ad Holld og Blod Christi vateest og giefest med Brande og Vijne peim sem Sacramentum medtaka. Og hallda kappsamliga/ ad pad verde og skie alleinasta j Andanum/ Pad er ad skilia/ Ad Rietstruader peir medtake Holld og Blod Christi epter pess Krapte og Verkan/ ecke med Munnanum/ helldur med Trune

og þar fyrer verde Christi Holld ⁊ Blod medteked alleinasta af þeim Verdugu/ enn ecke af þeim Overdugu. Eda ef Madur skal enn liosligar ræda/ þeir halldá/ad Braud og Vijn sie ecke vtan eitt Teikn og Merking Hollds og Blods Christi/ huórt Holld og Blod so sie fiær lægt j Sacramentenu/ so sem þad Himineñ er hatt og langt fra Jórduñe/ af þui Christur hañ sie eitt sijn vpp stigeñ til Himna/ og sitie þar til hægre Handar Guds/ þar fyrer sie omóguligt ad hans Holld ⁊ Blod sie hier a Jórduñe nalægt j Sacramentenu/ ⁊ ct. Med soddañ mote vtþyda og leggia þeir Jñsetningar Ordeñ Christi/ ecke a eiñ veg/ helld ur a marga vegu/og spila þar vm/ecke oljkt og þa Strijdsmeñerner j Passiuñe sundur slitu og rifu og spilódu vm Klædeñ Christi/ So sem af þessare litillre Vnderuijssá skal framar kunugt verda.

Caroloſtadius Sa fyrste Sacramentiste a vorum Dógum/ hann vtlagde þesse Ord vppa Personuna sialfs Herrans Christi/ þar hañ sat til Bordsins/ og gaf Brauded sijnum Læresueinum/ þa hafe hañ Fingre stunged vppa sialfs sijns Per-

ns Persona / og vijsad til sijns Lijkama huór ed þar var vid Borded / og hann sueigde og beygde Herrans Ord j þann mata / so sem Christur hefde so talad / Taked og eted Þ (sem hier situr) er mijn Holld.

Þar næst kom Zuinglius añar Sacramentiste / hñ villde ecke lata þetta Ord ER hafa þa meining / ad Braud + Vijn være Holld + Blod Christi / helldur lagde hañ þad vt j þañ mata / Þad þyder edr merker mijn Lijkama &c. Og þessa Vtþyding skrifar hñ sig j Draume fein gid hafa / af nockrum ödrum / enn seigest þo ei vita huórt hann var huijtur edur suartur. Soddañ Grunduóll hafa nu Sacramentistar / huar vppa þeir bygg ia sijn Lærdom. Og þar fyrer skylde nu huór skynsamur Madur hugleida / huad veykur Grunduóllur þetta sie / til ad vmbreyta og snua Herrans Christj Ordum / sem er añ Draumur / Og Zuinglis medkienner sialfur ad hann vite ecke huórt sa Draum madur hafe vered hujtur edur suartur / þad er / huórt þad hafe vered añ godr Eingell edr vondr.

Þridie af þeim Sacramentistum / hiet

œcolampadius Lagsmadur Zuinglij / hañ tok sier fyrer hendur þetta Orded Corpus/Líkame/og liet það vera talad Figurarè/ það er so sem j nockre Figuru so sem hefde Herrañ Christus so sagt / það Braud er ein Merking mijns Líka maasa þo ecke er nalægur)

Campanus hinn fiorde af Foringiunn Sacramentista hañ vmbreytte allre Herrans Christi Rædu/ j soddañ Meining / það Braud er einn Líkame edur Skiepna Guds/ har fyrer er það † Christi Líkame/ þui það sie Maltæke / ad eigna Gude allar Skiepnur.

Sreinchfelldius hinn fimte Fals kieñare hann vtlagde Ordeñ Christi j soddan Meining/Það er minn Líkame/ Sem villde Christus so sagt hafa/ Miñ Líkame er það andliga Braud/og sa Salareñar Matur/ alíka so sem Holldlig Elementa Brauds og Vijns er Líkamans Næring og Fæda.

Caluinus seiger / ad þetta sie talad Figuratè j hañ mata/ ad þetta Ord AJ-RAMEN merker Krapt † Verkan Líkamans Christi / huor ed ei verdur med Munne medtekeñ helldur med Truñe/ hun

sam-

sem vpp fer og hefur sig allt j Himenen̄ par Christur er/ Beza seiger ad vijsu/ ad Christi Holld og Blod sie sañarliga j Kuollldmaltijdenne/ Po forsuarar hann Mening Caluini/ Puiad hañ vill betta so skilia lata/ ad Kuollldmaltijd Drottins handtierist j Trune / huor Trua ad vppstigie j Himenen̄/og par medtake Krapt og Verkan Hollds ꝛ Blods Christi/ Ēn Elsentia/Veran/Vnderstadan herrās Christi Hollds og Blods edur sialfst Christi Holld og Blod sie so langt burt fra Braude ꝛ Vijne j Sacramentinu/so sem Himenen̄ er fra Jordune.

Sumer seigia so/ ad Menn skulu giꝛta ad Meiningu herrans Christi enn ecke ad hans Ordum. Snogt ad seigia/pa vtleggia og pyda Sacramentistar og peirra Lags men̄ og Lꝛresneinar Ordeñ Christi j pusinnd Meiningar/og par vm eru so margar Meiningar vpp komnar so sem Hofuden̄ eru a peim morg til/ huar af augliosliga ma sia og merkia/ ad sa vonde Ande hañ styrer peim/ og pad/ ad peir eru vt af Guds riettferdugum Dome ad Skōm̄ ordner j peirra eigenligre Visku/ af huorre peir dirfast

himneskañ Vijsdom j Skola ad setia/ og hönum ad kiesa. Eñ oss byriar Sañ leike num ad hallda/ t j moteöllum Vil lu öndum ad forsuara fraṁ ad hallda og fylgia þeim riettum Skilninge/ sem Herrans Christi Ord hafa og med sier fœra/ ecke alleinasta þar fyrer/ ad þeir Sacramentistar hafa so marguijsligar rangar Meeiningar og eru med sialfum þeim sundurþycker/ heldur fyrer adrar sañar aluarligar t merkeligar Greiner.

Greiner og Røksemder huar fyrer vier ecke eigum ad vikia fra einføldum Skilninge Herrans Christi Innsetningar Orda.

1 Su fyrsta Grein er þesse/ Ad med þui Christur hefur so talad/ og so ad Orde komest/ haṁ sem er Ord Fodursins kuñande liosliga og skyrliga ad tala/ hafande þar og allañ Vilia til/ haṁ er og sa Spamadur og fyrer heiteñ Messias/ vm huorn Gud hefur so talad Boded og bifalad/ Þier skulud hønum heyra og hlyda/ Deut. 18. Matth. 17. Ecke skipar haṁ oss ad kiesa hönum/

ad

eda corrigera hann / eda ad ſuæigia og beygia hans Ord epter vorum Þotta ẽ Vilia. Og ſannarliga þa hliota þeir af Diöflenum vera ſetner/ ſem dirfaſt ad ſeigia/ ad þeir kunne betur og ſkyrligar og liosligar ad tala/enn Chriſtur ſialfur hefur talad/ſo ſem Sacramentiſtar giöra og giört hafa.

2 Su önnur Grein eru ſialf Teſtamentis Orden j ſier/ huör ed ſkrifud eru/ecke med myrkuum Ordum / oſkilianligum edur tuiræduum/ helldur liosliga/ ſkyrliga/ einfalldliga. Þuiad nær nöckur Madur hẽ giörer ſitt ſijdaſta Teſtamentum/ þa er eingen liosare Vitnisburdur vm hans ſijdaſta Vilia/ enn ORDEN ſialf. Og med þui ad Herrañ Jeſus hañ hefur ſitt Teſtament jnnſett med ſo ſkyrum og liosum Ordum/þa eigum vier ecke med myrkre Rædu/ edur tuibentum Ordum þad ad reingia edur oſkilianligt ad giöra. Þuiad an ſtorrar Minkunar og Vanæru vid Herrañ Jeſum Chriſtum vorn Lanſnara kann þad huörke ad hyxaſt edur talaſt/ad hañ hafe leikt ed ſier med oſkiliande Ordræduum ſkamt þar epter / þa hañ matte ad deyia fyrer

Veralldareñar Synder/ þa hann vt af
Greñande æst ↄ Elsku villde leysa Mañ
kyned/ Og skyllde hönum þa ecke hafa
vered Aluara þad hañ ætlade naudsyn-
ligt vera ad skicka ↄ jnnsetia oss til Sa-
luhialpar?

3 J þridia mata/ Med þui ad Herra
ñ Christur hañ so skyrliga og liosliga
vtleggur sinn Ord sialfur/ so þad verd
ur ecke liosligar og skyrligar vtlagt jnie
talad/ þar hañ seiger/ Petta er minn
Lykame/ sa sem fyrer ydr verdr giefeñ/
Þad er mitt Blod sem fyrer ydur verd
ur vthellt. Skyllde nu allein Braud ↄ
Vin/og Figuratum Christi Corpus, Þad er
sa Lykame sem merkest fyrer Brauded/
og þad Blod sem merkest fyrer Vinned/
skyllde soddañ Lykame og slykt Blod
veitast og giefast j Sacramentinu/ þa
epter fylger þad vissuliga / ad soddan
Lykame og soddan Blod sie fyrer oss ↄ
lyka giefed: Ellegar ef Mañ villde lios
ara tala/ Ef ad j Sacramentenu veit
est og giesst ecke añad eñ Braud og Vin
huort ed merker Holld og Blod Christi
Ceñ er ecke / seigia Sacramentistar) þa
er þar

er þar af augljost/ ad ecke er saũarligt Holld og Blod fyrer oss vtgiefed. Enn huad af slijkre Rædu vill epter fylgia/ þad hyxe huỏr Skynsamur med sier.

Og obrigdanliga þa hefur Herraũ Jesus merkt og fyrer sied/ vt af siñe Guddoms Speke þa Diỏfulsins illsku ✝ fraleita Hreckuijse Maña/ huar af ad koma munde allskyns Falsmeiningar og Lærdomar/ Þar fyrer hefur haũ viliad reisa Skordur hier vid/ ✝ hefur ecke latid þad vera nog ad seigia so/ Þad er miñ Lijkame/þad er mitt Blod/ Helldr vppa þad ad hans Ord være riettskilianlig/ og ad huỏr Madur mætte vita huada Lijkama og huilijkt Blod haũ giæfe j Sacramentenu/ þa leggur haũ þar til þesse Verlig og lioslig Ord/ Sa Lijkame sem fyrer ydur vtgiefst/þad Blod sem fyrer ydur vthellest/ Þetta sama meinar haũ eñ eckert neitt añad.

4 Fiorda Beuijsing er þesse/Med þui ad Gudspialla meñerner verda so samhlioda j þessu/ þar med og eirneñ S. Paall/ huỏr ed þessa Sacramentis Innsetning kucdst medtcked hafa af sialfum

Christo / þesser aller hafa hermt eins Ord epter Herrans Christi Munne / og christeligre Kirkiu þau giefed ↄ epter sig lated / Ad Braud og Vijn j þui Naleika Sacramente sie sañarligur Lykame og sañarligt Blod vors Herra Jesu Christi. Þad skal og eingeñ lata villa sig / ad Lucas og Paulus / þeir komast ecke sielliga eins ad Orde / og þeir Matheus og Marcus / þa þeir tala vm Bloded Herrans Christi. Þuiad eñ þo þ̃ er kuede so ad Orde / Þetta er Blod hins nyia Testamentis / Eñ hiner adrer seigia so / Þetta er Kaleikur hins nyia Testamentis j minnu Blode / þa er þo j Meininguñe og Skilninge Ordaña eingeñ Mismunur / helldur er allra þeirra Aform eitt ↄ Asetningur / ad seigia so / þad j Drottenligre Kuolldmaltijd veitest og giefest med Kaleiknum j Vijnenu / sannarligt Blod Jesu Christi / huorin hann hefur vthellt til fyrer giefningar Syndaña / med huoriu Blode jnnstifrad sett og stadfest er þad nyia Testament / huort ed Gud Drotteñ hefur giort og vppreist vid sijna christeliga Kirkiu / j

þui

þui ad hañ fyrer hiet og gaf sinn Son/ huór ed fyrer sitt eiged Blod hefur fullakomliga stadfest soddañ Testamentum.

5 Su fimta Beuijsing er þesse/ Med þui ad Christur hañ er sañordur / Ja ad vijsu Sañleikureñ sialfur/ sa sem eige kañ osatt ad seigia/ og ecke kañ villt ad fara/ og ónguañ a tælar dregur mz sijnum Ordum/ þa eigum vier hónum ad trua. Nu er Christus har med t eirnen almattugur/ j hia huórium eckert er omóguligt/ Num. 11. Luc. 1. Hañ er sa sem a himnum og a Jórdunne j Sionum t óllum Vnderdiupónum giór er allt huad hañ vill / Psal. 135. Hañ er sa sem alla hlute hefur af ónguó Efne skapad/ Gen. 1. Nu med þui hónum er allt móguligt / og hann vill ad sitt Hollð sie eted j Sacramentenu/ hañ vill ad sitt Blod sie þar drucked/ huad skal þa hindra oss fra þeirre Tru/ ad þad skule so j Sañleika skie/ sem hañ hefur lofad?

Hier hliotum vier vorn Mannligañ Skilning og Holldliga Skynseme j Tanne ad hafa/ lata hana ecke rada/ taka hana so sem til fanga/ so ad hun hlyd-

en sie Herranum Christo / Einkum fyrer þañ skuld / ad þetta Efne heyrer ecke til vorre Skynseme / helldur ahrærer þ vora Tru. Og er þar fyrer þetta ein hrædelig Gudlóstun / ad væna Gud Ossañinda med vorre Vantru / so sem ad þeir Sacramentistar dirfast ad giora / þeir ed Herrans Jesu Christi Guds Sonar Ord þess almattuga og sannorda / dirfast ad hallda / so sem eins annars Manns sem Bæde er lijtils verdur t vanmattugur ad hallda edur formeiga þ hañ lofad hefur / Ja / þeir þora ad beygia þau t sueigia og spottligar Utleggingar þar vppa ad giefa / þar þeir seigia openberliga / ad vier þrætum / og kieppum vm þañ Lærdom sem Bæde sie ongtsamligur og af ongre Skynseme / huórn Lærdom ad vier þo ecke (seigia þeir) kuñum ad forsuara / vtan alleinasta med Blautum og Berum Christi Ordum / Þad er minn Lijkame / Þad er mitt Blod / t cf. Sumer skañast sijn ecke ad tala þessum Ordum / ad Gud med ollum sijnum Almætte giete þad ecke giort / ad Natturligur Christi Lijkame kuñe vnder eins ad vera nalægur

nema

nema j einum stad. Gud hafi nade slijka Ofdirsku ad spotta so Gud Drottinn Skapara sinn.

6 Su siötta Bevijssing er þesse/ Ad med þui þesse Ordenn einfalldliga epter Bokstöfum skilenn/ og þesse Meiningenn Jnsetningar Ordanna er ecke j mote nöckre Grein heilagrar Ritningar/ og ecke j mote nöckre Grein christeligs Lærdoms helldur ad eins j mote Manligum Skilninge/ þar med þa samhliodar þesse Meining vorre Truarjatningu/ þar vi er so seigum/ Eg true a Gud almattugann &c. þuiad Prophetana/ Herrans Christi og Postulana Ord skulum vier so j allann mata skilia og vidersta nda so sem Ordenn hlioda/ nema þuiad eins/ ad af þeim Ordum epter fylge eitt huad obekuæmeligt/ þad ecke er a mote Manligre Skynseme (huör ed allena þui truer/sem hun sier a med Augunum og þreifar a med Höndonum) helldur j mote Heilagre Ritningu/edur einhuörre einne höfud Grein christeligrar Truar: Og nær so ber til ad nöckur Mals grein hun er annad huört j mote Ritninguñe/ edur j mote einhuörre Truarenar Grein/

þa hid fyrsta skal leita vid/ad þau Ord edur su Mals grein fae sikuæmeligre Vtlegging enn þad Ordeñ sialf hlyda/ þo so ad su Vtlegging sie ecke Guds Orde a mote. Og j slijku efne þa skal Nlad ur giæta ad Malysku þeirrar Tungu/ sem j þañ Tijd vered hefur/ so og lijka ad ödrum sönnum Rökum og Greinum Gudligrar Ritningar.

Til Dæmis ad taka/ Christr seiger Math. 5. Ef þitt Auga hneyxlar þig/ Hönd eda Fotur þa slijt þad vt/ högg þad af. Þesse Ord þau samhlioda ecke þui þimta Bodorde/ þu skallt ecke deyda / ecke helldur þeim Ordum/ huör hefur vm Alldur sitt eiged Hollð hatad? Þar fyrer þa eigum vier ad leita vpp annañ Skilning þeirra Orda/ enn þad Orden hlyda til.

VII Siaunda Beuijsing er þesse/ Med þui/ ad þeir sem an riettrar Truar ganga til Sacramentis/ verda seker vid Hollð og Blod Christi so sem S. Paall hañ liosliga kiennir/ 1. Cor. 11. Þar hañ seiger/ Huör overdugur etur af þessu Braude/ edur dreckur af Kaleik Drottins / sa er sekur vid Hollð og Blod Drottins/ Jtem huör overdugur etur og dreckur hier af/ hañ etur ok dreckur sialfu

ar sialfum sier Dom/ þar med ad hann giörer ecke mismun a Líkama Drottins Og j þre Latinsku Kirkiu er so sungid.

Sumunt boni, sumunt mali, sorte tamen jnæquali vitæ vel jnteritus. Þad er so ad skilia/ Sacramentum medtaka bæde goder Menn og vonder/enn þo til olíks Gagns þuiad þeir enu godu medtaka þad sier til Lífs/ enn þeir Vondu medtaka þad sier til Dauda.

Sie nu Herrans Christi Líkame ecke j Sacramentinu/ helldur ad Sacrament id sie ad eins Merking hans Líkama/ so sem þeir Sacramentistar vilia/ huad er þad þa ad giöra Mismun a mille Líkama Drottins og annarar Fæduslu? Og ef ad j Sacramentinu giæfist ecke nema Braud/ huört Braud ad ecke være nema Teikn ↄ Merke fraveranda Líkama/ þuörnen gieta Menn þa orded sekier vid Herrans Christi Líkama? þuiad huörs hlutar sem Madur hann neyter ecke otierliga nie oriettelega/af þeim ver hann ecke sekur med sinne Neyslu/ Enn med þui ad Menn til sijn overdugliga medtaka og eta Líkaman Christi/ huörred j Sannleika er epter oraskanligu Herr

ans Christi Ordum þar nalægur með Braudenu / þar fyrer þa koma þeir yf er sig með sinne overdugre Neyslu Guds Reide og verda niz riettu fyrerdæmder:

Hier j mote mæla þeir Sacramentist ar / seigande so / Ecke seiger S. Pæll / Huór overdugur etur Líkama Christi / helldur so / Huór overdugur etur af þe ssu Braude ↄ dreckur af þssum Kaleik? Andsuar. S. Pæll hañ seiger liosliga huad fyrer Braud og huilikañ Kaleik hañ meinar / sem er þad Braud ↄ þañ sama Kaleik vm huórn Christus so seiger / þad er minn Líkame þad er mitt Blod. Og þesse Grein S. Palls Orda hun kieñer oss liosliga / ad epter Helgan ena / þa er Braud Braud / og Vijn blýfur Vijn / enn er þo samt sammarligt Holld og Blod Christi / huórt ef Menn overdugliga medtaka / þa medtaka þr þad sier til Afellisdoms og Fyrer dæmningar.

VIII Attunda Beuissing. Med þui ad þeir Ellstu Kieñefedur christeligrar Kirkiu hafa so vnderstaded ↄ skilid Herr ans Christi Ord / so sem þau einfalld liga hlyda / eins og vier / þa vil eg hier

epter

epter setia huad þeir hafa kient og hu-
meñ þeir hafa skiled Ordeñ Christi/ Eñ
þo þesse Grein vors christeliga Lær-
doms þurfe ecke Beuíssingar edur Styrk
íngar vid af þeirra Virdingu edur Alite/
þo samt vilium vier ecke forsma þeirra
Vitnisburde/ helldur ad Fromer Menn
og Gudhrædder mættu j sannre Mein-
íngu þar af styrkiast og stadfestast.

Ignatius huór ed lifde / Anno Christi
110. Og vár Læresueinn hins heilaga
Policarpi/huór Policarpus ed var Lær
esueiñ Johañis Postula/hañ seiger so/
Sacramentum er Holld vors Herra Je
su Christi/ huórt ed pínt var fyrer vor-
ra Synda sáker/ Huórt Fadereñ fyrer
síjna Mad vpp vakte fra Daudum/
Huór hann neitar þessu/ sa er Villu
madur.

Iustinns Martyr huór ed lifde / 169.
Aarum epter Christi Hingadburd/ hann
talar so/ Ecke medtókum vier þetta j
Kuólldmaltijd Drottins so sem annad
almeñeligt Braud og almenneligt Vijn/
Helldur so/ ad lijka sem Christur vor
Lausnare er fyrer Ord Guds ordeñ Hol
ld/ þad er/ hañ er ordeñ Madur/ t hef

ur oss til Sæluhialpar haft sannarligt Holld og Blod. So seigium vier og eir nen/ad fyrer Ord Bænareñar ꝛ Packargiördariñar/ þa verdur þesse Heilaga Fæda af Herranum Christo Helgud og Blessud/nærande og lifgande vort Holld og Blod/ og hun er Herrans Chkisti (sa Madur er ordeñ) sañarligt Holld ꝛ Blod. Þuiad so hafa Postularner kient oss j þrre Ritningu er vier köllum Gudspiöll/Atferdena Christi og hans Bifalning/ ad þa hañ hafde teked Brauded og giört packer/ þa hafe hañ sagt/ Þad er miñ Likame/ Giöred þ j mijna Miñing. Sömuleidis þa hañ tok Kalekeñ og hafde packad/þa hafe hañ so sagt/ Þad er mitt Blod.

Jreneus/ Sem lifde Anno Christi 178. Þad Braud sem er af Jördunne þegar Guds Kallan og Bifalning kiemur þar til/ þa er þad ecke leingur almeñeligt Braud/ helldur eitt Sacramentum/ huört ed komed er j tueimur Hlutum/einum Jardneskum/ödrū Himneskum/ sem er Brauded og Lykameñ Herrans Christi. Og j ödrum stad seiger hañ so/ þegar Herrañ Christur hann

tök

tok Brauded/ þa medkienner hñ openberliga ad þad er sinn Lijkame/ og stadfester ad Kaleikurenn sie lijka j sama mata sitt Blod. Og enn j odrum stad. Þeg ar ORD Guds þ kiemr til Braudsins og Vijnsins/ og verdur þar yfer lesid/ þa verdur þar af eitt Sacramentum Holldsins og Blodsins Jesu Christi. Jtem / huornenn dirfast þeir ad neita þui/ ad vort Holld verde niotande Gud ligrar Gæfu/huort ed mettad og dryckiad vardur med Hollde og Blode Jesu Christi?

Tertulianus lifde Anno Christi 220. Herrañ Jesus hñ hefur openberliga vott ad/ þad hañ hafe af Hiarta epter lang ad ad eta Paskalambed med sijnum Læresueinum/ og hañ hefur teked Brauded/ og skipt þui med sijnum Læresueinum/ og giort þad ad þad er hans Lijkame sem þeir ætu. Jtem/ vorer Lijkamer þeir verda med Lijkama og Blode Christi sadder/ so ad Sælernar mettest og endurnærdar verde af Gude.

Concilium Nicenum.

Huort hallded var Añ Christi 300. J Kuolldmaltijd Drottins skulum vier

ecke auduirduliga alýta Brand og Vísi sem þar verdur fram̃ lagt/ Heldur skulum vier lypta vpp Hiórtum vorum/ og hugleida med riettre Tru/ ad a þui Heilaga Alltare sie nalægt Lambed Guds/ huórt ed ber heimsins Synder/ Og vier sem medtókum j Sam̃leika hans dyrmætra verduga Holld óg Blod/ vier truum ad þad sie Pantur og Jnnsigle vppa vora Vppriisu`

Hilarius sem lifde a 350. Aare epter Hingadburdeñ. Ord Guds (segger hañ) þad er j Sam̃leik orded Holld/ og j Sacramentenu medtókum vier sam̃arligta þ Ord huórs ad Hollded er orded. Jtem/ óngua Orsók hófum vier þar til/ ad efa huórt ad Holld og Blod Herrans Christi sie j Sacramentenu edur ecke/ þuiad vt af Herrans Christi Medkienníngu og vorre Tru er þar sam̃arligt Holld og sam̃arligt Blod Christi / Og þegar vier þad so etum og dreckum/ þa verkar þad þetta j oss/ ad vier erum med Christo og Christus medur oss.

Basilius Magnus/ Vier eigum ad gióra oss hreina af Syndeñe/ þegar vier gónguum til Helgedomsins og vilium eta Herrans

ans Holld og drecka hans Blod/ so ad vier saum ecke asellis Dom med peim sem Lijflæted hafa Herrañ Christum.

Epiphanius lifde Anno Christi 380. Huór hañ truer ecke ad pad er satt sem Herrañ Christur hefur sagt/ hañ misser Guds Nadar/ og tapar sijne Salu hialp. Eñ pegar vier heyrum ↄ truum pa truum vier ad j Sacramentenu sie hans Holld og Blod.

Ambrosius lifde Anno 369. S: Paull kieñer oss/ ad vier skulũ mꝫ hræslu og klockum hiarta ganga til Guds Bords/ so ad hiartad vite/ ad pad er skylldugt ad veita hónum heidur og Lotning huórs Lijkama Nadur vill medtaka: Item til Theodosium Keisare talar hañ so/ pa hañ sette hañ vt af Sacramentenu og Kirkiuñe/ fyrer pad mykla Mañdrap sem hañ liet drygia/ huórium Augum villdu alijta Mustere Drottins? Med huórium Fotum willtu ganga vm pad heilaga Golf? huórnen villtu hiñ Kæiglæte vpp hefia pijnar hendur/ af huórium Bloded drypur eñ nu? huórneñ willtu med slijkum hóndum medtaka heilagt Herrans Holld? Med huórre

Ofdirfd villtu med þínum ohreinum Munne taka til þín Kaleik þss dyrmæta Blodsins Christi / Þar ed þu fyrer Grimnd þína Orda so myklu saklausu Blode hefur vthellt.

Hieronymus lifde Año. 380. Brauded þ herran Christi braut ↄ gaf sínū Læresueinum / þad er Líkame vors Lausnara Jesu Christi / j þui ad hann sagde til þeirra / Taked og eted / þad er minn Líkame. Og þad Vínned sem hann gaf sínum Læresueinum þad er Blod hins nyia Testamentis / sem fyrer marga er vthellt til fyrergiefningar Syndanna.

Augustinus lifde Año. 380. Huórnen skulum vier skilia þetta sem hún seiger / Huór hún etur mitt Hold ↄ dreckur mitt Blod hann skal vera med mier ↄ eg med hónum? Eigum vier ad skilia / ad þetta sie talad vm þa / vm huória S. Paall so talar / ad þeir ete herrans Líkama / ↄ drecke hans Blod sier til Afellis doms? Langt fra. Suikarenn Judas sa sem sellde Christū / þott hann medtæke Sacramentum Holds og Bolds Christi med þeim ódrum Læresueinonum af hende herrans Christi / sier sialfum til Doms

afellis /

afellis/er hañ blifen j Christo og Christ ur med hönum? Nei ecke. So og fleire adrer sem med hræsne medtaka Holld ↄ Blod Christi/ edur peir sem eta Christi Líkama og drecka hans Blod/ og falla sídan fra riettre Tru ↄ verda Guds níd ingar/blýfur Christus j peim ↄ peir med hönum? Langt fra. Eñ par er sierlig ur hattur og annar Mate til / og huór hañ med peim hætte etur og dreckur/ sa blýfur med Christo ↄ Christur mz hñ.

Jtem/ So hefur heilógū Anda þock nast/ad til heidurs ↄ Aru vid pad dyrd liga ↄ haleita Sacramentum/þa skulu Menn christner pess fyrr neyta eñ nóckrar annarar Fædu.

Jtem/ pad sama medtaked til ydar j Braudenu / sem a Krossenum hieck/ Og pad sama medtake pier j Kaleik= num / sem wt rann af herrans Christi Sídu a Krossenum/ Eñ huór hñ vædner Christum O sannínda/ peim verdur pad Daude eñ ecke Líf.

Jtem/ Pesta er Þ vier seigium/ ↄ pad vier j allañ mata hólldū/ad petta Sa cramentum pad verdur af tuemur hlut um/ og tueir hluter eru par jnne/ sa fyr

re er ſynelig Mynd Brauds og Vins/ſæ
annar er oſynligt Hollð og Blod vors
Drottins Jeſu Chriſti.

Jtem/ vier ſkulum hallda / ad Gud
giete þad giört/ ſem vier ſaum ecke med
nöckru mote ranſakad. Þuiad j ſoddan
efnum/ þa er þad allt komed hier vnd-
er/ad ſa ſem Þ giörer/ hñ er almattugr.

Jtem/ j þeſſum Agreiningе/ Huad r
med huörium hætte Braud j Kuöllð-
maltýdeñe ſie Líkame Chriſti / þa ſkul-
um vier ecke lýta a Natturuñar Hlaup
eda ſkickan/ mz þui ad þad ſama Hollð
er j mote Natturuñar Skickan af heilög
um Anda gieted/ og af Jomfrur Líf-
ſe fædt.

Jtem/ allt þetta (þier elſkuliger)
ſkal oſſ þiena þar til/ ad vier Hollð og
Blod Chriſti ecke alleinaſta etũ j Sacra-
mentenu (Huad marger jller og overdug
er giöra) helldur ſkulum vier ſo eta þad
og drecka / ad vor Aund hun verde og
eirneñ þar af Hluttakande / ad vier
mættum ſo ſem Lider og Limer Líkam
ans Chriſti blýfa med hönum/ og fyrer
Hans Anda þroaſt og ſtyrkiaſt.

Chriſtur hañ hefur af Jörduñe Hollð
a ſig

a sig teked/ þuiad hann hefr hier a Jörd unne j Holldinu geinged/ og hefur giefed oss sitt Holld ad eta/ til vorar Endurlausnar og Sáluhialpar.

Chrisostomus lifde Anno Christi 398. Vier vilium ahræra Falld hans Klæda/ Ja/ ad vissu hann sialfann/ Þuiad ef vier vilium/ þa leggur hann fram fyrer oss ecke alleinasta sijn Klæde/ helldr og eirnen sinn Líkama/ Ecke til þess ad snerta hann ad eins/ helldur til þess ad eta hann og verda metter. Þar fyrer þa vilium vier aller og hvór sierdeilis/ vier sem erum siuker/ fyrer hann koma med ódruggre Tru: Þuiad hafe þeir orded heilbrigder sem snertu hans Klæde/ Hvad mykl fra mar munum vier heilbrigder verda/ ef ad vier hófum allann Christum med oss? Nu heiter þad ecke ad ganga þar til med Truna/ þo þu alleinasta medtaker Líkamann sem fyrer þig er lagdur/ helldur hlytur þu ad snerta hann med einu hreinu hiarta/ so þu ganger þar til líka eins sem geinger þu fyrer Herrann Christum sialfann.

Item/ Ord hans þau bregdast oss ecke/ eda vor Viska og vorar Hugsaner

kuña audiuelldliga ad bregdast. Enn af þui hañ seiger / Þad er minn Lykame. Þa skulum ecke efa þad/helldr trua þui vissuliga/t altyta hañ med Augum vorrar Truar:

Jtem/ hañ sier þu / hañ snerter þu / hñ etur þu/Þu villt snerta hñs Klæde/ eñ hñ giefur þier sialfañ sig ecke alleinasta ad skoda / helldur ad eta / so þu bædi snerter hañ og tekur hañ til þyn.

Eg vil helldur lata mitt Lyff / eñ þ eg overdugum giese Drottins Lykama. Og myklu helldur villda eg ad mynu Blode være vthellt / helldur enn ad eg giefe / edur leyfe ad giefed verde þad allra Helgasta Blod Herrans Christi nöckrum þeim sem er overdugur.

Hugleide og giæte hier ad/þeir ed til Sacramentis taka huörn einn sem ad kiemur/og hyxa eckert vm/ huört hañ er verdugur edur overdugur skickanligur edur oskickanligur/ þuilyker giöra sig hluttakara añarligra Synda/ þui þar stendur gieped ecke Hundñum þad Heilaga/ og kasted ecke Gimsteinum þyrer Suyn / Og j öðrum stad . Draged ecke Öked med þeim Oguð hræddu.

Og enn seiger Chrysostomus. Þegar þu gengur þar til med hreinu Hiarta/

þa

þa medtekur þu þad þier til Sælubial par. Enn ganger þu þar til med eirne vondre Samuisku / þa medtekr þu holld og Blod Christi þier til Refsingar t afellis Doms / Þuiad huór hañ overdugur etur og dreckur hier af / hañ etur t dreckur sialfum sier Dom. Þuiad huórtuegge verdur refstur / sa sem saurgar eitt Konungligt Purpura Klæde / og sa sem þad sundur rifur edur höggur. Þessum er ecke þeir olijker sem Herrans Lijkama medtaka med ohreinu Hiarta / þuiad þeir forþiena eins Straff / og þr sem negldu Herrañ Christũ a Krossẽ.

Jtñ / O ho / huilijk Dasemd er þetta o huilijk Giæska Guds / ad hũ sem þar er vppe / hia sijnum Himneska Fódur sitiande / hañ same verdur a sõmu Stundu med allra Manna Hõndum hõndladur og þreifanliga med Hõndum hafdur og hann giefur sig sialfañ õllum þeim sem hañ vilia medtaka og hann girnast ad hõndla.

Cyrillus / hefr lifad Año Christi 440. Vier medtökum vid Guds Bord þ Heilaga Holld og þad dyrmæta Blod Christi / huórt ad oss j Braude og Vijne lif-

ande giörer.

Jtem / Það hvað oss í Drottenligre Kuölldmaltijd er vætt og giefid / það er samarligt og eigenligt Holld og Blod þess lifanda og lyfgiefanda ORDS / huörs aller verda hluttakarar þr ed(m3 riettre Tru) til Guds Bords ganga.

Theophilactus hefur lifad Año Christi 400. Enn þo hann hafe nöckra Villu haft vm Vmbreyting Brauds í Holld Christi (sem fyrr er vm talad) þa skal hier þo fraiñ setia nöckrar Greiner / þær hañ skrifad hefur / af huörriũ skilia ma ad þesse Lærdomur sem þeir Sacramentistar med fara / ad Braud og Vijn merke ad eins Holld og Blod Christi / sie ein Gudlastan í giegn Christo / og einn smanarligur / fordæmanligur Lærdomur. Þar fyrer talar Thophilactus so / Þesse Ord / Það er minn Lijkame / Þau votta / ad Lijkame Drottins sie Braud það sem á Alltarenu verdur helgad / og samhliodar ecke vppa Þyding edr Merking (so sem Sacramentistar nu halldæ ad Brauded ad eins merke Christi Lijkama) þuiad Christur hefr ecke sagt / Það er ein Figura / Myndedur Merking mijns Lijs

ns Líkama/ helldur so/ Þad er minn Líkame. Og j ödrum stad seiger hñ so/ Gief Gætur þar ad/ ad þad Braud sem j þeim leyndum Dome edur Sacramentenu af oss etcd verdur/ þad er eing eñ Figura edur Merking Drottins Líkama/ helldur er þ sañarligt Holld Christi/ þuiad ecke hefur hañ sagt/ Þad Braud sem eg gief ydr er Figura edur Merking míns Hollds/ helldur er þad mitt Holld. Og eñ j ödrum stad yfer Pistileñ til Corintheos þa seiger hañ so / Þad Blod sem er j Kaleiknum er þad sama Blod sem vt er runñed af Sýdñe Herrans Christi.

Nær ed vier neytum þessa Stormerkis þa þiotum vier ad trua stödugliga og spyria ecke ad/ hvörnen kann þetta ad skie? Þuiad Holldligur Madur sem fer epter Natturligum Hugreñingū sýnum hañ skilur ecke þa hlute/ sem ganga yfer Mañliga Natturu þ eru Andliger:

Damascenus seiger so/ Braud og Vín er eingeñ Merking Mynd edur Figura Hollds og Blods Christi/ þad er langt fra/ helldur er þad Guddomlegur Líkame Drottins. Þuiad so seiger Drotte

eñ sialfur/ Þad er minn Líkame/ enn ecke Figura eda Merking míns Líkama Helldur minn Líkame/ Þad er ecke Merking míns Blods/ helldur er Þad mitt Blod. Nu ef Þu spyr Þar ad/ huórnen? I huórn máta? Þa vitum vier ecke añ ad ad segia Þar til/ eñ Ord Drottins Þad er minn Líkame/ Þau eru sónn/ kr óptugz almattug/ Eñ med huóriu mote Þad verdur/ Þ er oransakanligt.

S. Bernhardus hefur lifad vm Þ Aar 1112. Huad er Þad sem Meñ eta? Viss uliga medtaka Þr aller Alltaresins Sacramentum/ Eñ sumer eta Christi Holld Andliga/ og drecka hans Blod/ enn sumer ecke/ helldur alleinasta Sacramentum/ Þad er Holdsed Christi vnder Sacramentinu:

Gregorius Nazianzenus/ Ef Þu oefad girnest ad lifa/ Þa medtaktu Christi Holld og dreck hans Blod/ og lat Holld edur Píjnu Guds Sonar ecke hneyxla Þig/ So ad Þu fyrer Foruitne og Vantru Þíjna ecke verder ogudligur fundeñ.

Theodorctus/ Epter Blessanena (Þad er epter Helgunar Ordeñ) kóllum vier Brauded Christi Líkama/ og Kaleikeñ

kólls

köllum vier Christi Blod. Ecke ad Brauud og Vyn misse sijna eigenliga Naatturu og Art/helldur eru þau so sem huled Teikn/fyrer huørt vier trumm oss ad medtaka Holld ⁊ Blod Christi.

Gregorius Nysenus seiger so / Fyrst er þad Braud alment Braud/eñ þegar leyndur domureñ giörer þad heilagt/ þa verdur þad kallad/ ⁊ þad er eirnen sañ arligur Líkame Christi.

Fleire Vitnisburde vilium vier ecke fraṁ setia/ þuiad Hoof er best hier a ad halda/ so ad Lesareñ fae ecke sturlan/ þar af helldur Vnderrietting. Eñ vt af þessum Vitnisburdum er þad augljost/ ad þeir Hellstu og Ellstu Lærefedur christeligrar Kirkiu/ allt j fra Dögum Postula ña og hart nær til vorra Daga/ þeir sem Mals hafa hellst metner vered/ þr hafa fastliga hallded sier vid Ordenn Christi/ so sem þau hlioda/epter einföldum Bokstöfum. Og þeir hafa haft og hallded med oss/ ad sañarligur Líkame ⁊ sañarligt Blod Christi giefest öllum þeim sem til Sacramentis ganga/ med Braudenu/edur j Blaude og Vijne/ edur vnder Mynd Brauds og Vijns. Og

þo so sie/ ad þesser Lærefedur/ hafe stũ dum brukad þesse Ord/ Teikn/ Mynd edur Figura/ edur ónnur þuilijk/ þa ha fa þeir þo ecke meint þar med allt Sa cramentum/ helldur annañ parteñ/ sem er þau ytre synelegu Elementa Braud sins og Vijnsins/ þad hafa þeir kallad Mynd/ Teikn/ Figuru/ ecke fraueranda Hlutar/ helldur þess sem sañarliga er nalægur/ sem er sañarligs Holds ↄ Bl ods Jesu Christi. Af huórin og eirnen þ er openbert/ ad j ónguan mata þa hafa þeir sam þyckt þa Papistaña Transsub stantiation/ helldr er þra Lærdom: þar þuert a mote. Þetta er vijst og satt. Og þott hier kuñe nóckud ad finnast/ þad ei samhliodar vid Herrans Christi og Postulaña Ord/ og ↄ Meining/ aldeilis/ þa skal þui ecke fylgia. Þuiad so leinge og þangad til eigum vier ad hlyda þiñ Lærefedrum/ sem þeir kienna eitt med Christo og hans Postulonum/ fram ar ecke.

IX Su niunda Beunsing huar fyrer vier ecke skulum vijkia fra einfolldu Skil ninge Jnsetningar Ordaña Christi hun er þesse/ Ad þeir sem hellster vpphafs

Menn

Menn voru þessa Groa og Þrætu vm Sacramented / og þær ed fyrst toku til ad vtleggia Christi ord j añarliga Meining / ⁊ þau ad forfalska / þr hafa sumer feinged hryggeligañ Afgang / sũer hafa falled j hrædeliga Angist ⁊ Samuiskuñar Skielfing ⁊ Plægu / Sumer hafa kast ad christeligre Tru / giefed sig til Tyrkians og añara Heidingia / og orded Nidingar Guds.

Af Carolostadio er skrifad / ad eitt sinn hañ var j Predikunar stol j Borgesse Basel / þa hafe hñ synst gãga j Kirkiũa eiñ Madur frabærliga stor og mykill / hvörn eingeñ þo sa nema hañ alleina / þsse Romu madur hñ sette sig edur stod hia Borgmeistara / vm Stund / gieck sidañ vr Kirkiuñe / ⁊ kom j hus Carolostadij / þar fañ hñ son Carolostadij lijted Barn korn / Barned tok hñ a loft / so sem vilde hañ fleygia þui nidur / eñ giörde þui þo ecke Mein / Heldur skipade þui ad seigia Födr sijnum / ad epter þria Dagа ætlade hañ sier aptur ad koma og sækia hañ. Þa Sonureñ sagde nu Födur sijnum fra þessu / vard hñ jafnsnart hræddur og skielfdur ⁊ var daudur a þridia

Deige ↄ for Diöfle j vallð. Soddan eñ da hefur haft/ ſa fyrſte vpphafs Mad ur þeſſa Groa/ og þeirrar Villu ſem nu geiſar/ og meſtañ Skada giörer Gu ds Chriſtne. Vm þeñan Caroloſtadium ſkrifar Philippus Melanchton ſo.

Caroſtadius var ſa hiñ þytſte ſem vppkuciꝛ te þeñañ Groa/ grimmur Madur og ohydur/ hapande öngua goda Ment edur Lærdom/ein ſinnadur/ einþyckur/ ſa ed goda Manꝛoſtu huörke viſſe nie a ſier ſynde/ ſo langt er þar þra ad med hönum væri nöckurt Merke hins Helga Anda/ helldur hafde hañ Merke Ogud hræſluñar/ Hañ þordæmde Lagaſetninga allꝛa Heidiña Þioda/og villde ad dæmt være vm öll Veralldlig Mæl epter Moyſis Lögum/hiñ vard þullſnart ſamþyckur Villu þeirra Anaꝛ baptiſta/ ſem ſkÿrdu Meñ vpp aptur/ Hñ nid ur braut öll Likneſke wr Kirkium þegar ſtraꝛ ad Lutherus toꝛ til ad predika og ſkriþa j mote þaudomenum/ huörïa hans Tiltekt ad Lutherus ſtraþþade/ þar þyrer vard hañ gra mur vppa Lutherum. Og þeſſa Prætu vm Nuöllomæltiſd Drottins hoop hañ hellſt ap Hatre vid Lutherum/ eñ ecke ap nöckre Gudꝛ rækne/ Þetta er kunugt allmörgum / huörier ed Vitne meiga vm bera / ad eg opſkriþa hier eckert/ Og ep þörþ være a Votrum/ þa eru til hans Bækur / þar bera lioſt Vitne hönum j mote/ þui þar ma ſia/ ad hañ hepur öngua go

da rietta Orsök hapt ad skripa soddañ. Hann þuætter margt og skrapar vm þta Ord PAD og leider þo þrañ öngua Vitnisburde þeirrar þyrre Christneñar/eda Heilagra Lærepedra/ Eckert Ord þinst j hans Skript huar ap mer kia ma/ ad hañ hape med sier nöckurn Guds Otta/ hañ ad eins kallar og hropar/og meste partur ap þui hañ skripad hepur/er ecke nema Brixle og Lastyrde/eñ læst þo þorkunar vel tierögur. Hañ er storhugadur Madur/ kann ecke ad hallda sier kyrrum/ þar þyrer þa pylgi er Metnadur og Reide/ ꝛ ct.

Næst epter Carolostadium kom Zuinglius/ hañ fiell j Striþde/ Vm þennañ skrifar Lutherus so j hans litlu Jatningu vm þad Heilaga Sacramentum.

Epter þad Zuinglius var þalleñ/ þa vtgaf eck a prent eitt Bæklingur/ hüörn hann hepur att ad skripa litlu einu þyrer sitt Apgang/med Nafne Christianæ fidei Expositio, ad Christianum Regem & ct. Þesse Bæklingur a ad vera Kuriel allra hüs þyrre Boka. Og ad þesse Bæklingur sie hans eigen Zuinglij þad ma þeckia ap hans villre Rædu og þyrre Meiningu.

Þa eg sa nu þeñan Bækling/ vard eg hrædd ur mög/ ecke minna vegna/heldur vegna hüs/ Þuiad hape hañ gietad skripad slikt epter þad vier vorum þorlyster j Marborg (vm rietta

Meining Sacramentis Ordaña) þa er þar vs
aþ angliost/ ad allt huad hañ medkiende og
jatade þyrer oss j Marborg / þa hefur hañ þ
giört aþ þölsku Hiarta/ og haþe hañ daed med
soddañ Siñe/ þa er vgganda vm hans Sælu/
hialp/ huörsu miög sem hans Læresueinar og
Epterkomendur halldu hönum þroñ/ og kalla
hañ Heilagañ Guds þýfl arvott/ Og Gud na
de soddañ Heilagañ þýflarvott.

Þuiad j þessum ædur nefndum Bæklinge er
hañ ecke alleinasta Ovinur þess Heilaga Sacra
mentis/ helldur er hann ordeñ med öllu mote
eiñ Heidinge/ So langt er þad þra/ ad hann
haþe betrad sig og sied ad sier/ so sem eg mein
ta ad skie munde. Þad mattu hier med merk
ia/ ad a medal añara Orda j Bæklingenum þa
talar hañ so til Kongsins.

Þar (añars Heims) muntu sia j einum Sel
skap alla Heilaga / Vyfa / Mañlega / ærliga
Meñ/ þañ Endutleysta og Endurlausnaran/
Adam/ Abel/ Enoch/ Noah/ Abraham/ Isa/
ach/ Jacob/ Juda/ Mosen/ Josua/ Gideon/
Samuel/ Eliam/ Eliseum og Esaiam/ og þa
Jomþru Guds Gietöru vm huöria hañ hefur
þyrer spad/ Daud/ Ezechiam/ Josiam Skyr
arañ / Petrum / paulum/ Herculem/ Theseum
Socratem/ Aristidem/ Antigonum/ Numam/
Camillum/ Catones/ Scipiones og alla þyna
Forþedur sem j Truñe eru andader/ &c.

Þetta stendur j hans Bæklinge sem hñ skal

Svarad

skrifad hafa litlu þyrfa sín Afgang/hvör Bæl
ingur hallden er ad sie Gyllinestycke og best af
öllum hins Bokum. Segdu mier nu/hvör sem
þu ert sem villt vera Christen Madur/hvad
liggur a Skyrneße/a Sacramentinu/a Christo
edur Euangelio? Hvad þurfa Men vid Spa
mañana edur Heilagrar Ritningar/ef ad Gud
lauser Heidingiar skulu ordner Saluhialpliger
og Heilager med þeim Heilögu Forfedrū pro
phetum postulum/og kommer j Himerikie/hu
örla hañ hier vpp reiknar / sem er Socrates/
Aristides/ lyka eirneñ sa grimdarfulle Numa
sem j Romaborg vppreiste allskyns Skurgoda
dyrkaner epter Andskotans Jnblæstre/So sem
skrifar S. Augustinns jn Libro de Ciuitate
Dei/ Jtem Scipio og adrer fleire sem eckert
hafa vitad af Gude/af Heilagre Ritningu/af
Euangelio/ af Christo/ af Skyrneße/ af Sa
cramentinu edur af christeligre Tru? Sa sem
nu skrifar soddañ og kienęr og predikar/ hvad
mun hañ hallda vt af christeligre Tru annad
eñ þad/ ad hun sie lyk allra Handa Tru Heid
inña manna/og ad hvör og eiñ hñ verde Sælu
holpeñ j sińe Tru/lyka eirneñ Skurgoda dyrk
arar / so sem voru þeir Numa og Scipio.
Hæc Lutherus.

Œcolampadius Larmadur og beste vin
Zuinglij/þa ed hñ spurde ofall Zuinglij
og hans hörmuligañ Afgang / þa hef
ur hañ af Angist og harme hugar ord

ed siukur / ⁊ fanst daudur á Sæng sinne: Vm þenan er skrifad / ad hann hafe eitt sitt Samtal mætt vid einn stormektugann Forsta og Höfdingia / vm þad Heilaga Sacramentum og þa þrætu þa var vpp komenn. Og er þeir ræddust vid sijn a mille / og Höfdingenn sagde / ad Lutherus hefde fyrer sier Christi Ord / en hinet adrer hefde ecke nema sialfs þeirra eigen lig Argumenta ⁊ Opiniones / þa suarade Oecolampadius so / Gud giæfe (sagde hann) ad mijn hægre Hönd hefde vered af höggvenn / ædur en eg tök til ad skrifa nöckurt Ord vt af þessare Lærdomsins Grein / ⁊ ct.

Sylvanus og Adamus Neysserus voru tueir söknar Herrar og Predikarar til Heidelberg (So heiter su Borg Pyskalands) þesser forsiörudu og framfylgdu Lærdome Zinglij med allre tMagt / Vm sijd der fiell annar þeirra fra Trune og gaf sig til þeirra Villumanna sem kallast Antitrinitarij. Annar gaf sig til þess Tyrkneska Keyssara / liet vmskiera sig / ⁊ tök Kie af hönum til ad vtbera og skrifa hædungar Ord j giegn Guddominum Christi Guds Sonar.

Þessu

Þessu skylldu Menn ecke gleyma nie j Vind kasta/ Þuiad j soddañ Tilburdum er oss fyrer sett liost Dæme Guds Riettlætis og hans Reide/ Huad oskanda være/ ad Sacramentistar og þeirra Lagsmenn villdu yferuega og sier til Hiarta ganga lata/ so ad þeir yfergiæfe sijna Gudlostunar Villu/ og mættu so smast a þann rietta Sañleiksins Veg/ Þuiad sañliga meiga þeir vita/ ad Þ vill vpp a þa hlyda sem Herrañ Jesus seiger/. Meine þier ad þesser Galilei/ huorra Blode Pilatus blãdade vid þrra Forna Blod/ Jtem/ þeir atian yfer huoria Turneñ Siloa hrapade og drap þa/ ad þeir hafe verid Syndugre eñ aller adrer j Galilea/edur þeir sem bua j Jerusalem/af þui ad þeir lidu þetta? Nei/ Eg seige ydur(seiger Christur)Nema so sie ad þier betred ydr/ þa munu þier allr lijka eins fyrerfarast/ Luc. 13.

Þessar eru nu þær Greinar og Samanleiks Grunduollur/ huar fyrer vier eigum ad bihalldа Ordonū Herrans Christi/ og skilia þau epter þui sem þau hlioda/ Þad er mitt Lijkame/ Þad er mitt Blod/ Og trua þui oefanliga/ ad

þetta sie riett sönn og eigenlig Meining Ordanna Herrans Christi / so sem Orden j riettum einföldum Skilninge vppa hlioda.

Argumenta Sacramentariorum

Argumenta / Biuðsingar og þañ þalska Sophistaskap þeirra Sacramenrista / huar med ad þeir verda og þorsuara sin Villudom / vil eg hier ecke setia / þuiad eg helld myklu naudsynligra / ad vera vel Fræddur og Mentadur j þeim hreina og saña Lærdome / og skeita þar ecke af / helldur eñ ad þratta vm þeirra Sophistaskap / og þalskar Vtleggingar / og vil eg þar þyrer hier epter þylgia lata nockrar Greiner / þar saman eru teknar wr Bokum Christeligra Rieñeþeda a vorum Dögum / þred a þessum saña Gudliga Lærdome þastliga staded haþa og standa enn nu / j mote Villu og Vantru Sacramentista og þeirra röngum Lærdome.

Grunduøllur

og Beuijssingar peirra hellstu Cærefedra/a vorum Dogum/huar med peir beuijsa/ ad j Kuølldualtijd Drotz ins veitest ↄ giefest Herrans Christi sannarligt Holld og Blod.

LVTHERVS.

Sacramentum Alltaris er sannarlegt Holld og Blod vors Herra Jesu Christi/vn der Braude og Vijne af hönum stalfum Jesu Christo jnnsett / oss Christnum Mønum til ad eta og drecka.

Minn Grunduøllur huar vppa eg stend j þesu Maale/ er þesse.

1 Fyrste/er Höfudgrein vorrar christe-
ligrar Truar/ Ad Jesus Christur er sañ
arligur Nattúrligur fullkomligur Gud
ok Madur j einne Personu oskiptanliga o-
sundurgreinanliga.

2 Sa annar/ ad Guds hægre Hönd er
allstadar/ Psal. 139.

3 Sa þridie/ ad Guds Ord kann ecke
ad riufast nie Bregdast/ Nu höfum vier
fyrer oss/ liosañ Textañ ok ber Ord Chri-
sti þar hañ seiger/ Medtaked/ Eted þ/
þad er miñ Líkame sem giefeñ verdur
fyrer ydur/ Drecked aller hier af/ þad er
mitt Blod sem fyrer ydur verdr vthellt/
giöred þad j mijna Miñing. Þetta eru
þau Orden huar vppa vier stöndum/
huar vppa vier stolū oss/ þau eru so ein
falldliga/ liosliga/ skyrliga tölud/ ad
vorer motstödu Meñ þeir verda ad med
kienna/ ad ecke er hægt j adra Meining
þau vt ad leggia/ Þo látta þeir so ber
ok klar og liosslig Ord fara/ og epterfyl
gia sijnum hugreñingum.

4 Sa fiorde/ þad vitū vier/ ad Gud he
fr marga Vegu ok hættu/ ad vera j einū
stad edr ödrū nalægr/ eñ ecke alleinasta/
þañ eiñ veg sem þr Sacramñtistar hall
da ok meina.

Ge

Georgius
Herra til Anholt.

Herrann Christur seiger ecke/ Pad er Teikn mijns Lijkama/ edur pad merker mijn Lijkama/ Ei helldur seiger hann so/ Jafnframt pessu pa skulu pier vnderstanda mijn Lijkama / enn med Trune pa skulu pier alleinasta hans neyta/ Helldur so/ Pad Braud sem eg riette ad ydur/ pad skulu pier eta med ydar Munne/ Pier ecke nu einfallt Braud / so sem Þ var adur/ helldur er pad minn sannur Lijkame huórn ad eg gief ydur ad eta og til ydar ad taka med ydar holldligum Munne/ petta er mijn eigenligur Natturligur Lijkame sem fyrer ydur verdur giefenn. Sa same Lijkame sem Guds eilijfur Sonur hefur a sig teked/ huór borenn er j peinan heim af heilagre Guds Gietóru og Moder Jomfru Maria/ og a Krossinn var med Nöglum festur og Fornfærdur/ og er af Dauda vppriseñ/ ↄ situr til hægre handar Guddomligrar tignar j eilijfre Dyrd/ alla hlute vppfyllande ↄ cr. huórnenn kann hann sig auglioslugar ad giefa? Item/vm Vijned j Kahuijs. laka-

teknum talar hañ so / Pad er Kaleikur
þess nyia Testamentis j minu Blode.
Og Gudspialla Menerner Mattheus ⁊
Marcus þeir seigia so klarliga / Pad er
mitt Blod hins nyia Testamentis / sem
fyrer ydur og marga verdur vthellt til
fyrergiefningar Syndana: Jm þad sa-
ma Blod sem rann vt af hins Aedū ⁊ Lik-
ama (so sem Ireneus ad Orde kiemst)

So heyrum vier nu klærliga ⁊ liosliga
vt af Ordum og Munne vors liufa Lau
snara Jesu Christi / huad j þessu Sacra
mente er / og huad þar verdur veitt og
giefed / sem er hans sannarligur Likame /
og sannarligt Blod / Og þad sama ver
dur eted og drucked bæde af Verdugum
og Overdugum / so sem S. Paull vott-
ar Cor. 10. Kaleikur hukrn vier bles-
um / er þ ecke Hluttekning / Vtdeiling og
Berging Blodsins Christi? Og Braud-
ed þad vier briotum / er þad ecke Hlut-
tekning / Vtdeiling og Berging Likama-
ans Christi? þad er / Vier neytum þess
aller samt ⁊ ct. Þar avijsar hann ber-
liga / ad þad sem oss er j þessare Heilo
gu Kuolldmaltijd veitt vtskipt og gief-
ed / þad er sannarliga Hollo ⁊ Blod Chri-
sti / hijn

sti / hañ er þar nalægur / ↄ með sínu eig
enligu Orde giefur hañ Blessan yfer Br
aud og Vín / og hañ er sa sem talar fyr
er Prestsins Munñ / sínns Þienara / og seig
er / Þad er minn Líkame / Þad er mitt
Blod. Þesse Ord eru ecke Prestsins / hell
dur Herrans Christi Ord. Og hañ sial
fur er sa sem fyrer Prestsins Hönd oss gi
efur sinn sañañ Líkama og sitt Blod til
ad eta og drecka sem Chrysostomus þar
vm agiætliga skrifar.

So er nu þetta haleita Sacrament-
um sañarligt Hold og Blod vors Her
ra Jesu Christi / huórt ed j þessare Hei-
lagre Kuóllomaltíd veitt og giefed ver
dur Verdugum og Óverdugum / med Lí
kamligum tMunñe til ad eta og drecka.

Þetta er sam þyckeligur Skilningur ↄ
tMeining almeñeligrar Christne / so sem
ad vtuísa Bækur allra heilagra Læra-
fedra / allt j fra Dógum Postulaña og
inn til þessa Dags. Og þesse Villa /
og rangur Lærdomur bæde fornra ↄ nyr
ra Sacramentista / þr ed hallda ad Chr
isti Hold og Blod sie ecke nalægt j Sa-
cramentinu / og ad Christi Sacrament-
um sie ecke añad eñ Teikn edur Audkieñe

edur med huörium öðrum hætte þr beyia ⁊ sueigia Christi Ord/seigande/Mun ur Mannsins hañ ete Brauded og drecke Vijned/eñ Sælen hun ete Líkamañ og drecke Bloded Christi med Truñe/⁊ allt añad þuilíkt sem þeir vr eigeñ höfde og Skilninge spiña og framsetia j mote klarum og liosum Ordum Herrans Christi og sampyckeligu Samhellde almeñe ligrar Christne ⁊ ct. Allt þetta og ann ad þuilíkt/ þa er med riettum Dome Guds christne fordæmaligt ⁊ ad önguu halldanda/ Þar fyrer vakte sig huör eiñ christeñ Madur/so framt hañ vill vera Lærisueiñ vors Lausnara/enn ecke hans Meistare/og setia sig vpp yfer hañ/so sem Sathan giörde.

Þuiad skyllde þetta vera einfallt Braud/⁊ ecke nema Þyding ⁊ Merking Christi Líkama/ Þa er furdanda/ ad vor liufe Lausnare Jesus Christus skyllde fyrer sinn Dauda/soddañ jnn setia/ so sem nöckurt sierligt Testament/vm huört Gudspialla mennerner og Paulus so vandliga eitt og hid sama skrifa. Enn huad seigia þeir til þessa sem S. Pæll seiger/ ad þeir ete ⁊ drecke sier Dom/af

þui.

þui ad þeir giora ecke Greinar mun a Lýkama Drottins/ Ecke seiger hann/ Af þui þr giora ecke Greinar mun a þui Heilaga Braude / edur a þui Heilaga Merke/ helldur seiger hann klarliga/ a LIKAMA DROTTINS.

Huórneñ eigum vier óðru vijs hier vm ad tala og trua/ eñ Herrañ Christur hef ur talad? Hier stodar eckert þad þeir se igia/ Christus hañ situr til hægre Hand ar Fódur sijns / Þar fyrer kunnum vier ecke þui ad koma j vorn Heila og Skil ning/ ad hañ sie j Sacramentinu nalæg ur. Þessu true eg vel/ Vier kuñum slýkt ecke ad skilia/ ecke helldur eñ allar adrar Greiner christeligrar Truar og óñur Gu ds Verk. Ecke kuñum vier ad heyra til huórneñ Grased vex / ecke ad skilia / huó rnen vt af einu daudu og litlu Kornsæde ad Korned vpp reñur / fyrer rýka Guds Blessan og hans Almætt.

Eñ med þui ad vier truum/ ad Chri stur Gud og Madur hañ sitie til Fódur sins hægre handar / j Guddomligre Dy rd/ og j jófnum Almætte og omælan ligu Vallde med Fódurnum / og ad hañ hafe sagt/ Matth. 18. Huar sem tueir

eda þrijr ero j minu Nafne samañ kom
ner þar er eg mitt a mille þeirra. Og
Matth. 28. Eg em hia ydur allt til
Heimsins Enda / Ef vier truum þessu /
þui vilium vier þa ecke trua / ad hañ sie
nalægur j þessu Heilaga Sacramente /
huórt ed epter hans Skipan og Bifal-
ingu er hallded? Og þui viliū vier ecke
trua / ad hñs eiged Holld ꝛ Blod sie þar
ecke nalægt / epter hliodan og Krapte
hans Orda? Þar hañ med so liosū sky
rum skilianligum Ordum sialfur hefur
þad talad / og so bunded sig vid Sacra
mentum ad hañ vilie þar vera og fund
eñ verda.

Slijkt er stor Heimska / og Diófullig
Drambseme / j mote Guds Guddomlig
re Speke og hans Almætte ad tala / med
þui ad omóguligt er / ad mañlig Skyn-
seme hun kuñe ad grijpa eda grunda Gu
ds Verk / ꝛct.

Jtem / huór vill þad vtgrunda huór
nen þad geingur til / ad vor Herra Jesus
Christus er Gud og Madur j eiñe osund
urgreinanligre Persona / nu vpp hiedann
odaudligur / eilijfur lifande / sitiande til
hægre Handar Guds Tijgnarvelldis / hñ

sie

sie j þessum sýnum Leyndar dome sialfs ur nalægur / med þui Blessada Braude so sem S. Páll það nefner / og að hañ giefe sín sannañ Líkama þar Munliga að medtaka / t af Kaleiknum sitt Blod Munnliga að drecka / þo hvórtueggia sundurgreinanliga / og sie ecke oskiptelig ur / og verde ecke vpp eteñ / og sie j öllum Náttum nalægur. Þetta er ecke neitt añ að vtañ Guddoms Kraptur og Verkan og kiemur þar af að hañ situr til hægre Handar Guds Týgnar velldis / og er öllum Skiepnum so vel Einglunum sem Niðñum og þeirra Skilninge oransakanligt. So sem það er oransakanligt að þriar Guddomsins Personur eru einn Gud og ein Guddomlig Essentia og Vera / enn þo hefur Sonureñ alleina / enn ecke Faderen ecke Heilagur Ande Manndom a sig teked. Þeñan Haleitañ Guds Leyndardom sia þeir godu Guds Englar a Himnum / og þeir Heilögu / Vier munum og eirnen fyrer Gudliga Naad og Myskun / fa að sia hañ med Fagnade eñ alldrei kunna að vtgrunda hañ / heldur med storre Hiartans Glede eilýfliga oss þar vppa forundra.

Þar fyrer ætttu soddan Disputeranes ⁊ Opiniones vera lãgt burt fra christeligre Kirkiu og christnum Nlõnum/ Oss ein fõlldũ fatækum Sauda Skiepnum Christi er þad nog/ ad vier heyrum hans Rõdd og truum heñe/ad vor liufe Laus nare Christur hañ sie nalægur/þa þesse allra Helgaste Leyndar domur verdi han tieradur / og ad hann blesse Braud og Vijn/ õg j þui Blessada Braude þa gi efe hañ sin Lykama til Fædu/ ⁊ j þeim Blessada Kaleik þa giefe hũ sitt Blõd til Dryckiar/ og ad þad Blessada Braud sie hans Lykame sem fyrer oss var giefeñ/ og þad Blessada Vijn j Kaleiknum/ sie hans sañarligt Blod fyrer vorra Synda saker vthellt/ epter hliodann hans eigenligra Orda. Og þa vier blijfum hier so vid/ og giefum hõnum þa Dyrd og Æru/ ad vier skilium þad ecke huõrneñ þetta geingur til/ ⁊ leitum õngra Rada til vors Nlañligs Skilnings/ helldur kiæfum hann nidur/so sem hañ vlut sem ecke skyniar Guds Krapt og hans Leynda doma/ Ef vier giõrum þra/þa nidur leggiast allar onytsãligar Disputeranes ⁊ Þræter. Þuiad þo vier

klofit

Elofinum rifnum/ þa faum vier eckert hærra/ diupara/ vijdara/ breidara/ meira eda miña þar vr giört eñ sem Ordeñ Christi hlioda/ og huad vier framar meir hier vm þeinkium/ edur huxum/ þa er þad ecke añad enn Opinio † Villa huór Villa ad er þess haskasamligre/ sem vier vijkium leingra fra Ordinu Christi.

Vm þa Lijkamligu Neysslu/ talar hñ so/ Þetta er Mergur Mals/ Ad þad Heilaga Testamentum og Kuölldmaltijd vors Drottins Jesu Christi/ hun er jnnsett til hans Miñingar/ so ad þa vier medtökum þetta Sacramentum/ þa skulum vier lata oss j hug og hiarta koma/ ad þeña sama Lijkama sem vier þa tökum til vor med Muñenum/ hafe hañ vtgiefed fyrer oss og fornfært a Krossenum/ og þad dyrmæta Blod sem vier med vorum Muñe dreckum af Kaleikinum/ þad sie þad sem vt var hellt til fyrergiefningar vorra Synda. Nær vier so huxum og miñunst a hans Dauda og a þad Fridar og Forlijkunar Offri/ sem hñ fornfærde a Krossenum fyrer oss þa styrkest vor Tru og stadfestest/ so ad

vier oefad erum fulluiſſer þar vppa / ad þeſſe ſame Líkame hañ er Fornfærdur fyrer mig og þig / og þad ſama Blod er fyrer mig og þig vthellt / til ad af þuo mijnar ꝛ þijnar Synder / Jæ / eins og ſierhuórs ſem þeſſu truer / Þuiad hu ór ſem þeſſu truer / hónum mun verda epter þni / ſem þeſſe Ordenn hlioda / Fyrer ydur gieſſt og vthelleſt / Fyrer hu ória Tru vier alleinaſta verdũ viſſer vpp a fyrergieſning Syndaña og vppa þad eilijfa Líf. Og þeſſe TRÚ hun er ſu Andliga Neytſla ꝛ Berging Hollds ꝛ Blods Chriſti / vm huória Herrañ talar Johañ. 6. Aan huórrar Neyſlu ꝛ And ligrar Bergingar / ſu Líkamliga Berg ing Sacramenteſins er ecke ad eins ógag nlig helldur ſkadſamlig. Eñ ſu Andli ga Neyſlan ſem alla tijma a ad vera j vorum hiórtum / hun verdur fyrer þeſſa Líkamliga Berging Sacramenteſins ſtyrk giórd ꝛ ſtadfóſt. Vm þeſſa tuófall da Neyſlu þa talar hiñ Helge Gregori us miog vel ſeigande / Huad Bloded Lambſins ſie þad hafe þier lært ad vita ecke alleinaſta af Heyrneñe / helldr af þui þier hafed þad drucked / huórju Blode

ſtóckt

stöckt verdur yfer Bada vora Dyraſtafe/ pad skiedur/ pa pad verdur drucked/ ecke alleinaſta med Lijkamligum Munę/ helldur og eirneñ med Munę Hiartans.

Soddañ Neytsla slijk Berging będe su Andliga og Lijkamliga til samans/ er pad allra huggunarsamligaſta j pessare Kuollomaltijd/pa oss verdur veitt og gtefed Precium noſtræ Redemtionis/ Su höfud Lausn/ huar med vier leyster erum fra Syndeñe og Daudanum/ sem er sañarligt Holld og Blod Drottins/ ad eta og drecka til eins viss Pants/ og ofanligrar Stadfestu vppa Guds Nad og pad eilijfa Lijf/ j pañ mata/ Ad so sem vier med Lijkamligum Munę etum hans Lijkama/og vt af Kaleiknum dreckum Blod Drottins/ so skulum vier vera visser par vppa/ad sa Lijkame/ og pad sama Blod/ sie Bitalingur og Offur/ huar med Guds Reide er sefud og stillt/ og vier j Satt og til Nadar medtekner/og erum ordner Erfingiar ad eilijfre Salubialp.

Huor kann vm soddañ ovmrędeliga Guds ast og Elsku nogliga ad hugsa? Auk helldur ad tala seigia edur syngia?

Vier vilium eckert hafa ad giöra med þa/ sem so diarfliga og drambsamliga j mote vors Herra Jesu Christi liosum eigenligum og omotmælanligum Ordum/ seigia/ ad Holld og Blod vors Herra Jesu Christi sie ecke nalægt j Sacramentinu/ Edur þeir sem j añañ mata vilia vera Meistarar yfer Christi Ordum/ og þau sueigia og beygia/ ↄ vtleggia epter sinne Vilde/ þeir og sem styrta vilia Guds Guddomliga hægre hönd ↄ binda hana vid eiñ stad a Himnum/ og þar med vilia beuysa/ ad Christur hañ kuñe ecke nalægur ad vera j þui Heilaga Sacramente.

Doct. Pomeranus.

Þeir (Sacramentistar) seigia ad vier etum Christum/ kalla oss Kiötsuelgiara Mañætur: Þetta er ein Gudlastan/ þui ad ecke slijtum vier Holld Christi/ helldur etum vier Brauded/ og med Braudenu/ sañarligt Christi Holld/ huört ecke er synelegt ↄ ecke verdur sundur slited nie rifed/ Helldur truum vier ad þad sie nalægt og verde eted/ epter þui sem Ordin Christi hlioda. Enn med huörium hætte

[illegible] þ þarf
eg ecke ad vita/ Siae hañ fyre[illegible] þui/ sa
sem þetta hefur so jnn sett og skickad/
hañ er mattugur j nog ad lata þetta so
vera/ ef eg ad eins hef Truna/ og giöre
so sem hañ hefur skipad. Christur seig
er so/ Giöred þad/ epter þessu Orde
meigum vier öruggliga og ohrædder gå
öra þad sem Christur hefur bifalad og
jnn sett/ huörke truum vier a Blessaner
Yferlesninga edur Ablastur Braudsins/
so sem þeir med öllu ovidurkuæmeliga
vppa oss seigia / helldur a þetta Ord
Christi/ Giöred þad/ þad er/ Vier tru
um Christi Bifalningu ↄ Skipan.

Christur hefur ecke so sagt/ Taked ↄ
eted Brauded/ taked og drecked þ Vijn/
helldur giöred þetta/ Þad er/ taked ↄ er
ed min Lykama/ so skipa eg og skicka/
so vil eg hafa þad/ soddañ Bifalning
gief eg ydur. Ecke seige eg ydur nie bifa
la/ ad giöra Braud ad mijnum Lykama
helldur ad þier skulud eta Brauded/ hür
ed nu allareidu er ordeñ minn Lykame/
Eg vil byd og bifala ydur ad eta mijn
Lykama j Minning mijns Dauda:

Brentius.

Þeir gömlu Lærefedur/hafa stundum kallad Brauded Christi Líkama/stundum Teikn edur Figuru/ ecke fraueranda helldur þess nalægga Christi Líkama/ so þeir þar med syne/ ad Braud ⁊ Vín er ecke ad eins Teikn og Merke/ helldur er þad soddañ Teikn og Merke/ sem er nu eitt orded med Holde og Blode Christi/ so sem Ordeñ hlioda/ Þad er minn Líkame.

Philippus Melanchton.

Vier tölum epter Ordum S. Pals/ og þeirra gömlu Forfedra. Þuiad þar S. Pall seiger so/ Brauded þad vier Briotum/ er þad ecke Samneyte Christi Líkama? So seigum vier eirneñ/ ad MED þui Blessada Braude veitest og verde medteked sañarligur Líkame Christi/ So sem Ireneus hañ seiger/ad Sacramentum er faled j tueimur hlutum/ sá eine er Jarneskur/ hiñ añar er himneskur/ Og er eingeñ efe þar a / med þui Ireneus hann kallar Brauded þañ Jardneska hlutenn/ þa samteinger hann þat

við

vid þann Himneska / sem er Christs Líkame.

Jtem / hier Sacramentarij (segier Philippus) hallded ad Christi Líkame sie ecke med ödrum hætte nalægur j Sacramentinu / eñ so sem j Leikum skiedur / ad eiñ er þar fyrer añars Personu / Enn eg sie / ad þar eru liosleg Fyrerheit af Herranum Christo vtgiefen / Eg er hia ydur allt til Heimsins Enda / og öñur þui líke / so þar eingeñ Naudsyn er / sundur ad skilia Manndomliga Natturu fra Guddomligre. Þar fyrer helld eg / ad þetta Sacramentum sie eiñ Vitnisburdur / þad Herrañ Christur hñ sie nalægur. Og med þui þad er so / þa helld eg og eirneñ / ad j þessare Kuölldmaltijd veitest og vtskiptist sañarligur Líkame Christi / Og med þui ad þesse Meining hun er ecke a mote neinne Truareñar Grein / þa höfum vier öngua nogliga Ordsök þar til / ad vijkia af henne. Og þesse Meining vt af nalægd Christi / hun samhliodar vid margar adrar Greiner Riteningarinnar / þuiad oheyreligt er / ad Meñ christner hafe þa Meining vm Christum / ad hañ hafe jnteked nöckurn sier

J: ligañ

ligañ part af Himnenum/ so ad hañ sie par inne luktur / alÿka sem i nockru Einhysse.

Eg merke onguañ stadfastañ Grundvöll a peirra sÿdu/sem ad storma vppa Sacramentum/ huar fyrer ad vor Mei ning hun sie röng/sem hefur so margañ Vitnisburd/ peirra Heilögu Lærefedra i fyrstu Kristnine: Pad ma vel skie/ ad adrar Meiningar falle betur i Gied/ pe im oreyndum t athugalausu hiörtum/ par fyrer/ ad soddañ t Meiningar pær samhlioda vel vid peirra Skynseme og skarpañ Skilning/t er par med prydar t skrydar m3 margvÿslegum Argumen tis Manligrar Visku og Vÿsdoms. Eñ pegar par kiemur/ ad prra Samuiska hun finur Freisting og Astrÿdu/ og spyr pa ad/huar fyrer ad peir sie fallner fra peirre riettu Meiningu sem alla tÿma hefur vered i Christeligre Kirku/sÿdañ i fra Dögum Postulaña/ og i eina nyia Villu t Meining sem hvörke hefr Root nie Grunduöll i Heilagre Kitningu. Pa munu pesse Orden/Pad er miñ Lÿkame pad er mitt Blod/ verda peim ecke añad eñ Skruggur og Skielfing/ so peir mu-

nu ecke

vm ecke vita/huar þeir eiga ad hafa sig.
Þuiad/ huad mun nockurs Mans skialf
ande hrædt ↄ efasamt hiarta þa vppa
a sinna sier til hlyfdar / j mote soddañ
Radarslögum? Huar er su Grein j Rit-
inguñe? Huar er þ nockurt Guds Ord/
sem þeir hafa þa vppa ad standa? Ad
þta Ord Est/ sie so myked sem/ þad me
rker/ og ad Corpus sie so myked sem Fi-
gura Corporis? Og j Sañleik ad segia/
þa vita þesser oreynder hiegoma Menn
ónguañ hlut af soddañ Strydе og bar
ættu Samuiskuñar / þeir sem innleida
soddañ Villur og Opiniones j Christnena
og lata sijnu huguite ↄ skörpum Skil-
ninge þær betur lyka og j Gied falla/
helldur eñ hreina ↄ skiærra Gudliga Rit
ning. Huör er nu sa/ad hañ vill taka a
sig soddan obæreliga Byrde þungrar
Samuisku/an liosligrar Beuijssingar og
Vitnisburdar heilagrar Ritningar? Þar
fyrer vil eg hallda mig vid Guds Ord/
og þa enu Ellstu Christne/ sem medkiem
er/ ad j Kuölldualtydeñe sie sannarligt
Hollo Drottins/ huöria Meining vier
vel gietum beuijssad med liosum Guds
Ordum.

Doct. Tilemannus Hesusius.

Eg true af hiarta og medkienne fyrer mínum Lausnara / ↄ allre Guds Samkundu / sem ad hlydne syner Euangelio Jesu Christi / Ad j heilagre Kuölldmaltíd Drottins vors Jesu Christi / nær hún er halldenn epter hans Ordum og jnnsetningu / þa sie Brauded sannarligur Líkame Jesu Christi / og þad Blessada Vínn sie sannarligt Blod Jesu Christi / huört ed fyrer mínar og alls heimsins Synder er vrhellt.

Huór Líkame og huört Blod Christi j Kuölldmaltídenne medteked eted ↄ drucked verdur / ecke alleinasta af þeim Riett truudu og Verdugu / þeim til hialpar ↄ huggunar / helldur og einnenn af þeim Illu og óverdugu / þeim til afellis Doms og Fyrerdæmningar.

Og þessarar minar Truar og Jatningar / þa hef eg þenann einasta ein Grundvöll / sem er þad liosliga Ord mins Liufa Lausnara og herra Jesu Christi / huórium ad eg true / þuiad hann er Gud og Sannlækurenn sialfur. Hann hefur sagt. Matth: 26. Marc. 14. Luc. 22. 1. Cor.

Cor. 11. Medtaked þad og eted / þad er minn Líkame sem fyrer ydur verdur giefeñ / Item / medtaked og drecked / þer Kaleikur hins nyia Testamentis i mij nu Blode / sem fyrer yd: til fyrergiefning ar Syndanna vt verdur hellt. Meira Grunduöll og frekara Vitnisburd þarf eg ecke j þessare Grein / Þuiad eg veit / ad sa eingieteñ Sonur Guds miñ trufast ur Lausnare / hañ lygur ecke fyrer mier / þo ecke fae eg þetta skiled med mijnum sliofum siñ Skilningar vitum. Þuiad kyñe hañ ecke meira eda framar ad giöra neitt / enn þad eg fæ skilid t skyniad / þa vil eñ ecke medkienna hann fyrer minn Gud. Eñ eg veit vel / true og þui stadfastliga / ad Jesus Christur hann er Almættugur og sañordur. Þar fyrer / med þui hann seiger / ad j Heilagre Kuölldmaltijd þa sie Brauded sinn Líkame / og sa Blessade Kaleikur sie Blod hins nyia Testamentis / og hañ vill ad vier j Braudenu og med Braudenu skulum eta sinn heilaga Líkama / Og j Vijnenu og med Vijnenu þa skulum vier drecka hñs Heilaga Blod / So true eg nu ad þeita sie satt / og eg reide mig diarfliga vppa

hñs Ord/ Og eg skeyte ecke par vm allt þad huad Mañlig Skynseme/ Sophiſt aſkapur/ Spotsfundingar Villu maña/ huad Zuinglius Caluñus og aller Suermarar og Sacramentiſtar/ gieta þſſa j mote vppa funded.

Eñ þad/ ad þesse Ord/ Þad er miñ Lykame/ skule einfalldliga/ skilen̄ vnd erstaden vera/ so sem þau hlioda/ ẽ ecke med nockre Figuru Merking edur Meining ödru vijs enn þad Ordeñ hlioda/ þ votta og beuijſſa eg so.

J fyrstu/ ad Herrañ Christus hñ hefe Meining Zuinglij fordæmt fyrer. 1500. Aarum/ þuiad hañ seiger so/ Þad er minn Lykame sem fyrer ydur verdur giefeñ/ Þad er mitt Blod sem fyrer ydur verdur vthellt.

Huad er nu j Daudañ fyrer oss vtgieſed? Huad er vthellt fyrer vorar Synder? Alleina Braud og Vijn/ eda ecke vt añ Merking/ Þyding/ Figura og Mynd so sem Zuinglius hañ seiger? Nei ecke/ Helldur sañarligur Lykame ẽ sañarligt Blod Jesu Christi/ Þar fyrer epterfylger þetta omotmælanliga/ ad þad Bleſſ

ada

eda Braud j Kuölldmaltijdenie sie samarligur Líkame Christi/ellegar hlytr velegging Christi röng ad vera/ Þuiad hñ Brytur Brauded og seiger. so/ Þad er minn Líkame/ Huada Líkame? Mal adur eda sa sem merker þyder miñ Líkama? Nei/helldur/ Minn Líkame sa sem fyrer ydur verdur gtefenn. Sie nu aller Suermarar Zuingliani Caluinistar og allra Villu anda Konst/Kunnatta/ Sophistaskapur og Slæguiska bræder j eitt/og j eitt höfud hellt og steypt/þa veit eg þo vel/þeir lata þeñañ Vitnisburd Guds Sonar kyrrañ og okreinktañ vera.

J añañ mata þinjsa eg þtta so/S. Páll seiger/ 1. Cor. 11. Sa signade Kaleikur huörn vier blessum/er hañ ecke Samneyte Blods Christi? Og þad Brauded sem vier briotum/er þecke Samneyte Líkamans Christi? Hier medkiemm er postuleñ/ad Kaleikureñ sie Samneyte edur Berging Blodsins Christi/ þar fyrer ma þad ecke vera einfallt Vijn sem er j Kaleiknum/helldur og eirneñ Blod Christi/Ellegar hefde hañ betur so talad/ Truen edur Andeñ er Samneyte Bl

ódsins Christi. Eins talar hann og vm Brauded huórt vier Briotum/ seigande/ Pad Braud er Samneyte Líkamans Christi. Pad er/ Aller peir sem eta af pessu Braude j Kuólldmaltídeñe/ peir medraka ᵗ eta Líkamañ Jesu Christi.

J pridiu Grein pa siaum vier huórsu ad Gudspialla Mennerner Matthæus Marcus Lucas og S. Paall herma med eínu mote Ordeñ Herrans Christi/ og gióre óngua Figuru edur andliga Vtleggíng og Meining par vr/ so sem nu gióra peir Sacramentistar.

J fiordu Grein/ pa seiger Christr berliga/ ad Kaleikurenn j Kuólldmaltídueñe sie pad nyia Testamentum j sínu Blode. Sie nu Bloded Jesu Christi fyrer huórt edur mz huórtu pad nyia Testament vm Syndanna fyrergiefning/ er vppreist og stadfast giórt/ ecke j Kaleiknum j Kuólld maltídeñe/ pa ma sa Kaleikur ecke nefnast nytt Testamentum/ Þuiad Vínned stadfester ecke hennañ nyia Sattmæla/ helldur Þ dyrdmæta Bloded Jesu Christi/ pad styrker ᵗ stadfastañ giórer Nadarinnar Sattmala vm fyrergiefning Syndaña. Par fyrer pa er petta omot-

mælan-

mælanlig Sañinde sem epter fylger/ að
med þui Christur seiger/ Þesse Kaleikur
er nytt Testament j minu Blode/ og
Matthæus kuedur so ad Orde/ Þad er
mitt Blod þessa nyia Testamentis/
Ad þar sie ecke Vijn einsamallt j Kalei-
num/ so sem Sacramentistar halda/
helldur er þar og þar verdur medtekid
og druckid sañarligt Jesu Christi Blod
sem vthellt er vorra Synda vegna.

J fimtu Grein seiger S. Paall/ hver
hann etur overdugur af þessu Braude/
og dreckur overdugur af Kaleik Drott-
ins/ hañ verdur sekur vid Holld ↄ Blod
Jesu Christi/ af þui ad hañ hefur ecke
giort mismun a Jesu Christi Lykama/
j huorium Ordum berliga og liosliga
vottast (ef Madur vill ecke vijsvitande
og viliande vera blindur) ad Braud og
Vijn j Kuolldmaltijdeñe Christi sie Lyk-
ame og Blod Herrans Christi. Þuiad
ef þar være ecke nema Braud og Vijn/
huorneñ kann þa Madur fyrer Bergning
Brauds ↄ Vijns ad verda sekur vid Hol-
ld og Blod Christi? huornen a hañ ad
giora mismun a Lykama Christi og añ-
are Fædslu/ef hañ er þar ecke? Þar fyr-

er er Þ augliost og openbert/ad j Kuölld maltijd Drottins er ecke ad eins Braud ⁊ Vijn/helldr ⁊ eirnen sañarligt Holld ⁊ Blod Jesu Christi/hvr ed þar vdr veitt ⁊ giefed ⁊ so mzteked af þm sem eta af þui Braude/⁊ drecka af þm Kaleik.

Item/ Hvor hñ nu ecke vill trua Christi Ordum/þeim veit eg ongua hialp/þo ad aller Einglar af Himnum villdu fyrer honum predika.

Grundvöll þeirra Sacramentista sem þeir hafa til sijns Mals/og þad sterkasta og hellsta Argumentum og þeirra Beuijsung er þesse. Hvors og eins Manns Lijkame hefur þa Art og Natturu/ad hañ hlytur ad vera j einhvorium einum stad/og hañ kann ecke j morgñ stodum ad vera vnder eins/ Til Dæmis ad taka/sa sem nu er j Rom hañ kann ecke ad vera hier med sijnum Lijkama/ Lijkame Christi (seigia þeir) situr a Himnum vppe til hægre handar Guds/ þar fyrer kann hann ecke ad vera hier nidre a Jordvñe/j Kuölldmaltijdeñe. Og ecke helldur j morgum stodum j senn/þar þr Lutherani vilia hans neyta.

Andsuar/Sa Vijse og Heidne Euclides

hañ

hañ skyllde vissuliga suara hier til ÿ seig ia/ þad er ein Demonstratio / þar verdur ecke j mote haft. Og ef ad eg villde tru a so sem min̄ Mañligur Skilningur byd ur mier/ þa segda eg so/ ad þeir Zuinglius og Caluinus þeir tala so sem adrer formenter Philosophi og Spekingar. Enn med þui ad Mañlig Viska gillder eckert j efnū Truariñar/ þa gillder þesse þeirra Beuÿsing eckert j hia Christnum Mönnum / Huörnen̄ kañ Mañlig Skyn seme ad koma þui j sÿna Tru/ ellegar ad skilia/ ad þriar Persom sie einn̄ Gud/ Item / ad Jesus Christus sie Gud ÿ Madur/ Og verdur þar fyrer so suarad til þessarar þeirra Beuÿsingar.

Gude eru aller hluter möguliger/ þar fyrer / med þui hañ hefur sagt ad hann giæfe oss j Kuölldmaltÿdenē sin̄ Lÿka ma/ og hann seigest þo sitia til Födurs sins hægre handar/ Þa truum vier jat um og medkiennum/ ad Hold og Blod Christi kunne ad vera bæde til hægre Han dar Födursins/ og lÿka þar sem hans Kuölldmaltÿd er halldenn̄: Þesse vor Tru hun stendur og er grunduöllud vppa Guds Ord/ Himen̄ og Jördr forgan-

ga/ enn mijn Ord forganga ecke/ seiger Christur.

Jtem/ þegar nockur talar vm þ Heilaga Sacramentum/ edur skal kiesa od rum/ þa kunnum vier ecke med betre edur skyrare Ordum þad ad giora/ enn þeim sem Christur og S. Paall hafa haft/ Sem er/ Ad Brauded j Kuolldmaltijdenne þad er Liskame Christi Jesu. Jm̃/ Brauded er Almenelig Berging Holldsins Christi/ Sa Blessade Kaleikur han̄ er Almnelig Berging Blods sins Jesu Christi/ Huer Ord so eru tol ud af sialfum Christo og Heilogum Anda. En̄ bar sem vier j vorum Scholum og Kirkium seigium so Cum pane med Braudenu In pane j Braudenu/ þa er þad og riett talad/ Vtiad so hafa heir Ellsiu Lærifedr j Kristnine Tertullianus, Epiphanius, Crysostomus, Hilarius, Augustinus, talad og ad Orde komast. Þesse Ord In & Cum hofum vier bar fyrer/ ad Menn skulu ecke hyxa med heim Papistum/ ad Brauded misse sijna Vnderstodu ↑ Veru/ og hafe ecke epter nema Smack og Lit/ so sem Papistar hallda. Sacramentist

ar þr

ar þeir hafa og sama Maltæke / Med Braudenu / En̄ þeir vtleggia þad j ad ra Meining / sem er / Ad vier fyrer Neyt slu Braudsins neytum Lykama Christi andliga / eins ↄ fyrer Predikun Euangelij skiedur / nær þad kieneſt og predikaſt / þa medtokum vier Christum andliga ↄ et. Soddan̄ Vtlegging er röng / Þuiad hu ört vier seigium med Braude eda j Bræ ude / þa er þad allt eins / Þuiad tuo hl ute medtek eg j Kuolldmaltijdene / fyrſt Brauded og Vijned / huört eg sie og smæ cka / a huörin eg tek / Þar ad auk med tek eg j Braudenu og Vijnenu / þad er / þegar eg et þad Bleſſada Braud / ↄ dr eck af þui Bleſſada Vijne / þa et eg og dreck Holld og Blod Jesu Christi / ecke alleinaſta andliga helldur og eirnen lyk amliga / munliga / En̄ þo eg finne þar ecke til / og ecke vite eg nie skynie med mj num Skilnings Vitum / huörnenn þad geingur til / Eg læt Christum sia þar fyr er / Eg true hans Ordum / Hann mun ecke læta mig a Tælar dreigen̄ verda.

Doct. Paulus Eberus.

Hier hefur þu þa haleitu og dyrdmæ-
tu Kuölldmaltiid Drottins/j huörre Je
sus Christur Lausnare vor hñ med þssu
syneligu Braude og syneligu Vijne gief-
ur þier og j Munn leggur sinn eigen Lij-
kama og sitt eiged Blod/ Jæ ad vijssu/
þann sama Lykama og þ sama Blod/
sem hann Fornfærde ↄ vthellte a Kross
enum/ og þar med stillte Guds Reide/ ↄ
giörde fulla og noglega Bitaling fyrer
allar Veralldarinnar Synder/ so ↄ eirnen
eflaust fyrer allar þijnar Synder/ huör-
su storar þungar og margfalldar sem
þær eru. Soddan Dyrdligan Pant(hu
ör ad er dyrdmætare ↄ vegligre en Him
en og Jörd) giefur þinn Drotten þier/
ad hñ skule vera þijn eigenlig Eign. Og
so sem Holld og Blod er samteingt vid
þad eilijfa Ord Fodursins/þad er hreint
og er sannarliga lifande/ So vill hñ nu
ad þu skuler hreinn verda af Syndenne/
fyrer þann heilagleika sem hann þier til
reiknar/ ↄ fyrer þa Hreinsan sem hñ hef
ur med sijnu Blode þig hreinsad/ So
ad þu fyrer Krapt og Styrk þess Hel-
ga Anda verder sydan gramr vppa Syn
dena/enn elsker Guds Lögmal og Bode-

ord

ord/ og taker til ad veita þeim hlydne so ad þu epter þetta Lyf med hönum ↄ hia hönum vera meiger ad eilyfu.

Þesse sön Vnderrietting vm þa Mañ ligu Neytslu og Berging hollds ↄ Blo ds Christi j Sacramentinu / hun giefur saña og lifande huggun þeim sem j Kre istinguñe stadur er vegna sinna Synda: Og huör hañ truer herrans Christi Ord uns þessum/ hañ finnur sañarliga þssa huggun j sinu hiarta/ og hun ver og proast/ so hun giörer þad/ ad þsse dyrd mæta Guds Gafa og huggunarsama Kuölldmaltyd Drottins verdur hiarta anu astfolgen/ so ad þad ↄ mier ↄ meir girnest og lætur sig epter langa/ hemar ad neyta/ til ad styrkia þar mz vppk ueik ta Tru j hiartanu og þa hlydne sem Nadur er til tekeñ Gud ad veita.

Hier þuert a mote/ þa huxe nu huör Skynsamur Madur/ huad hæskasam liga hiner adrer/ Caluinistar/ þeir hön dla vid Særdar ug Sorgfullar Mañ eskiur/ þeir ed ecke vilia leyfa nie til la ta añad eñ andliga Berging Likamans Christi j Kuölldmaltydeñe. Þetta er þr ta Lærdomur/ ad Niemm skule med Tru

sijne vpp fara j Himenen til Guds hægre Handar/ t þar eta Christi Líkama and liga/ t ct. Nu þo ad þetta sie nockur Huggun/ ad mier er vijsad j Kuól t An gist minar Samuisku vpp j Himenen/ t mier er skipad ad alijta þar Herran Chr ijstum sitiandu til Guds hægre Handar/ þar Drottnanda og rijkianda/ og bergia hans þar og til mijn taka med Tru og gloandu Anda/ Þa er þo ecke huór Na tur so sterkur j Trune og rijkur j Andan um/ ad han kune so snart med sijne Hug an ad fara vpp j Himinen/ og leita þar þessarar Huggunar hia Herranum Chr sto til hægre Handar Guds/ Þuiad mo rg eru þau Sorgfull Hiórtu sem vantar so sterka Tru/ huórra Samuiskur so har liga og þungliga eru halldnar og klemd ar med Syndene/ ad þær þora ecke Aug um sijnum vpp ad lypta til Himensins fyrer Otta saker og Hræslu Gudligrar Reide/ auk helldur mundu þær med ster kre Tru so hraustliga og einardliga þre yngia sier og briotast j giegnu alla Hin na/ og hitta þar Herrans Líkama/ t han so sem til fanga taka.

Esi vor Liuse Lausnare Jesus Christ

ns

as veit vel / hvörnen hñ höndla skal vid oss aumar Mañeskiur / Huiad hañ þeck er vorn fordiarfadañ Mannligañ Veyk-leika / og sierdeilis blygd og hrædslu þra sem skielfder eru vegna siña Synda / hañ veit hvörsu veykur hlutur þ christ-ins Mans Tru er / Þar fyrer kallar hañ hañ ecke jafnsnart til sijn / vpp fyrer sitt oendanliga Tignar vellde / til hægre Hand dar sijns himneska Födurs / helldur vijs ar hañ oss til sijns ORDS hvört hann lætur oss fyrer adra Menn / sem er fyrer Predikara j Eyrum hlioma alla tijma / Sia / þar vpp hef eg mitt hiarta / og þar tek eg til ad hafa Truna / Og þo ad hun sie nöckud veyk / þa vijsar hann mier / til sinnar Kvöldmaltijdar / hvör hier a Jördunne halldenn verdur / þar vill hañ vera Personuliga nalægur / og mier j Munn giefa til bergingar sinn sannañ Lij kama / hvörn hañ sett hefur til Födurs sins hægre Handar / og sitt heilaga Blood til Drycktar / Þetta veiter hañ mier med Bergingu Nattwrligs Brauds og Vijns / Þetta skal eg j önguañ mata efa / helldur trua hans Ordum stadfastliga og vera ohræddur / hañ hvörke kann nie

helldur vill mig a Talar braga/þess vø
na eg og vænte til hans j allann mata.

Þanneñ kiemur nu miñ Liufe Lausn-
are til mijn/þa mier vegna mijns Veyk-
leika er omøguligt til hans ad komast/
Og til þessa lockar hañ mig/og bydur
mier med aluarligum og huggunarsam-
ligum Ordum/ seigande/ Komed aller
til mijn þier sem erud mædder ok þunga
hladner/ herra/ huört eigum vier ad
koma? huar ertu añarstadar eñ a him-
num til Fodursins hægre handar? Ep-
ter þui vor Truarjatning avijsar? Og
so sem þesser sterktruader Lærefedur vij
sa oss? Þad er riett (seiger Christur) ad
þu truer þui eg sie til Fodursins hægre
handar/Eñ þa eg skipa þier ad koma
til mijn / þa girnest eg ecke/ ad þu med
Tru þiñe ok hiartans hugreñingum vpp
stijger yfer alla himna/þuiad eg veit vel
slijkt er þijnu Trega ok af Syndonum hla
dna hiarta so omøguligt/sem einū gø-
mlum siukū ok veykum Mañe er omøgu-
ligt/ med þunga Byrde og stora vppa
hid hæsta Fiall ad stijga:

Enn kom hier til mijn (vill Christur
sagt hafa) j þeim stad sem eg adur er
til

til þijn komen̄ / huar er þad? A Jörd-
uñe / þar þu nu ert t skrijdur / þar eg hef
predikad / og fyrer Munn mina þienara
predika en̄ nu / þar eg j Kuolldmaltijd-
eñe vtskipte mijnum Lijkama nalœgum /
þar skalltu visseliga mig sia / Þar / ein
kum sem er j þui heilaga Predikunar
Embœtte / Þar skalltu / þegar þu heyr
er mijn Ord og medtekur þau med Trun
ne / og med Bergingu mijns Holds og
Blods / sem eg þier gief j syneligum jard
ligum hlutum / þar (seige eg) skalltu fa
Endurnœring / Lijfgan / Roo og huild
þinar mœddrar Salar / t lietta a þisse
pungu t storu Syndabyrde.

Þegar þu ert so laus og lidugur ord-
en̄ þinar Erfidesamrar Nœdu / og þeir
rar þūgu Byrdar Syndana t Guds Re
tde / og þu sinnur þig ad vera orden̄ fyr-
er mijna Nad og þan̄ helga Anda fer-
skan̄ / liettfœran̄ / gladan̄ og med godre
Samuisku / Sia / þa skalltu hafa Rad
mijns dyrdliga Verkfœris Pals Postula
Ad þu þa taker til ad snua þijnu hiar-
ta / meir og meir fra Jörduñe / og vpp j
himenen̄ til mijn / med þui ad þu liggur
nu ecke leingur j Gröf Syndana t Daud

ans/ helldur ertu med mier vr Gröfsẽ vppriſẽ/ ſo ſem hañ ſeiger Coloſſ. 3. Med þui þier erud nu med Chriſto vpp riſner/ ſo leited nu þeſſ ſem þar vppe er þar Chriſtr er/ ſitiande til Guds hægre handar. Item/ Philipp. 3. Vort heimile er j Himnenum/ huadañ vier vænt um vors Drottins og Lausnara Jesu Christi.

Johañes Fridertch/ Johañes Vilhelm/ Johans Fordirich Brædur/ Hertugar j Saxen.

Suña og Mergur vors Lærdoms er þetta/ ſo ſem hañ er ſtuttliga ↄ einfallda liga fram̃ ſettr/ In confeſsione Auguſtana Og þeim Articulis/ vier kóllum Smalkal denſes/ ſem er/ Ad j Heilagre Kuólldsmaltíd þa veite og giefe Herrañ Chriſtur ſinn Líkama og ſitt Blod þeim ſem Sacramentū nztaka/ ſañarliga/ holdliga/ hañ ſama Líkama ſem hann vt gaf a Krossenn fyrer vorar Synder/ Ecke þad hñ ſie fiærlægur/ langt j burt fra oss/ a Himnū vppe/ helldur er hñ nalægur hier a Jórduñe/ og þad hans neyte hæde.

te Bæde verdugier og óverdugier/ecke all einasta andliga j Truñe/ helldur líkamliga/ Munliga. Vier hóllum ad þeim Riettrunudu veitest og giefest vnder eins t þar med fyrergiefning Syndaña (huórra Christus hefur a Krossenum oss vtvegad) med óllum ódrum hans Velgiórningum sem oss eru fyrerheitner t lofader j Euangelió.

Þessare Meiningu hlytur Madur fastliga ad hallda/og hana ad forsuara/ t lata ecke vijkia sier þar af/ helldr blijfa stódugur þar vid. Þuiad huórke hæfer nie ber þad nóckrum christnum Manne ad falla fra so liosum og berligum Christi Ordum/óg þau vt ad leggia beygia og sueigia j annarligañ Skilning/og þad vilium vier med Guds hialp alldrei giora.

Nu hafa Jñsetningar Ordeñ þennañ Skilning j sier/ad j Kuóllumaltijdeñe/ vnder Mynd Braudsins/edur med Braude/edur j Braudenu giefest t veitest sañur t eigenligur Líkame herrans Christi/ huór Líkame til hialpar óllu Mañkyne a Krossen var negldur/ og þar leid þa allra beyskostu Pijnu/ Sómu

leidis j Vijnenu/ sannarligt og eigenligt Blod/ huórt ed a Krossenum vt rañ óll um oss til Endurlausnar/ huórt Holld ok Blod ecke alleinasta verdur med Trunne medteked / helldur og eirnenn med Munnenum.

Vm þessa og þuilijka Nalægd Holldsins og Blodsins Christi hófum vier þss a Tru og Meining/ad slijkt allt þad skiedur ecke mz nóckre Vmbreytingu Braudsins j Holld/ edur Vijnsins j Blod/ so sem Papistar halda/ þuiad soddann Transsubstantiatio er af S. Pæle openberliga affsögd/ 1. Cor. 11. Par hañ liosliga talar so vm þad Blessada Braud/ Reyne huór Madur sialfañ sig/ og ete so af þessu Braude/ & ct. Jtem/ huór overdugur etur af þessu Braude/ &c ct.

Og þo vorer motstódu Menn vpphyre allra handa Reinke/og j lióse lætte til ad beygia og sueigia Christi Ord vppa añarligañ Skilning/ Þa eigum vier ad lata Herrañ Christum meir gillda j hia oss til ad halda oss vid hans eigeñ Ord og Muñ/ helldur eñ ad vier latum leida oss þar j fra/vppa nóckra þra Mañligra Skynseme edur oviissa Drauma/og

fora-

forminka so þar med ↄ oviſſa giöra bæ de hans Dyrd ↄ Sañinde.

Enn ef vier vilium granduarliga giæ ta ad Ordonum Chriſti / og þau vel og vandliga grunda/ þa hafa þau tuo hlu te jnne ad hallda/ Sa fyrre er Materiale Sacramenti / Þad er þeir hluter/ af huörium Sacramentum er og verdur/ Þad añad er Vſus Sacramenti/ Gagn og Nyt ſeme ſem vier höfum þar af/ Og med þui ad Jnnſetningar Ordeñ þau tala ↄ ſkyra greineliga fra þſſu huörutueggiu/ þa verda þau omeingud ad vera ↄ bliſ ſa. Þuiad nær þau eru meingud med añ arligum Skilninge og Vtleggingum/ þa kann ei annad þar af ad koma vtañ Vil la og Vantru / og Vmbreyting Chriſti Jnnſetningar:

Huört ad ſie Materiale þeſſarar Mal tiſdar/ þad er/ af huöriu þetta Sacra mentum verdr/ þ aviſſa oſſ þſſe Ordeñ/ Herrañ hañ tok Brauded/ gaf ſiñum Læreſueinum ↄ ſagde/ Medtaked þad/ Eted þad/ þad er minn Liſkame/ Item Og hann tok Kaleiked/ ↄ ct. Þad er mitt Blod.

Gagn og Nytseme þessa Sacramenteis/ og huar til það er jnnsett/ það aviss ar Christus med þessum Ordum/ Fyrer ydur giefst/ z fyrer ydr vthelliſt/ Jtm/ gisred það j mina Miining.

Þegar vier nu lætum taka fra oss þessa sundurgreineliga Vnderstödu og Skilning Jnsetningar Ordaña/ og lætum vikia oss þar j fra/ þa opnast þin Sophistum og Villumönum Dyr z Veg ur ad leida oss til sinnar Villu. Þuiad þegar þeir skulu tala vm það huad Sacramentum er eigenliga/ þa taka þr til med storum ypparligum tilhlalsnilldar Ordum/ hatt ad kalla/ og margt ad tala vm Krapt Auðrt og Verkañ Sacramentis/ til ad koma þar med þeim einfölldu af riettum Veige og Skilninge. Enn ef ad vier hölldum oss stadfastliga vid Jnsetningena og Ordeñ Christi/ og hlyfu þar vid stödugier /þa fa þr Suermarar z Sacramentistar alldrei oss burt fært nie dreiged j fra sönum og riettum Lærdome og Skilninge þessara Orda/ med þeirra Vielum og röngum Vtþydingum.

Þuiad Christur/þa ed hñ j fyrsta sinn
vollde jnnsetia þessa Kuøllmaltíd/ og
giefa hana sínum Lærisueinum/þa rict
te hañ ad þeim Braud og Vín/t sagde
med liosum Ordum/ad þar med giæfe
hañ þeim sinn Líkama og sitt Blod/so
sem þad Ordkorned j Griskuñe / Tuto
ÞETTA er miñ Líkame/þta er mitt
Blod/klarliga vtuísar. Þuiad ecke vijs
ar hann vppa nie helldur meinar sialfs
síns eigenligann Líkáma/ so sem þeir
Phantastar vtleggia þesse Ordeñ/helld
ur meinar hañ og talar vm þad sem hñ
ad þeim riette og gaf þeim ad eta og
drecka/huad ed ecke var ad eins hid synele
ga Braudt Vín/helldr t eirneñ var þar
med hid jnnra hans Holld og Blod/ þo
med dasamligum t oransakanligū hæt
te/fyrer Mañligre Skynseme.

Hier ad auk er sierdeilis og einkum þ
merkianda/ ad þa ed Herrañ vtskipter
þessu Sacramente/ og huórium Parte
fyrer sig / þa nefner hann huórn Part/
adgreinanliga og seiger/ Þad er miñ Lí
kame/ þad er mitt Blod/ Þar med af
tekur hañ/og ad ónguó giórer Papistañ
Vppdicktan/þar þeir halda/ ad vnder

eiñe Myndeñe/og huórre fyrer sig sie só mjked komed og faled so sem vnder badum.

Jtem/hñ onyter og eyder lijka eirneñ hier med Villu þeirra Sacramentista/ þeir ed skaiñliga og jlla vtleggia þesse Ordeñ Christi/vppa eina andliga Neyt slu ↄ medtekning. Þuiad þesse tuófalld lig Avijssan Ordaña Christi/ hun stadfester fullkomliga þad/ ad Holld ↄ Blod Herrans Christi sie þar vissuliga nalægt. Þar næst þa seiger hañ og sundur greiner huórt fra ódru/Brauded seig er hañ ad sie sijn Lijkame/enn Vijned sie sitt Blod/ Þetta sambliodar j ónguañ mata/vppa þa andliga Neytslu ↄ Berginz/ med huórre Christur verdur allur Andliga medtekeñ j einu/ Johañ. 6.

Þetta sanna bíuisa óg þau Ordenn/ Quod, & qui (huór/ↄ huórt) Huór fyrer ydur er giefeñ/ Huórt fyrer ydur vthellist: Sem er/ad hañ giefur þeim j Braude og Vijne/ecke Lijking/Merking/Figuru/ Mynd eda Vtþyding sijns Andliga Lijkama og Blods/edur eitt huad añad med huóriu og vnder huóro Mynd hans Holld ↄ Blod ecke er sañarliga nalægt/

enn

enn hefur þo ad merkia og þyda hans Holld og Blod/ Helldur so/ þad hid sama sem hann giefur ad eta og drecka i Braude og Vijne/ þad sama er hins Lijkame og Blod/ sem þar epter a var vegna þeirra Synda, vtgiefenn/ ⁊ vthellt til fyrergiefningar Syndanna.

Nu er þetta ein oheyrelig/ tradsug/ ⁊ ofmijkel Dirfska/ og einn hrædelig: Vanheidur Gude giordur/ ad nockur Madur hann skal vera so ohlydenn og diarfur/ þar hann hefur engua Bifalning og engvann Riett til/ þa skule hann dirfast/ i slijkn Efne sem Gude til heyrer/ ⁊ Hialp og Huggun vorra Samuiskna ahrærer ad vmbreyta Herrans Christi so berum og liosum Ordum og Verkum/ ⁊ sueigia þau vppa annarligann Skilning/ ⁊ giora þar ecke vr nema eina Þyding ⁊ Nierking/ so þar ed Christur seiger/ þad er mitt Lijkame/ þad er mitt Blod/ þar seigia þeir til/ Nei/ Helldur er þad Merking hans fraueranda Lijkama/ lijka so sem Christur hefde ecke vitad huad hann skyllde giora/ eda huorenn hann skyllde þetta jnn skicka/ og med huorium Ordum hann skyllde ⁊ ætte hier vm ad ræda

og tala.

Þar næst lærum vier af Ordonū Christi/ Fyrer ydur giefst/fyrer ydur vthellest. Item/Giored þ j mīna Mīning/ huórneñ vier eigū riettelega ad neyta þssa Sacramentis/ og huar til vier eigum þ ad medtaka. Þuiad þesse Ord þau kiemta oss/ad fyrer Berging þessa Sacramentis þa styrkest Truen/ og verdur oefud j hiartanu/so sem fyrer añad obrig danligt Jnsigle vppa fyrergiefning Syndaña/ Og ad þeir sem þetta medtaka med riettre Tru/ þeir eru og verda hlutakarar þeirra allra Giafa og Giæda hlydne og Forþienustu Christi/ og alls þess sem hañ hefur med sinne Pīnu oss afrekad og vtuegad.

Þesse Meining og sønn Vnderstada Jnsetningar Ordanna Christi verdur med epterfylgiande Argumentis og Vitnīsingmm stadfest og biuīsud.

I.

Þad

Það er víst ǽ obrigdanlega stadfast ad Christur hañ hefur ecke añad innsett og skickad/ helldur enn það hann hefur viliad/ og med sier fullkomliga ætlad ǽ asett sier ad innsetia/ Þar fyrer skulu Meñ Meining og Vnderstöðu hans Vilia oefanliga taka og merkia vt af ovmbreyteligum ovönudum Ordum hñs eigenligs Anns / og þar epter sig rietta:

II.

Huðructna þar sem í mörgum stöðvm vm einn Hlut og hinn sama verdur vitne fǿred samhliodande / med eins Ordum/ og med einum hætte verdur vm talad/ þa skal þau einföld Ord ǽ þra Meining ecke í annarligann Skilning fǿra / edur þau Ord öðru vísi vt byda. Nu tala og vitna þeir þrir Gudspialla Meñ med S. Paule eins/ og verda hönum samhlioda í öllum Greinū vm þessa Kuölldmæltijd/ Þar fyrer þa eiga Meñ þeirra Ord ad hafa og hallda so sem þau hlioda/ og blýfa vid þeirra einfalda Meining/ so sem Ordenn þau eru látande.

Enn so miked sem Gudspialla manna ñia Ord abrærer/ þa er það víst ǽ og

Brigdullt/ad Ord þeirra og Meining er ein og hin sama. Þuiad þott Lucas komest lýtt öðru vijs ad Ordum/ þar hann seiger/ Þetta er Kaleikur hins nyia Tustamentis/ þar adrer hafa so/ Þetta er mitt Blod hins nyia Testamentis/ Þa er þo þetta j Raun r Sannleika hin sama Meining/Sem er þsse/ Ad j Kuölldmaltýdenne verde sannarliga veitt r giefed Blod Christi/ og med þui Blode þa verde styrkt og jngsiglad Testamentit Christi/ og sa eilýfe Madarinnar Sattmale vm fyrergiefning Syndanna fyrer Christum/huörn Sattmala Gud hann hefur fyrer sijns Sonar Blod og Dauda giört og vid Manneskiuna vppreist.

Fram yfer þetta/ þa kann eckert liosleyra og meir samhliodanda vera vorre Meiningu/ og vm þessa Kuölldmaltýd verda talad/enn Þ sem S. Paall seiger/ 1. Cor: 10. So sem vid Bössa tala eg/ Dæmed huad eg seige/ Sa Signade Kaleikur huorn vier blessum/ er hann ecke Hluttekning(edur Berging) Blodsins Christi? r ct. Hier seiger hann liosliga og med berum Ordum/ ad Brauded Þ

sem

sem broted er sie Lykame/og Kaleikur enn sie Hluttekning eda Berging Blodsins. Nu jata og medganga vorer motstödu Menn thad/ad thetta Grisku Ordkorn Kinonia/ j thessum stad Merke Neytslu ↄ Berging. Thar fyrer kann j Kuölldmaltyd Drottins ecke ad vera nockud annd ad enn hans eigenligur Lykame og sannarligt Blod/ enn ecke Teikn/ Merke eda Pyding hans Lykama/so sem their Gömlu ↄ nyiu Sacramentistar hallda.

III.

Framar meir seiger S. Paall 1. Cor. 11: Huör nu overdugur etur af thessu Braude/edur dreckur af Kaleik Drottins/ hann er sekur vid Holld og Blod Drottins. Nu kann eingenn ad verda sekur hallden vid nockurn thann Hlut/ sem ecke hefur j sier nema Mynd/ Merking edur Skugga/ og tho hann forgripe sig thar a/ tha er ei sem hann forsmae thann sama Hlut/huör af ollum er hallden haleitur og heilagur. Nu med thui ad thtta er so sem Postulenn seiger liosliga/ Ad huör hann overdugliga etur Lykama Drottins/hann er vid hann sekur/thar fyrer hlyt

ur eigenligt og sañarligt Hollð ↄ Blod Drottins ad vera j Kuǿlldmæltijdeñe/ Þuiad ef þad vœre ecke so/ þa kynne ein giñ ad verda sekur þar af/edur ad taka þad og drecka þad sier til Doms og fyr erdœmningar/ Jæ/ þad yrde þa ecke helldur j Raun og Sañleika misbrukad.

Þesse S. Pals Ord skilur Cypria-nus og eins/ þar hañ seiger/ Þegar þr Skurgoda Þionar ganga nu fra Dioful sins Formœringum og Alltare/og med-taka Lijkama Drottins j Kuǿlldmæl-tijdeñe/ med ohreinum Munne/ sem enn jlla lucktar af Skurgoda Fornum. Og S. Ambrosius/ þa ed hann straffade Theodosium Keisara/ epter þad mikla Mord og Mañdrap sem hañ liet frem-ia j Borgeñe Thessalonia/ þa hefur hñ eflaust meint til þessara S. Pals Or-da. Þuiad so seiger hañ/ Huǿrnen dirf-ist þu vt ad rietta þijnar Blodugar Hen-dur/og þar med ad taka a þeim allra Helgasta Lijkama Drottins? Huǿrnenn villtu taka þad dyrdmœta Blod Drott-ins þier j Munñ/þu sem af so storre Gr-imd og af Diofulsins innblæstre/ hefur so mikla saklausu Blode vthellt? Þar

fyrer

fyrer fär j burt hiedañ/ ✝ auk ecke þíñar Synd og Misgiörning hinn fyrra/ med añare stærre Synd ✝ Gudlastan.

IIII.

Christur seiger/ Þad er minn Líkame sem fyrer ydur verdur giefenn/ Þad er mitt Blod sem fyrer ydur vthellst. Nu skilia þad aller/ ad ecke er Braud fyrer oss giefed/ecke er Vín fyrer oss vthellt/ Þar fyrer hlytur j Kuölldmaltíjdeñe ad vera ecke alleinasta Braud og Vín/ helldur og eirneñ Holld og Blod Christi/ huört ed fyrer vorar Synder er giefed ✝ vthellt/ Ellegar mætte margur seigia/ ad ecke være Christi Líkame a Krossenñ negldur edur fyrer oss giefeñ/ helldr eitt huad annad. Og mz soddañ mote mætte og seigia/ ad ecke hafe Spamenn og Postular meint Blod Christi/ helldur eitt huad annad/ þa þeir kieña ad vier fyrer Bloded Drottins sieum leyster og frelsad er/ so sem Zacharias seiger/ 9. Cap. Þu vtlætur þína Fanga fyrer Bloded þíns Sattmala wr Gryfiuñe þar ecke ert Vatn jnne er. Og S. Petur seiger so/ Vier erum leysted fyrer Blod

þessi saklausa Lambsins/ z ecki

V.

Þar er einn frabærligur missmunur a mille þeirrar Neytslu z Bergingar Holldz og Blods Christi sem þeir Forfedur hafa haft/ eted z drucked adur fyrre en Christur var fæddur/ og a mille þeirrar Bergingar sem Christi Læresueinar hofdu/ þa ed han litt fyrer sinn Dauda jnn sette þessa Kuolldmaltijd. Ellegar hefde Christur ecke þurft jnn ad setia og skicka þessa allra helgustu Kuolldmaltijd og j henne ad lofa oss og giefa sinn Lijkama og Blod. Forfedurner z aller Riettruader þeir hafa Andliga eted Christi Holld og drucked hans Blod/vm huoria andliga Berging Christi talar Joh. 6. Nu er visseliga satt z oefad/ ad þessar Andligar Bergingar hefdu vier hlutakarar orded j allann mata/ lijka so sem þeir/ þo ecke hefdum vier haft þessa Kuolldmaltijd.

Þar fyrer/ofan a hina Andliga Bergjng Hollds z Blods Christi/þa er naudsyn ad vier j Kuolldmaltijd Drottins latum og þar med vera Lijkamliga Bergjng hans Hollds z Blods. Þar fyrer gi

óra

fra þeir Sacramentistar oriett/ ad þr giöra vr Testamente Christi ecke nema andliga Berging/eins ↄ Forfedurner höf bu/ↄ rœna so Christi Testamentum sinne tilheyreligre Virdingu.

VI.

Nær nöckur giörer sitt Testament/ þa plagar sa sem sitt Testamēt giörer ecke ad hafa oskilianlig tuiræd Ord/ edur Kieningar og Figuruligar Rœdur/ helldur lætur hañ þad so jmsetia med liosum og skilianligum Ordum/ so sem og þad er skipad og boded j Keisaraligum Lögum og margra annara þioda/ ad Testamenta skule med eigenligum skilianligum Ordum giördi vera. Nu er Kuölldmaltijden Guds Sonar Testament/ þar fyrer er þad visst/ ad Guds Sonur hañ hefur j Jñsetningu þessa sijns Testamentis ecke talad Figuratè/ ecke med Kieningum neinum edur myrkuum ↄ tuibentum Ordum/ helldur hefur hañ tal ad med eigenligum liosum og berū Ordum/ ↄ þar med jñsett sitt Testamētum.

VII.

Allar Greiner christeligrar Trvar/ þær erv med eigenligum og skyrum Ordum

framsettar fyrer Guds Christne. Þesse Lærdomur vt af Kuölldmaltijd Drottins er ein Grein christeligrar Truar / Þar fyrer þa er þesse Lærdomur vm Drottins Kuölldmaltijd oefanliga christeligre Kirkiu giefen og framsettur med eigenligum liosum Ordum / en ecke med neinum kienningar Ordum edur Figuratè sem Sacramentistar hallda.

VIII.

Sacramenta hins gamla Testamentis þau hafa vered Fyrermyndaner / Figur ur / Skugge og Þydingar þess nyia Testamentis / Þuiad / þ sem þar merktist fyrer Blod Yxans og annars Fienadar v vt þyddist / þad sama er nu j Raun og Sannleika fyrer Christum vppfyllt og fram komed j þui nyia Testamentinu / Þar fyrer ma Drottenlig Kuölldmaltijd ecke med riettu ad eins vera halldin sliett Minning edur Minnisteikn Lykamans Christi / alika so sem þa Madr giefur ödrum ein Grip til Minningar sinnar / Helldur skal hun halden vera fyrer eina soddan Kuölldmaltijd / þar sie ad Christur hann vtskipter sijnu Holde v Blode huar med hann forpliktar sig so sem fyr

ey

er annañ stadfastañ og visañ Pant vid sijna Vtualda / ad hallda þann eilijfa Sattmæla Nadariñar / huórn hañ hefur fyrer sinn Dauda vid þa vpp reist / t vnderbindst og lofar þar jnne einum og sier huórum sierdeilis óllum sijnum Velgiórningum.

IX.

S. Paall til Heb: 9. Þa ed hañ samañ ber þad nyia Testamentum vid þad gamla / þa setur hañ fram þessa Grein vr annare Bok Moysis 24. Capitula Þetta er Blod þess Testamentis sem Gud hefur boded ydur. Þessa Grein skal vel athuga / þuiad Sacramentistar þeir hallda ad Vpprune og Root þess Helgasta Sacramentis sie tekenn af almeñeligum Plagsid godra Vina / huórier j skilnad / þa gieta huórer ódrum Valete (sem Meñ kalla) til Miñingar / Eta og drecka huórer med ódrum. Og hier med vilia þair Sacramentistar tala so vnr fyrer Mónñ / ad þtta Sacramentum sie ecke þar annad eñ einfallt miñingar Teikn godrar Vinattu og Kiærleika / t ad Christur hafe þad ad eins hier til sett. Eñ Heilóg Ritning hun vottar allt añ-

ad vm Root og vppruna þessarar Kuölldmaltijdar / huar fyrer Christur hefur hana jnsett / og avijsar ad hun sie komen af Sattmala þeim sem var jgamla Testamentenu / Þar fyrer hlytr þsse Kuölldmaltijd ad hafa nockra Merking ꝛ Þyding epter Art ꝛ eigenligre Tegund hins gamla Testamentis.

Nu var soddañ Sidur j hia þeim gomlu / þa þeir villdu giora nockurn Sattmala / ellegar adurgiordañ endurnya / þa fornfærdu þeir eiñ Vxa / Af Vxans Blode baru þeir eiñ Part fyrer Gud og fornfærdu honum hañ alleina / Eñ þad sem þa afgieck af Blodenu / þui stockttu þeir yfer Almugañ / sem heyrde a Sattmals Orden / og þar var vid staddur. So sem nu skiede j þami tijma / ad til Stadfestingar Sattmalans var eingeñ hlutur hafdur nie brukadur / sa sem þydde eda merkte Blod / helldur sialft Blodid / sem Gude var offrad / og yfer Almugañ var stockt / Eins giorer nu vor Herra Jesus sa sanne Sattmalans Herra / sa sem siñ Sattmala hefur vid ofs reist og stadfest / a mille sijn ꝛ siñar Christine / hñ vtskipter ei nie giefur heñe nock

urs

urt añarligt Teikn / sem ad eins merkiæ skule hans Blod / helldur giefur hñ heñe sinn eigenn Líkama sannarligañ / huórn hañ hefur j Forn fœrt ✝ offrad til hialp rædis óllu Mannkyne / og sitt eigenligt Blod huórt vthellt var a Krosseñ oss til Endurlausnar. Og hañ vill petta af oss so hafa / ad vier alla tíma hóllduñ oss fastliga vid hñs Testament ✝ peñañ Sattmæla Guds / so ad vier styrkium ✝ stadfestum par med vora Tru.

Framar meir / þa skulu þesse Ord / (Pad er Blod Testamentisins) Ecke ódru vísi vndirstadeñ verda j þeirra Orda rietteligre Meiningu / eñ vm Þ sama Blod sem þa var fornfœrt og offrad ✝ yfer Folked var stóckt / so þar var eingeñ Vtþyding / eingẽ Kieñing nóckurs añars hlutar / eñ so sem Ordeñ vppa hliodudu og Meñ syneliga þar j hia Fornfœring uñe sau merktu og vndirstodu. Eins þa skulum vier hallda vm Drottenliga Kuóllumæltíd / Vier skulum skilia og vndirstanda Orden Herrans Christi einfallda liga j riettum Skilningе so sem þau hliooda / ✝ lata þau ecke vppa adra Meining beygd nie vtþydd verda.

X.

S. Johañes hañ seiger i fyrsta Pist-
le 5. Cap. Pesse er sa sem kiemur med
Vatne z Blode Jesus Christus/ Ecke
med Vatne alleina/ helldur med Vat
ne og Blode/ Og Anden er sa sem vit-
nar/ad Andeñ er Sañleikur. Þuiad
þrent er þad sem vitne ber a Jørduñe
Andeñ/ Vatned/ og Bloded / og þetta
þrent er til samans. Med þessum Ord-
um talar Postuleñ eigenliga vm þau Sa
cramenta sem Herrañ Jesus hefur jñsett
og skickad. Vatned merker þa Heilögu
Skÿrn/ so sem aller Lærefedur eru þar
vm samhliода. Þa er og þad an alls
efa augliost/ad Bloded merker Jñsetn-
ing þssa Sacramentis. Og i þessu tvei
mur Ordum jnnebindur z lykur Joh an-
nes bæde Sacramenten hins nyia Testa-
mentesins. Og er þetta ein agiætlig
Mals grein/ þar hañ seiger/ Christur
kiemur med Vatne og Blode/ sem hann
villde so seigia/ Christur hañ er sialfur
sañarliga i sÿnum Sacramentum nalæg
ur/ og hondlar þar vid eiñ og sier hvørn/
gÿfrer þar eiñ Sattmala vid oss/ jnn-
bindur

bindur sig við oss og samteinger / so að vier verdum eitt með hönum.

Þar næst seiger Johañes / Þetta þrent Vatned / Bloded / Andenn / er hier a Jörduñe / Þar med samteinger hañ þañ Heilaga Anda við Sacramenten / Alíka so sem S. Páll hann skrifar til Titum 3. Cap. Að j Sacramentonum fyrer Trúna verde oss til Eignar giefner aller Velgiörningar Christi / Ja / oss verda ecke alleinasta þar jnne Syndernar fyrer giefnar / helldur giefst oss og eirneñ Heilagur Ande sialfur / og hönum verdr nogliga j Skírneñe yfer oss hellt / so að hañ verke med oss / og vpkueike med oss eina nyia Hlydne við Gud og hans Ord.

Framar seiger hañ so / Og þeir eru þrír sem að vitna / það er / Skírnen / Kuöllðmaltíd Drottins eru þau Sacramenta / fyrer huör að Heilagur Ande hañ ber vitne / vm Christum / að fyrer sína Hlydne og Fornfæring / so sem fyrer adra fullnadar Borgan / Bitaling / hafe hañ leyst og frelsad oss fra Synd / Dauda / og giört oss Erfingia til eilífs Rietrlætis og Saluhialpar. Og þetta sama vottar og eirneñ Herrañ Christur

med þessum sýnum eigenligum Orduñ j Kuölldmaltýdeñe/ ad hann þui giefe oss sitt Blod ad drecka/ad það sie Vitnisburdur þessa sýns eilýfa Sattmala huörn ad Faderen hefur fyrer vthelling sýns Sonar Blods vid oss og sýna Christne vppreist.

Og yfer allt fraũ er þta vel ↄ vandliga merkianda sem haũ seiger/ Bloded ber vitne/ Bere það nu vitne hier a Jörduu/ þa fylger epter obrigdanliga/ ad þ verde j Heilagre Kuölldmaltýd sannarliga nalægt og medteked ad vera. Þar fyrer kann þetta Blod sem hier a Jörduñe ber vitne ecke ad vera nöckur Figura Skugge/eda það sem fyrer eitthuad aũ ad er kient og merkt/ Ecke kaũ það helldur ad vera fyrergiefning Syndaña/ecke helldur það Andliga Samneyte Heilagra/ huar med Christur fyrer sýn Heilaga Anda byr og er med oss/og giörer oss ad sýnum eigenligum Lidum og Limum/ Helldur hlytur þetta ad vera hñs sialfs eigenligt Blod/ það sem wt rann a Krossenum/og verdur medteked ecke alleinasta j Truñe/helldur og eirnen med tMuñnum j Kuölldmaltýdeñe.

þess

Þessare agiætre Mælsgrein / skulum vier vel og vandliga vihalda. Þuiad hun samhliodar miög vel vid Jnnsetning ar Ordenn Herrans Christi / og vilegg ur þar med S. Pals Ord. Þuiad þar S. Pall seiger / Þesse Kaleikur er nytt Testamentum j minnu Blode / þad vt talar S. Johannes med þessum hætte / Blod ed vottar / Edur so / Bloded er Vitne þess nyia Testamentis / fyrer huört Blod þad nyia Testamentum sa Mada rinnar Sattmale / sem Gud hefi vid oss giört hann verdur stadfestur og fullkomnadur / fyrer Daudann / Bloded og Fornfæringena Christi.

Og þad er so ad sia og merkia / sem ad þesse Ord sie likt Ordum hins gamla Testamentesins / Þetta er Bloded þess Testamentis sem Gud hefur boded. Þuiad alika so sem þad Testament og sa Sattmale sem Gud batt og endurnyade vid sitt Folk fyrer Bloded / þa þad var Gude fornfært / r yfer Folked stockt / vard þar med stadfestur / So skiedur þ enn nu hier a Jordunne / ad sa Sattmale sem Gud hefur fyrer þann allra dyrmæt-

ásta Paut Hollds og Blods Christi við oss vppreist og giört / sa Sattmaale verdur j Drotteñligre Kuólldmaltíd við huórn t eirñ af oss / fullkomliga stadfest ur / so ad vier meigũ obrigdanliga þar oss vppa reida.

Þar fyrer vilium vier lata oss nægia og til frids vera med liosa og einfallda Kenning Herrans Christi Orda / og slijfa þar við / enn lata fara og yfergiefa þær smasmugligu skarpfundnu og fögru Vtlydingar / sem vaxnar eru og komnar af Mañligre Skynseme / t trua þiñ ecke / Þulad þær leida oss fra sönnum Grunduelle Ordaña Christi / eñ vtleggia alla Hlute / vppa Figurur einar / Ordaskieñingar / t añarligar Vtlydingar.

Sa hae Schole til Leipzig og Wittenberg.

Med rieftu avijta Meñ þa alla sem framar og meir epterfylgia og trua siñe Skynseme / helldur eñ sönum t aluarligum Ordum Guds Sonar vors Lausnara Jesu Christi / þeir ed þau vtleggia t lyda epter sijnum Skilninge / ad þau

skulé

skule skilen vera Figurate/vm fraveranda Líkama Herrans Christi/ og ad j Kuøll dmaltijdene skule Men ecke halda amm ad ad vera eñ sliett og einfallt Braud ꝛ Vijn/ af þui ad þeir med Natturligu Skilnings Liose sjnu kuña þad ecke ad skilia nie fyrer møguligt ad halda/ ad Herrañ Christe hafe j fyrstu Kuøllduaal tijd sañarliga gietad veitt eda giefed sjnum Læresueinu sin Líkama ad eta og dtecka vnder Mynd Brauds og Vijns/ huørn Líkama hañ a Krosenum Forn fœra villde/ og þad Bloded sem hann a Krosenum villde vthella/ Eins halldꝛ þeir og eñ j Dag omøguligt/ ad hann j Sacramentenu giefe sin Líkama/ huør ed vorra Synda vegna var Fornfærdur og sitt Blod sem vthellt var fyrer oss/ huørn Líkama hañ hefur med sier vpp numed j Himenen/ og sett hañ til Guds Fødurs hœgre Handar/ad hañ sie nu naa lœgur j Sañleika/ og verde giefenn med Braude og Vijne ad eta og drecka øllum þeim sem neyta Drottenligrar Kuøllda maltijdar/ Þetta halda þeir ꝛ seygia ad vera omøguligt/ og leita vpp fiølda oBiꝛ kuæmeligra Orda ꝛ Meininga sem par

af vilia koma/ ef ad Menn vilia truæ þui ad Líkame og Blod Christi sie sañ-liga nalægt j Kuölldmæltijdeñe. Og nu þui ad soddan Absurda vilia ecke lijdast epter Mañligre Skynseme/ þa vtleggia þeir Ordeñ odru vijs/ ad þau skule merkia fraveranda Líkama Christi/ huor ed er a himnum vppe/ huor ed alleinasta skal þydast og merkiast fyrer þesse Elementa Brauds og Vijns/ og ad Menn meige hañ til sijn taka med huganum æ Truñe og neyta hans so Andliga.

Þetta allt virdest fyrer Mannligre Skynseme vel sagt/ og þeñan Lærdom skryda, þeir og pryda med fögrum forblomodum Ordum og Epterlíkingum/ so ad Skynsemiñe (huor ed ogiarna hellbur sig vid Guds Ord/ og lætur sig ecke þar vid binda) synest þetta vel truanligt. Huar fyrer ad þesse Opinio og Meining sem so er samhliodande mañligre Skynseme hun fellur j Gied so mörgum/ einkum þeim Lærdu og skarpuitru/ og líkar þeim forkunnar vel.

Eñ ef vier vilium læra leida oss so langt og vijdt/ ad vier j Greinum vorr ar christeligrar Truar/ vilium ad eins a-

lijta Natturu vorrar Lios og Skynseme/ og hallda þad eina (eñ ecke añad) fyrer rietta og satt vera/ sem Natturañ vor kañ ad skynia/ og heñe þiker mögu ligt/ þa munum vier ecke mörgum Truariñar Greinum vm sijder hallda epter ospilltum.

Nu er Euangelium og Christendoms sins Lærdomur ecke nöckur Nlaña Lærdomur/ af Natturlegu Liose Nlañligrar Skynsemdar samañ settur og spuñeñ/ helldur er hañ fyrer Soneñ Guds/ af hans oseigañligre Nad os opeñberadur/ og os er skipad ad vier skulum hönum trua. Þar fyrer skulum vier ecke þeñ añ Lærdom hid allra sinasmugligasta med vorre Skynseme meta eda mæla/ vega eda vigta/ helldur eigum vier sañarligum Guds Sonar Ordum Nlagt ad giefa/ og þeim ad trua fullkomliga vm huörn Fadereñ hefur so talad og sagt Nönum skulu þier hlyda/ So sem hañ villde so sagt hafa/ Natturligt Lios Nlanligrar Skynsemdar og Visku kann ydur ecke ad hialpa/ þesse mijn Sonur sem er mitt eilijft Ord/ mijn eigenlig Nynd/ sem veit öll mijn heimug-

sig Rad/og allan minn Villa fullkomliga sier og skilur/ og ydur kann ad vnderuijsa og kiena minn Vilia j Sannleika so myked sem ydur er þörf a ad vita/ og ydur er j ydar Veykleika moguligt ad vnderstanda/ huor þad mun og hid truligasta giora/ Þessum (sage eg) skulu þier hlyda/ þa munu þier rata a hid riette/ vppa hans Ord meige þier ydur fullkomliga forlata/ þuiad hann er Sannleikurenn sialfur.

Enn þesse Sonur Guds eilijfur/ þa eb hann villde skiliast hier vid sijna Postula/ og su Stund var komenn/ ad hann skyllde preyta vid Daudann sialfann/ vid Reide Guds ok oll Helujtanna Porthlid/ þa akt ar hans Hegdaner Ord og Giorder voru bcke af neinu Gamme/ heldr af fullre Alnoru/ þa talar hann so vm Braudid (hut hann hafde Blessad og Broted ok riett ad Postulonum/ og skipad þeim ad taka þ sier j Munn ok eta þad) med þessu Ordu/ Þad er minn Liskame sem fyrer ydur verdur giefenn. Sömuleidis vm Dijnet j Æleiknum/ af hnorrum þeir attu aller ad drecka/ þa seiger hann so/ Þesse Kaleik ur er

ur er mitt Blod/hins nyia Testamentis/huort ed fyrer ydur verdr vthellt til fyrergiefningar Syndaña. Og hñ hefur þa framar meir bifalad þeim/ ad giöra þtta osialldañ j christeligum Söfnude/t ad miñast hans þar med.

Þesse Rædr hefur Postulonum matt þikia miög vndarlig / Eñ af þui þeir heyrdu og sæu þesse Ord tölud mz storre Aluöru j mote hans seinustu Kuöl og Pijnu/ þa hafa þeir og so lijka skilet t vnderstaded þau aluarliga/ t truad hñ og ecke laated Skynseme sijna og huxaner hrinda sier þar j fra/ Og þar sem þr hafa kient og predikad/ þa hafa þeir bodet t skipad ad þta skyllde so halldast/t ad Meñ skylldu þessu trua/so sem liost er ad skilia af S. Pæls Ordum/ þar hañ segier/ Af Drottne hef eg þad medteked/þad sem eg kienda ydur/ Jtñ ad þeir sie seker j hollde t Blode Drottins sem þad Blessada Braud overdugliga medtaka: So beijssast t þetta hid sama af langiædligu og stödugu Samhellde þeirrar ellstu Kirkiu edur Christne/ epter Postulaña Daga/ huör ed stad fastliga hefur : halldet og truad / ad j

Kuölldmaltijd Drottins være sañarliga nalægt hans Holld ꝛ Blod.

Par fyrer hefur þesse Kuölldmaltijd æ og alla Tijma heidrud vered/ ꝛ halldenn mz storre Virdingu Audmykt ꝛ Gud hrædslu/ an allrar Vanbrukanar/ Og soddan stadfasta Tru hafa þr haft hier vm ad Holld og Blod Christi være þar nalægt j Sacramentenu/ad þr enu Christnu vrdu fyrer þeim Romuerska Keisara eitt sinn falskliga aklagader og rægder/ad þeir j sijnum Samkundum/ sem þeir hielldu a Naturnar fyrer Dag Chuiad fyrer sökū Otta ꝛ hrædslu þordu þeir ecke a biortum Dögū saman ad koma) þa æte þeir Mans Holld og drycke Mans Blod/og bynde þar med sig til samans med Suardögum/ ad hafa og hallda brodurligt Samþycke/ ꝛ kuadu þeir sliꝯt horfa til vppreistar j mote Veraldligu Valldi/ nær sem tækeligur Tijme giæfest. Þesse hrædeligur Rogburdur heideña Maña hefur af önguu efne komed/edur þurft ad koma/ef þeir Christnu hefdu hallded Braud og Vijn ecke ad vera nema sliett Elementa ꝛ Teikn/edur Merking fraueranda Hollds og

Blods

Blods Christi/eda hefde j hia þeim Christnu þesse Ræda ecke vered almeñelig j þañ Tijma/ad j Kuøllldmaltijd Drottins medtæke þeir og æte sañarliga Holld og Blod Jesu Christi nalægt/ huøria Rædu þeir Rogs menn sijdañ færdu vt j eina Holldliga Lijkamliga Meining/ þa griñu og ogudligu Tijranna/ þar med ad vppæsa og eggia til Ofsoknar vid þa Christnu.

Nu mz þui ad Herrañ Jesus hñ hefr þesse jñsetningar Ord talad med mijkillre Aluøru/r Postularner hafa þau fyr er aluarliga Rædu vppteked/ eñ ei fyrer soddañ Rædu hallded/ sem tølud er mz Fundingum/ Figurum og Kieñingum/ helldur einfalldliga epter Ordaña hliodan/so sem j Guds Christne hefur æ og alla tijma kient og hallded vered/ þa er þar af liosliga bert og augliost/ad j Kuøllldmaltijd Drottins sie ecke alleinasta tomt Braud og Vijn/helldur Lijkame Christi og hñs Blod/epter Ordaña hliodan/ þo ecke med Holldligum Kiøtligum hætte þreifanligt/syneligt/helldur med leyneligum dasamligum hætte r oransakanligum. Þa kiemur hier ein

Spurning/ huört betra lagligra og oe
hættara sie/ þessum alleina vijsum full
komliga sañordum/ kröptugum og al-
mattugum/ og þui eilijfa Orde Fódur-
sins vorum Drottne og Lausnara Jesu
Christo ad trua/ og þeim Ordum sem
hañ litlu einu fyrer sijn Dauda hefur af
hárme hugar/ þo med mijkillre Aluöru
j þessum jnnsetningar Ordum rædt og
talad/ og huört vier skulum hallda þad
fyrer vijst og satt sem hañ talad hefur
† hans Postular hafa teked vid/ † Gud
spiallameñerner mz S. Pæle hafa sam-
saga vm Orded/ og med samhliodande
Ordum vppskrifad/ og þad sem af chri
steligre Kirkiu alla tijma hallded hefur
vered/ med aluarligu Samhellde/ fyrst
so er ad þad er ecke samhliodar vorum
Skilningar vitum/ og vier kuñum þad
ecke med vorum Skilninge ad grijpa/ me
ta og mæla/ huörneñ og med huöriums
hætte þetta meige skie og verda. Eda
eigum vier j Truariñar efnum (þau ed
yfer ganga allañ Skilning/ og eru af
sialfum Jesu Christo openberud) at taka
Rad hia vorre Nætturligre, Skynseme/
og huad sem ecke samhliodar vid vore

Skyn-

Skynseme/ og henne synest omöguligt/ edur kañ vera heñe synest þad vera a mote einhuörre Grein christeligrar Truar/ eigum vier þa þessu öllu j burt ad kasta og hallda þad fyrer Osañinde? Edur vtleggia og þyda þad a annann hatt? So þad samhliode vid Mañligañ Skilning/huör ed Meistare vill vera j Ritning uñe/og allt vill hafa epter sjnum Skilninge/ þad hönum möguligt og truanligt þiker?

Þegar vier verdum þañeñ og med sodan hætte adspurder/ þa hliotum vier ad medkieña/ og j vorre Samuisku ver dū vier neydder þar til/ ad jata t openberliga ad seigia/ ad tilheyreligra og ohættara sie oss ad trua hönum sem þad Natturliga skilnings Lios med Manneanum skapad hefi/ helldur enn vorre skynseme skapadre og giördre / einkum med þui/ ad þad skilnings Lios er sialft Finitum/endanligt/og hefur Mata t tak mörk/huörsu hatt og vijtt þad kañ sig vt ad breida og rietta med sinne Skynseme/huör Skynseme og Skilningur epter Fall vorra fyrstu Forelldra hrædeliga er formyrkuadur og blindur ordeñ.

Mis. Ei

Enn Herrañ Christus/med þui ad hñ er Almattugur Gud/hañ hefur ecke eñ helldur veit hann marga Vegu/huörneñ hañ kann nöckurn hlut ad giöra/ þann hañ vill giört hafa/og huad hañ hefur lofad/so ad eingiñ Finita Natura endanlig Nattura kañ þad ad giöra/og eckert natturligt Skynsemeñar Lios kañ þad ad vnderstanda eda skilia/ Og j slijkum efnum þa er huör skynsamlig Skiepna skylldug sijnum Skapara (huör alleina er vijs/Almattugur/sañordur)oefasamliga ad hlyda/ t hñs Ordum fullkomliga ad trua/ og ad hafa Taum a sinne blindre Skynseme/ so ad hun vœne ecke sñ Skapara osañinda/eda late sier þikia ad hun sie vijsare eñ hañ/t vilie þar fyrer burt skwfa þui öllu sñ heñe þiker omöguligt vera/t ecke samhliodar vid hennar skilnings Lios.

Fyrer þessar og adrar fleire Greiner t Skynsemder þa höllduin vier so og truum med einföldum Skilninge og audmiukre hlydne/ Ad mz þui vor trufastur Herra Jesus Christus sannur Gud og Sonur Mariu/ hñ nefner þad Blessada Braud/ sem hañ riette ad Læresueinonum/

um/ † lætur að oss riett verða fyrer þien arans hendur/ huört vier og medtökum og etum/ það sama Braud kallar hann og seiger að vera sitt Líkama/ huör fyr er oss er í Daudann giefen/ og það sama Víned huört hann blessade/ og enn lætur blessa í Kuölldmatíden/ og oss veitest og giefst fyrer þienarans hönd/ það nef ner hann sitt Blod sem fyrer oss var vt hellt til fyrergiefningar Syndanna/ So að hann oss í þessu Blessada Braude og Víne sannarliga nalægur/ fæder oss og dryckiar med sínu sannarligu holldi og Blode/ecke med Líkamligum edur nátt urligum hætte/heldur með sierligum da samligum hætte/ huör ed fyrer vorre Skynseme og Skilninge er huleñ og fol gen og oransakanligur/ þo so/ að Braud blífur Braud/ og Vín blífur Vín/ bre ytande ecke vm sína Substantiam † Veru. Og vier giefum vorum Drottne † Lau snara þa Æru/ það hann sie sannordur † hallde það hann hefur lofad/ hann sie og líka so kröptugur † almættugur/ að hann gietur vel veitt það sem hann hefur oss lofad og tilsagt. Sialfa oss med öllum vorum Skilninge og allre Skynseme gie

sum vier fangna fyrer hans Sannleiks Ordum / og truum peim j allan mata / og slæum fra oss ollum onytsamligum Prætum og Spurningum / huorneñ pet ta eda pad meige moguligt vera.

Vora Truargrein vm Uppstigning Herrans Christi til Himna / og hans setu til Guds hægre Handar latum vier bliſſa j ſinum riettum Skilninge og virdingu / t truum stadfastliga / ad j pessare dasamligre Samteingingu Guddomligrar og Manndomligrar Natturu / pa bihallde huor Nattura sinu eigenligu Edle / sier deilis / j pessare oadskilianligre Personu vors Herra Jesu Christi / so pad hin bæde sannur Gud og sannur Madur sitie til Guds hægre Handar / uppfylle Himen t Jord / og ad han a sinum odaudligum forklarudum po eigenligum sonum holldligum Likama / bihallde Art og Edle Mannligrar Natturu / huor ed eige er j ollum Stodum oendannlig / en samt giefur hann hier a Jordune j sinne Heilagre Kuolldmaltid / oss ollum og huorium t einum sinn Likama sem fyrer oss var giefen og sitt Blod sem fyrer oss var ut hellt / med Braude og Vine / epter sinu

Orde

Orde og Jñsetningu og Fyrerheite/ Og hañ samteinger sig so nakuæmliga Vidur alla þa sem hañ/ asamt ollum hans Velgiörningum til sýn taka med truudu hiarta/so sem þr hefde medteked ↄ feinged hans Lykama og Blod / þar þeir j Sacramentinu Munliga bergia syneligu Braude ↄ Vyne.

D. Selneccerus.

So skrifa þeir Heilogu Gudspialla menn/ Mattheus/ Marcus/ Lucas/ og S. Paull Postule/ 1. Corinth. 11. Cap.

Eg hefe af Drottne medteked þad sem eg hefe yfur feinged. Þad ad Herr añ Jesus a þeirre Nottu sem hann var suikeñ/ tok hañ Brauded/ giorde packer braut þad og sagde/ Taked/ eted/ þad er minn Lykame/ sa fyrer ydur verdur gicfeñ/ Giored þad j mjna Mining. Lyka eireñ Kaleikeñ/ epter þad hañ hafde Kuolldmaltydena eted/ seigande/ Þesse Kaleikur er nytt Testament j mjnu Blode/ giored þetta so opt sem þier dreked þar af/ j mjna Mining.

Epter þessum Innsetningar Kuölldsmaltijdarinnar Drottins vors Jesu Christi Ordum / þa skulu allar Huxaner / allar agreiningar Prætur og Disputeran er greidast / sem ad til fallnar eru ✝ fall a kuña j þessu efne / Og sie so giört / þa falla þær nidur ✝ verda ad ónguu.

Fyrsta Villa og Agreiningur er þrra sem af Sacramētinu giöra ecke anad eñ Bert ✝ Blautt Teikn / an sañrar nalægdar / og an Lijkamligrar Bergingar Holldz og Blods Christi. Þar næst eru þeir sem kieña Transsubstantiationem / þad er Umbreyting / Umskipting / og hallda ad Braud bliffe ecke Braud / helldur umbreyteft þad med öllu j Holld / Og mz þessare Villu hafa þeir Papistar margar Villur og Afgudadyrkaner vppreist og skickad j Panadomenum. Item / þar eru og adrer sem ad hallda / ad alleina þeir Riettruudu og Verdugu / eñ ecke þr Overdugu berge Holldz og Blods Christi. Item / hiner og / sem ad medkienna nalægd Holldz ✝ Blods Christi / eñ seigia þ verde alleina fyrer Hugreñing Mañsins / þær stigie vpp j Himineñ / og medtake þar Christi Lijkama med Trunne.

Enn

Ēn Christur/Gudspiallameñemer/ᵗ S. Paall/ og aller sañer Lærefedur og riett christner Meñ þeir vita þad/ᵗ kieña so ad j Sacramente Alltarissins giefest og veitest sañur Christi Líkame og hīs sañ arligt Blod/vnder Mynd Brauds ᵗ Vīns/huórt vier christner Meñ etum ᵗ dreckum/epter þui sem Christur sialfr hefur þad jñsett ᵗ skickad.

A þessu stöndū vier stadfastliga/þetta trunum vier/ þetta kiennum vier/ ad Meñ j Sacramentinu sañarliga til sīn medtake Herrans Christi Holld ᵗ Blod. Ēn huórneñ slíkt skiedur/edur huórneñ edur med huóriu mote hīn sie med Braudenu/ þad vitum vier ei nie skynium/ vier eigum þad og ecke ad vita. Guds Orde skulum vier trua/og setia hönum huórke Skamt nie Maata nöckurn. Brauded siaum vier med Augonum/ enn Ordenn heyrum vier med Eyronum/ ad þad sie Christi Líkame/ Ecke so sem þa Braud er j Körf/ eda Vīn j Könnu / helldur so sem Christi Ord hlioda/ Þad er mīn Líkame/ þad er/ ad vier j Kuólldmaltīdenne Christi etum ecke einfallt Braud/ helldur Líkama Christi sem fyrer os

var giesen.

Vier höllum ad j Kuölldmaltijd Drottins sie tueir hluter/sa fyrre sem er allra haleitastur og Naudsynligastur/ pad eru pesse Ordenn/ Medtaked/Eted pad er min Lijkame. Hitt annad er Sacramentum sialft/og su Lijkamliga Bergingenn Hollds og Blods Christi. Orden verda fyrer Heyrnena alleina jnnpryckt j Hiartad/so sem pau hlioda/ Min Lijkame husr fyrer ydur verdur giefenn. Og petta er nu su Andliga Bergingen. En pad huad giefed verdur ! medteked j Sacramentenu/pad er og kallast Lijkamligt/sem er/Medtaked/Eted pad er minn Lijkame. Huor hann nu Lijkamliga berger Sacramentis an pessara Orda/ og an soddan Andligrar Bergingar/hann fær par af ecke alleinasta eckert Gagn/ helldur Skadsemd/so sem S. Paall segger/ Huor hann etur pad Braud overdugliga/ sa er sekur vid Holld og Blod Drottins. Og med pessu mote pa höfum vier huortueggia bade pa Lijkamligu Bergingena/og pa Andligu. Nuu urinn hann medtekur Christi Lijkama/pui ad hann kann ecke ad medtaka Orden eda

ur pau

tir þau að eta/og hann velt ecke hvað hún etur/hönum smackar það allt öðru vísi en Christi Líkame: Enn Hiartað það höndlar Orðed med Trúne/og etur það sama í Trúne Andliga / sem Munnurinn etur Holldliga edur Líkamliga.

Þannen truum vier nu at medkiennum/ að Holld og Blod Christi sem fyrer oss er giefed og vthellt/sie ecke alleinasta nalægt í Sacramentenu/ helldur og eirnen giefst það í Braudenu/at verdr þar munnliga eted og drucked af Verdugum og overdugum. Astæda at Grundvöllur soddan Truar eru Orden Christi/ Medtaked það/at eted það/það er mitt Líkame Drecked/það er mitt Blod. Samt sem adur blífur Braud Braud/og Vín blífur Vín/ og vmskiptest ecke nie breytest í adra Natturu/so sem kienna Papistar/ helldur þa bihelldur það sine Natturu Art og Edle/og er Braud fyrr og síð. Þar fyrer seigum vier ecke að Brauded verde að Christi Líkama/ helldr að mz Braude/edur vnder Braudenu/ edr í Braudenu þa sie Herrans Líkame nalægur/og þar verde hönum vtskipt/at þar verde hún eten. Og soddan Truar grun-

nauðsyn og Ástæda þa eru S. Pals Ord 1. Cor. 10. Sa Blessade Kaleik ur husrium vier blessū/er hū ecke Berging Christi Blods? Og Brauded þ vier briotum/er þad ecke Berging Drottins Lykama? Fyrer soddan Neytslu og Berging Holds og Blods Christi/ nær hun skiedur j riettre Tru/ þa verdū vier jnnplantader Christo/so ad hann er med oss og vier med hönum.

Enn af þui ad ecke kunnum vier ↄ ecke eigum vier ad vita af þessu/edur hier epter ad grenslast/ huörnen þetta verde/ þar fyrer meiga Menn so tala/ Vnder Braude/J Braude/edr/Med Braude/ Huar med ad alleina vorttast/ad eingen vite huörnen þetta skiedr/ eū þo j Sanleika sie Christi Lykame þar nalægur/ og þar verde hans neytt:

Nu so mykid sem ahrærer þa Rietrunadu/þa neyta þeir Christi Holds og Blods bæde Lykamliga ↄ so Andliga/ med Munnenum/ og med Trunne: Enn hiner Vantrunadu/ þr neyta þess alleina holldliga med Munnenum/ an riettrar Truar/ þar fyrer seiger S. Pall/ 1. Cor:

Cor. 11. Huór overdugliga etur af þessu Braude/ edur dreckur af Kaleik Drottins/ hann er sekur vid Holld ⁊ Blod Drottins/ og etur og dreckur sier sialfum Doms afelle. Hier þuert a mote kiennar nu hiner/ ad Braud ⁊ Vijn sie alleinasta Merking Hollds og Blods Christi/ en allrar nalægdar/ ⁊ fyrer vtan alla Neytslu og Berging Christi Hollds ⁊ Blods Líkamliga med Munenum. Peir halda og eirnen ad þad verde medteked alleinasta andliga med Trune/ so sem þad Christi Líkame være nalægur/ þar hann er þó ecke/ helldr sie hann a Himnum vppe j einhuórium sierligum stad. Jtem/ Peir hallda ad þeir Vantruudu medtake ecke Holld og Blod Christi. Þesser allar hafa j Euangelio huórke Rót nie Grundvóll til sijns ⁊Mals/ helldur dæma þrvm Christi Ord alleinasta epter Mannaligum Skilninge og Skynseme. Euangelium seiger/ ad Christur sie vppstijgenn til Himna/ og sitie til sijns Fódurs hægre Handar. Þar fyrer (seigia þeir) er hann ecke Líkamliga j Kuólldmaltijdenne. Líka sem være hægre Hónd Drottins j einhuórium einum sierligum Stad a Hima-

tum / huar eð Christur skal sitia elga / þar þo hægre hönd Drottins er allstad ar a himne og a Jördu. Eg vppfylle himen og Jörd / seiger Gud hia Spamannenum.

Þannnen standa nu stöðug þesse Ord (Þad er mitt Líkame) huad sem huör seiger / Og huör hann blýfur við þesse Ord / sa fer ei villt. Hiner adrer falma og preifa / leita Þræta og Disputera jafnan / enn kuña þo ecke ad verda fulluisser. Og er þetta fullkomliga satt / ef þad meiga aller / huör mz öðrum jata ef við urkienña / lýka nu eirneñ þeir sem Orden Christi vtleggia og þyda öðru vijs enn þau hlioda / Aller þeir hafa önguann godañ Grunduöll vppa ad standa / ef eingin Sañinda rök til sinnar Meiningar / eda huad þeir eige ad hafa og hallda / ef þr blýfa ecke við þesse Orden Christi (Þad er mitt Líkame) Og þo ad Meñ grunde og stunde hier vppa leite og ransake med allre þeirra Skynseme ef skarp uitre Kuñattu / heyre og vnderstande all ar Þydingar og Meiningar / þa skulu þr þo verda ad seigia vm sijder / ad þeir skilie ecke meir vm þeña haleita Leyndardom /

ardom / enn þa þeir toku fyrst til. Huor hañ vill þesou ecke trua / giefe hann sig litla stund j Disputeraner og Prætur / þa mun hañ finna / Jæ hann mun sañliga reyna / ad þad sie ohættast og best ad bihallda Ordum Christi so sem þau hlioda / og ad trua þeim einfalldliga / Þar til hialpe oss vor liufe Lausnare Jesus Christus / huor ed sijna Kuölldmaltijd hefur med klarum liosum Ordum jñsett og skickad oss öllum til huggunar og Truarstyrkingar.

Apologia þeirrar Bokar sem nefnest Concordia.

Vier kiennum so / ad hölldū / epter obrigdanligum Ordum Herrans Christi / ad j Kuölldmaltijdinne sie tuöfalldlig Neysla og Bergung / Ein Andlig / Annar Munnlig edur Sacramentalis / Þuiad j þessare Truargrein vm Kuölldmaltijdina / þa hölldum vier / þa Munnligu Bergingena og Sacramentis Bergingena fyrer eitt ad hlid sama.

1 Su Andliga Bergingen / hun skiedur fyrer Truna / sa sem truer ad Christr hafe giefed sig j Daudañ fyrer oss / og hafe sijnu Blode vthellt fyrer oss / til fyrergiefning

ningar Syndanna/ og ad hann skeinke og giefe oss sialfann sig med allre Arnan og öllu godu þui sem hann hefur fyrer sinn Dauda ↄ sitt Blod vtuegad ↄ forþient/ huörs vegna Gud hann er oss nadugur ↄ giefur þad eilyfa Lyf.

Þesse Munnlig edur Sachramentislig Berging Holldsins Christi/ er j Drottinligre Kuöllomaltyd sannarligur Lykame og sannarligt Blod Christi/ huört af öllum verdur eted og drucked þeim sem neyta þess Blessada Brauds og Vyns/ og verdur medteked af þeim Riettruudu til vissuligs Pants ↄ Verkes þeirra Salu hialpar/ og ad Christur hann sie med þm og verke med þeim/ En af þeim Vantruudu verdur Þ medteked þeim til Doms og Fyrerdamningar lyka Munliga so sin Jnsetningar orden liosliga hlioda Taked og eted/ þad er minn Lykame/ Taked og drecked/ Þ er mitt Blod ↄ ekj huör Ord vegna þeirra Vantruudu og Overdugu ecke bregdast nie vmbreytast/ þo þeir medtake þad sier til Doms enn ecke til Lyfs.

11 Vor Mening er ecke/ ↄ alldrei hafa nockrer af oss til so kient edur skrifad/ ad

soddann

ſoddan Munnlig Sacramentis Bryting hun verde med ſoddan hætte ſem vorer Motſtódu menn Sacramentiſtar herma vppa oſſ/og giefa oſſ Skulld fyrer/ſem er/ ad lýka ſem Brauded verdur med Munnenum Holldliga og Lýkamliga eted/ſo verde j ſama mæta Lýkamenn Christi eten Munnliga ↄ mz Holldligum hætte/So tólum vier ecke/ Þuiad ſo mýked ſem Þad Bleſſada Braud ahrærer/ þa veit Munnurin og ſmackar huad hann etur/ Hier a mote/ſo mýked ſem ahrærer Lýkaman Chriſti/ huór ed epter rietttre Sacramentis Vijſu er ſamteingdur og eitt orden med Braudenu/og þar er ſann liga nalægur/ og þar verdur medtekenn og eten Munnliga epter Sacramentis vijſu (ſo ſem Orden hliooda/Eted/þad er min Lýkame) þa ſmackar ↄ ſinnur Natturligur Munur alls eckert huad hann etur. Þuiad ecke er Lýkamenn Chriſti ſoddan Natturlig Fæda/ſo ſem Brauded er fyrer ſig/ huórt Munnurenn ſmackar og vm huórt hann kann ad dæma/ Helldur er hann ein Himneſk Fæda/ Yfernatturlig/huór ed fyrer Natturligann Smeck Munnſins ecke verdur fundenn.

J annan mata/ þad Blessada Braud fyrer sig edur j sialfu sier/ so sem þ verdur med Natturligum Munne eted/ ↄ funded/ huad þad er/ huórnen þad smackar so kiemur þad j Mannsins Lijf ↄ Naga og verdur þar melt ↄ fortærdt/ so sem Augustinus seiger/ Panis ad hoc factus jn accipiendo Sacramento comsumitur: þad er/ Brauded/ huórt til þss er giórt/ þad verdi j Bergingu Sacramentesins fortært. Enn vm Lijkaman Christi er ecke so varid/ han kiemur ecke j Mannsins Maga hann melltist ecke nie fortærist med soddan hætte.

iii. J þridia mata (med einu Orde ad seigia) þa skiedur Bergingen þess signada Brauds/ fyrer sig/ epter Holldligum ↄ Lijkamligum hætte/ Enn Bergingh Lijkamans Christi/ huór id Sacramentaliter/ þad er/ vppa Sacramentis vijsu/ er vid Brauded samteingdur/ hun skiedur j ónguan mata epter soddan Lijkamligum Holldligum hætte. þuiad Samteingingh Christi Holls og Braudsins/ hun er ecke Holldlig/ og ecke natturlig/ helldur epter Sacramentis vijsu/ og yfer alla Natturu/ og himnesk. Þar fyrer

þa

þa verdur þesse Neytsla og Bergingen Holldsins Christi Nuñliga/ edr Sacramentaliter/ enn ecke med Natturligum Líkamligum eda Holldligum hætte.

iiii J fiorda mæta/ Nu þo ad Nuñur Mañsins/ j soddan Sacramentisligre edur Nunnlegre Bergingu sinne ecke til og vite ecke huad hañ etur/ þa veit Truen̄ þad/ hun skilur þad/ huór ed truer Ordonum Christi/ Taked/eted/ þad er minn Líkame/ hun veit fyrer vísst/ þ er eflaus/ad j Nuólldmæltijdenne veite þ giefe Christr mz þ jafnfrāt þui signada Baudesin̄ sañañ Líkama/epter Ordaña hliodan. Og þott þeir Vantruudu þ o verdugu gange hier til/ þa hindrar þeirra Vantru og overdugleike ecke par/ so þeir þar fyrer ecke mztake nema einsam allt Braud og Vín: Þuiad vegna þeirra overdugleika/hindrast ecke Christi Jñsetning/og ei helldur raskast þetta Sacramentum/helldur blýfur þad statt og stódugt so vppa eiñ veg sem añañ.

v Herrañ Christus/ hañ hefur sierligar merkeligar Greiner haft/ huar fyrer hñ j sinne heilagre Nuólldmæltijd vill sedia og dryckia mz sijnu Holde og Blode

ecke alleinasta Sælena / helldur og ekm-
eñ Líkamañ / edur vort Hold og Blod /
sem eru þessar / Hñ vill ad soddan Sæd
ning og Dryckia sie eínn Vitnis burdur /
ad hañ er æ og alla tíma hia síñe christ
eligre Kirkiu nalægur / og vill vera / so
ad hañ huggun veite þeim hrelldū sær
um Samuiskum / sem vegna síns overd
ugleika og saurganar Holds og Blods /
verda freistadar / j þui ad hañ fyrer gief
ur þeim Syndernar / og sedur og dryck-
iar þær med síjnu Holde og Blode hel
laga. Jtem / Ad Menñ j Bergingu þssa
stormerkis vpp vakter verde / til ad veita
þessu haleita Sacramente þann mesta
hædur og stærstu Virding / t ganga þar
ecke til med Jdranarleyse / og ete sier so
afellis Dom. Jtem / ad þesse Berging
sie eiñ viss vottur vm þa haleitu og o-
ransakanligu Samteinging / med huórre
vier samteingder erum Christo / so sem
voru hófde / og erum hans Limer. Snó
gt ad seiga / So ad vier fyrer þessa
Berging verdum j Truñe styrkter t stad-
fester / vm Holdsins Vppriſu og Von
eilifs Lifs.

6:

A mille

Á mille þeirrar Andligu Bergingar Hollds og Blods Christi/ z hiñar muñligu/ edur þeirrar sem skiedur epter Sacramentis vijsu/ er soddan Mismunur.

1.

Í fyrstu/ huór hann etur og dreckur Herrans Christi Holld z Blod Andliga/ hñ etur z dreckur þ sier til eilijfs Lijfs/ þuiad med Andligum hætte verdur þess ecke ódru vijs neytt. Um þessa Andliga Neyslu talar Christur/ Joh. 6. Cap: Enn huór hañ neyter Christi Hollds og Blods ecke nema epter Sacramentis vij su/ æn Truar/ hañ etur og dreckur sier þ til Doms og Fyrerdæmningar.

2.

Í annañ mata/ Su Andliga Neytsl an og Bergingen Holdsins og Blodsins Christi er ætijd nytsamlig/ so leinge sem Christinn Madurinñ lifer/ og hennar ma Madur christiñ alldrei missa. Enn su Lijkamliga Berging/ og hun sem skiedur epter Sacramentis vijsu/ hun skiedur æ til settum tijmum.

3.

Í pridia lage/ Su Andliga Berging

Holldz og Blodz Christi/ hun er harlæ Naudsynlig öllum christnum Mönum/ alla tijma/ huört sem þr eru Vnger edur Gamler/ Enn hin Munliga Sacramentis Berging/ hun er alleinasta sett fyrer þa/ sem sialfer kunna sig ad proua/ 1. Cor. 11.

4.

I fiorda mæta/ Su Andliga Berging en kan vel ad skie/ jafnuel fyrer vtan þau ytre Teikneñ/ sem er Braud og Vijn/ og an Neytslu Sacramẽtesins/ eñ su Munliga Berging ecke. Þuiad hun er jñ sett af Christo/ til þess ad huör heñar vill neyta/ hann hlytur ad taka til sijn þau ytre Teiknen/ huör Christur hefur til sett med huörium og j huörium hann giefur oss sitt Holld og Blod.

5.

I fimta mæta. I þeirre Andligu Berginguñe Christi Holldz og Blodz/ þa heita þesse Orden/ ad eta og drecka/ so miked/ AD TRVA/ Joh. 6. Þad Jesus Christus sie vor Lausnare/ og hafe leyst oss med sijnu Halaga Holldi og Blode. Eñ j Sacramentesins Berginguu heita þesse Orden/ Eted/ þad er minn

Lijf

Líkame/ Drecked/ það er mitt Blod/ Ecke að trua/ helldur með Munnenum að medtaka Christi Holld og Blod/ept er Sacramentesligre Vísu/ í þui Blessaða Braude og Vijne.

VII.

Vier leyfum og lætum ecke Truna vera það Medium alleina/ edur Verkfære/ fyrer huórt Christi Holld og Blod verdur medtecked. Þegar talad er vm þa Andligu Bergingena/ þa er Truen alleina það Medium Tol edur Verkfære/ fyrer huórt að Christi Holld og Blod verdur andliga eted og drucked. Enn þegar Menn tala vm Neytslu Sacramentis þa munnligu/ þa er það allt óðru vísse. Þui að líkia so sem holldligt Eyra Mannsins er eitt Medium eda Verkfære/ huar mz hann heyrer Guds Ord. So hefur Christur í sinne Kuólldmaltijd (so mikled sem ahrærer þa Munnligu Bergingena) til sett og skickad/ að Holldligur Munnur skule vera Instrumentum Tol og Verkfære/ til þess að taka til sijn þennan dyrmæta Fiesiod/ epter Sacramentesligre vísu/ þar hann so seiger/ Taked/ og eted. Item/ Drecked aller hier af/ So sem

og Marcus seiger/ 14. Cap: Ad aller Lærsueinarner hafe þar af drucked med heirra Munẽ/ Hañ seiger og berliga og skyrliga/ ad þ sie sa Líkame sem j Dau añ verde giefeñ/ og þad Blod sem vtbellt verdur til fyrer giefningar Syndanna.

Mathesius.

Blíf stöduger vid Orded/ þa eg fyrer nockrum Aarum leit a þesse Ord/ med Autum mañligrar Skynsemdar/ vard eg skelfdur/ og kom j stora Freistne og Anctist. Enn eg hiellt mier vid Bæna ad Falled/ og greip til Modur Briostanna/ so sem avýkur Psalm. 131. og yfer gaf þa Ptolomeum og Eyclidem/ med heirra Mælintum og Demonstrationibus Þa stilltist aptur Samuiska mýn/ og vard glöd vid/ Huar fyrer eg vil Gude hacker giöra ad eilýfu.

FINIS

Af þui ad hier er opt gicked j þessum Bæklinge Villu og Rägs Lærdoms þeirra Sacramentista/ þa skal hier setia/ til synis/ þeirra nøckur eigenlig Ord/ og Meiningar/ j stuttu Mæle.

Carolostadius.

Lat af/ Alldrei kiem þu mier til þess ad trua þui/ ad Gud hañ sie j Braude og Vijne.

Item/ þad er miñ Lijkame/ Þad er so mijked sagt/ Hier situr miñ Lijkame.

Zuinglius.

1 Þesse Grein erger Meñ/ og er þeim þung/ þuiad torueliegt er og hartt/ ad trua þui ad eiñ Lijkame sie vnder eins j Kuøllduæltijdeñe/ t j Himnenum.

2 J mijna Lijfdaga hef eg alldrei þui truad/ ad Christi sañur Lijkame væreft oJ giefest j Kuøllduæltijdeñe/ Og ej vil segia þad eñ nu mer er/ Þui hefur alldrei nøckur Madur truad.

3 Þad er miñ Lijkame/ þad er so mi

ed sagt/ Það þyder/ Það merker mins Líkama.

Ecolampadius.

1 Hvör er Þörf þar a/ ad Christur sie þar ósyneliga nalægur? Hvar til er Þ naudsynligt/ ad christner Menn true so torvelldum Hlutum ǫ omóguligum?

2 Item/ þier Lutherani/ treystid ǫ forlatid ydur vppa Orden Christi/ líka sem Ajax (fordum) hann treysste vppa Skiólld sinn.

3 Item/ Það er min Líkame/ Það er so mýkt sagt/ Það er Teikn og Merke mýns Líkama.

Johañ Lascho.

Christur er vpp stigen til Himna/ og þadañ er hañ komande/ Þar fyrer þa er hann ecke j Braude og Vijne Kuólldmæltijdarinnar: Vort Heimule er a Himnum/ Þar fyrer skulu vier ecke leita Christs hier a Jórduñe.

Victorinus.

1 A Testamentis Orden Christi/ þa eiga Menn ad líta/ med vinstra Auganu/ En med hægra Auga a Forsedurnar:

2 Þar fyrer eru þeir ecke Lijdande j Christo

Christneñe / sem halldа / ad Christi Lík-a
me vegna sinnar Dyrdarligrar Vpphafn-
ingar / sie bæde a Himne og a Jördu til
lykа.

Caluinus.

1 Eg hefe sagt ad Christi Líkame vei
rist oss Efficaciter kröptugliga / enn ecke
Naturliga / Epter sijnum Krapte / eñ
ecke epter sinñe Veru.
2 Item / so er nu Christur / epter Holld
enu / burt fra oss / enn med sijnum Anda
byr hañ j oss / og tekur oss so vpp til sijn
j Himenen̄ / so ad hañ helle vt yfer oss lif
ande Krapte sijns Holldз / eins og Sol-
en m3 sijnum Verma styrker ꝛ lýfgar oss
fyrer sijna G.isla.

Beza.

1 Vier fatigium / ad Holld ꝛ Blod Chri
sti er so langt fra Braude og Vijne / so
sem sa hæste Himen er fra Jördunñe.
2 Item / Vier höllduм / ad Teiknen / þ
er Braud ꝛ Vijn / eru allcina hier a Jör-
dunñe / eñ ecke annarstadar / So höllduм
vier ad Christur sialfur / epter Holldenu /
sie a Himnenum / enn ecke nöckur stadar
annarstadar.

Schweinkfeldt.

Þesse Ord/ þad er minn Lykame/ þau tak burt þra þynum Augum/ þuiad þau hindra þañ Andliga Skilningeñ.

Petrus Martyr.

1 Þad kann ecke skie med nockre Magt eda nockru Valide/ ad Lykameñ Christi sie nalægur i morgum/edur ollum stodum.

2 Eg er med þeim/ sem ad þad halldа vt ap nalægd Blods og Blods Christi i Nuolldmæltydeñe/ad Truen medtake þad/med huoirre vid er sialfer þorum vpp i Himeneñ/ og þar med tokum Christum i sinne Maiestatis dyrd/ med xoru Hugskote og Anda.

Albrect Hardenberg Dompreſtur til Breimen:

1 Vor Agreiningur stendur a þremur Greinum/ Fyrst helld eg i onguañ mæta med þeim/ sem seigia/ad Menn skule skilia og vnderstanda Jñsetningar orden so sem þau hlioda.

2 I añañ mæta/þar þeir kiena ad þad bless ada Braud i Nuolldmæltydiñe sie sannarligur Lykame Christi.

3 Þad þridia/ þar þeir seigia/ ad Christi Lykame sie nalægur i Nuolldmæltydeñe/i ollum Stodum/ huar hellst hun verdr halldeñ/epter Christi Jñsetningu.

Hollour er þetta min Meining/ad sañur Christi Lykame sie ecke nalægur nema i einum stad a Himnum/ eñ a Jordiuñe i Nuolldmæltydeñe ecke/vtañ alleina med synum Krapte og sinne

Verkan

verkan/ Alÿta sem Solen/hun er j einum stad a Himnum/ enn þo samt verkar hun hier a Jördu med sÿnum Verma og Hita. Item/ Þeir Riettuudu þeir mztaka Christi Lÿtama/ Eñ þeir Vantruudu ecke.

Fleire Greiner Sacramentista vil eg ecke setia/Þuiad huör er añare lÿk.

Þetta hefur yfer sied ſt j Pryckinguñe.

B. 2. Linea 7. had/ Les hapt b.
B. 7. Linea 15. erum/ Les etum a.
C. 3. Linea 1. oſiallan/ Les oſiallidan a.
C. 5. Linea 23. þeim/ Les hañ b.
D. 5. Linea 11. hepde/ Les hapde a.
E. 2. Linea 26. ſkiptaſt/ Les ſkipta b.
F. 5. Linea 1. hape/ Les hapt b.
J. 2. Linea 12. vr hellt/ Les vthellt b.
K. 3. Linea 18. hlalp/ Les hialp a.

Huad meira yper ſieſt hepur/ þad leidrietta goder Menn ſialfer og leſe j Manud. a merker þyrre ſydu a Blaþsnu/ b ſeinne.

Prentad a Holum
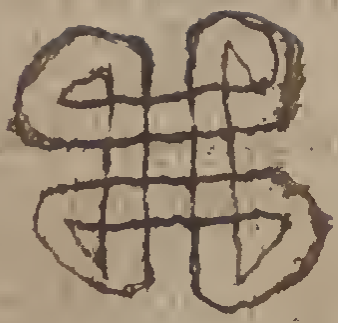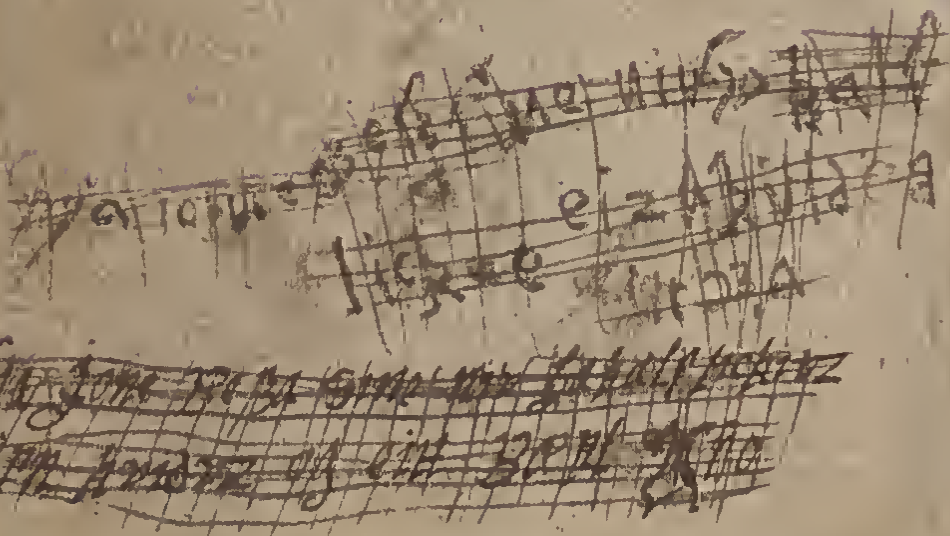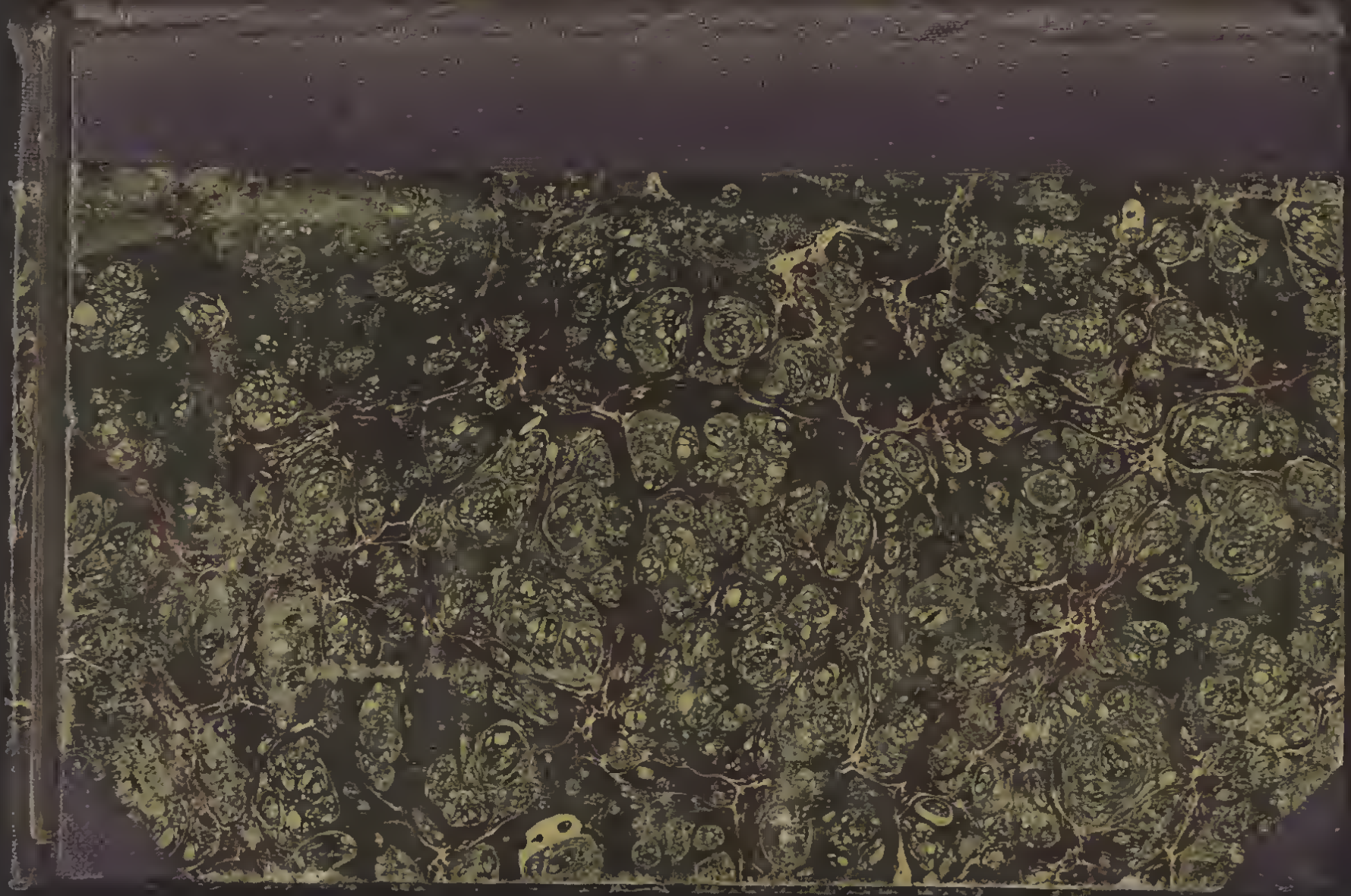
ANNO. M. D. XC. IIX.